

సంపుటం 5 } జానపాదు } సంచిక 9.
ప్రమాదీచ సం॥ భాద్రపదమాసము.

విచిత్రవివాహములు.

— ౦౦ —

అగస్త్యసంచికయం దేకాహదీక్షతో గుళ్లలోఁజేసెడిపెండ్లిండ్లు నింద్యములనియు లుబ్ధబుద్ధులై యిట్టియకృత్యమునకుఁ జొరఁబడిరినియుఁ జేయఁబడిన “విద్యత్సభాపరిష్కారము ప్రచరింపఁబడియె-ఈ యేకాహదీక్ష గుళ్లలోఁజూయి తుదకుఁ బడఁగుటింటిగోడకుఁబెట్టిన వెంకటేశ్వరులబొట్టువద్దను జిత్రపటములనద్దను బాహుటముగ నై పోవుచుంట యంద తెఱింగినదే-ఇంతకుమిక్కిలిగూడఁ గొన్నియకృత్యములు బైలువెడలినవి, నిజామిలాకా నల్లగొండజిల్లా హుజూరునగరిముకాలూకా గొర్లగూడెములో, ‘ఓరుగంటికృష్ణయ్య, యను నెకబ్రాహ్మణుడు కలఁడు నస్తభార్యుడగు నాయనపుత్రి మాతామహియగు ‘యాతవాకిళ్ల, వాసిని బాచిమంచి నీతమ్మచే బెంపఁబడుచు నామెఱుంట నేయుండఁ దండ్రీ యాకన్యను బదులుకుబడులిచ్చి తా’ బెండ్లియాడనిశ్చయించికొని యొక నాటిసాయంకాల మానీతమ్మతోఁజెప్పినచ్చుటయు నానీతమ్మ యాపిల్లను దనమఱుది కొమరునకుఁబెండ్లి నేయనిచ్చుకలదగుట నమర వరమందుండిన పిల్లవానినిదీసికొనిరా నేంట నే భ్యత్యునిదఱిమి యది యెరాత్రి పిల్లను సమీపమందేయుండిన కృష్ణాజిల్లా నందిగామతాలూకా నడిగూడెముచేర్చి యాయూరిదేవాలయమునఁ బెండ్లికాజ్ఞయిండని యచ్చటిజమిందారుగుమాస్తాల నడిగెనట-దొరవారులేకునికి గుమాస్తా లీదొంగపెండ్లి కిచ్చటవీలుండదనిచెప్పినమీఁద నాయూరినివారు లోనేయుండిన “బృందావనపుర’మను రెండుగుడిసెలుగలయొకపల్లెలో నియంజనేయులవద్దకుఁజేరి సమయమునకు వరుఁడురామిఁ దెల్లవారిని నీదొంగతనముబైటఁబడుననియు బిల్లలిండ్రివచ్చి యాటంకఁబడునని

యు వరునిచాఱి తానేతీసికొని యాయర్ధరాత్రి కన్యకంతమున మంగళ సూత్రముకట్టి తననెత్తిని గన్యనెత్తిని రెండక్షతలు తానేవేసి వెలుగునకో యగ్ని నాక్షికమునకో పెట్టిన వరిగడ్డిమంటలో వివాహముకొముగించి సడిగూడముచేరినతర్వాత మఱునాఁడు జాముప్రదైక్కునరికి వరుఁడువచ్చెనట, అప్పుడు పట్టుపట్టుమని యొకికొట్టుమీఁద మఱుపర్కములుతీసికొని యామిథ్యాదంపతులకుఁగట్టబెట్టి పిల్లవానిమెడలో రెండవజందెమువేసి తలగఁగులుకావించి యబ్రహాసనకుఁగూర్చుండఁబెట్టెనట-ఆసరికిఁ దండ్రివచ్చి పిల్లమెడలోని మంగళసూత్రముతెరిపివేసి తీసికొనిపోయి యిదివఱకైనపెండ్లి పెండ్లికాదనియు నీయిష్టమువచ్చినవానికి సురలవినాహమునేయవచ్చుననియుఁ బలుగ్రామములబ్రాహ్మణులదస్కతులతో నొకపత్రముంగైకొని సర్వవరగ్రామవాసియగు ద్రోణాసోమయ్యగారితమ్మనకిచ్చి విధ్యుక్తముగ వివాహముచేసెనట-అదిజరిగినది బ్రాహ్మణబాహుళ్యముల చిలుకూరివారి యగ్రహారములోనట, చేయించినది బేళప్రాంతునివాసులగు వెలమకన్నీసీతారామయ్యగారట, ప్రకృతమాసీతారామయ్యగారీ వాస్తవపథావరులపై నేకారణముననో యిష్టములేని శ్రీబేతవోలుదొరవారియాజ్ఞానుసారము పెండ్లి నేనుజేయించలేదనిచెప్పుచున్నారట, దొరవా రీవిధ్యుక్తవివాహమునకే ప్రతికూలురై వెనుకఁ బోచెంచెనవారిపైపలఁ గక్షవహించిరట విధివిహీనముగద్వితీయయజ్ఞోపవీతధారణచేసి తిరుగుచున్న యబద్ధపుఁ బెండ్లికొడుకు శుద్ధుఁడట-యధార్థవరుడుకాఁడట-అట్లని బేతవోలునకుసంబంధించినవా రీసోమయ్యప్రభృతులఁబుక్తిబాహుళ్యజేయఁజూచుచున్నారు-ఈవిషయమున మతగురువులు దూరస్థులగుట విచారింపకపోవుటయు దేశముఖదేశపాండ్యాలు పట్టించుకొని క్రిందుమీఁదుచేయుటయు శోచనీయము-ఈప్రస్తావనమీఁదస్మృతికివచ్చి విశ్వావసుసంవత్సరమున నేను శ్రీబేతవోలుదొరవారికివ్రాసిన 50 పద్యములుగల యుత్తరములోని కొన్ని పద్యములుకూడనిందుఁ జదువరులవినోదార్థమై యదహరించుచున్న వాఁడను.

శా॥ మీ యీస్థానమునందుఁ బూజవడయ్య మేకొన్న తర్వాతఁగా
నాయధాంగిజనించె, నిష్ఠిపుడు తన్నా భీకవత్రాక్షికి
బ్రాయంబాయ్యనవచ్చుచున్న, దదియే పాపంబా యేమో ప్రభూ!
నాయిష్టార్థమలభ్యమాచుఁజ నెడిన్ నానావిధానర్థమై॥ 2

ఉ॥ పండితపక్ష పాతివగు బ్రాహ్మణభూపతిపిపు నాదుపై
నిండిన ప్రేమగల్గి తమి నిన్ గనవచ్చినయప్పుడెల్ల వే
రెండొ యొకండ్లా యిచ్చి తగురీతినిసత్కృతినల్పుచుండ నా
ఖండలుఁ డంతవాఁడనికఁ గావుటకుండునె సంశయంబిలన్ 11

తే॥ గీ॥ ఆశ్రయింపంగఁబడినట్టియధిపులెల్ల
రిట్లైనతత్కృతినల్పుచో నింతపఱకు
రెండుచేతులఁదినికొంచు మండలేంద్ర!
యంచితాఖండలపదంబె కాంచుచుంటి॥ 12

మత్తకోకిల॥ రచ్చదీరిచి వేశ్యకాంతల రాగనృత్యపరీక్షలన్
హెచ్చిచేయఁగఁదీఱగాని మహీశ'యత్యనురక్తిచే
నిచ్చవచ్చినవర్ణనాంశములిచ్చి చెచ్చెరఁజెప్పచో
మెచ్చు చప్ప వధానముంగన మీకుఁదీఱక పోయెఁగా॥ 25

ఉ॥ ఏనరుదెంచిపో నవల నేడుదినాలకెకాదె శ్రీమదా
స్థానముచేరవచ్చినది తాఁ దమి నట్టువరాధ, దానికీన్
గానసభంబొనర్చి బలుకట్లు ములీయఁగనున్న స్వాస్థ్య మా
హానృప'యెందుఁబోయెఁజెపు మప్తవధానసభం బొనర్పఁగన్॥ 26

చ॥ విసువక యెల్ల వేళలను వేశ్యలొనర్చెడియంటపాటలే
వెనఁగనుగొంచు బ్రాహ్మణులవిద్య లనాదరణంబు సేయుటల్
రసికతలేని మూఢులగురాజులకుండగుఁగాని భూపతి!
రసికవతంసులై నతమరా? ఇటువంటివనుల్ పొనర్చుటల్॥ 27

సీ॥ పుట్టుక చూతమా భువన ప్రసిద్ధమా
 గొల్కొండ వ్యాపారికులమునందు
 ప్రభుతవీక్షింతనూ బహునంపనధముల
 దయనేలగల జమిందారుపదవి
 భాగ్యమిక్షింతమా బలునందలములోని
 యంఘ్రి క్రిందికిదించనంతపాటి
 వేత్తొత్తగందమా వివిధవిద్యలలోనఁ
 బలుపండితులకును దెలుపునంత

గీ॥ ఇట్టిమీచి తమునకు మాయట్టిచెట్ట
 పుట్టుబీదలుపడెడియిక్కట్టు తెలియఁ
 గలదె, హా రాజ శేఖర! “కడుపునిండి
 నమ్మ మగనాక లేమెఱుంగు”న నెడిరీతి

సీ॥ దాతలో దూతలో తర్వాత, నారల
 దర్శింప నూరూకు తరలవలయు
 తరలిదర్శించినతర్వాత వారి మీ
 “రింద్రులు చంద్రులం చెన్న వలయు
 ఎన్ను చోనవ్వార లెడమోము పెడమోము
 పెట్ట, ఖన్నతి లోనఁ దిట్టవలయు
 తిట్టియంతటఁబోక దీనతం ఒలుమాటు
 వారియిల్ తీరిగి వేసారవలయు

గీ॥ తిరిగి వేసారింగాని తెలియదంత
 కఱ్ఱొ బుఱ్ఱొ మహీపాల! యప్పటికిని
 యూచ్చు యూచ్చు యనంగ మీయాత్మలోన
 నేమియనుకొంటరోమీర లేమొకాని

కాపున సత్యవిషయం బెంతమఱుగు పఱుపడలచినను డాగదు. ఏవే
శనో బయల్పడకమానదు శ్రీవేమవర్గాగ్రహారమందు జరిగిన శతావ
దాన సభనుకూర్చి యీసంవత్సరము 22 జనేవరి తేదీగల యాంధ్ర
పత్రికయందును 8-15 ఫిబ్రేవరు తేదీలుగల కృష్ణాపత్రికలయందును
గొన్ని సత్యావత్యములు మిశ్రితములుగాఁ బ్రకటింపఁబడినవి. అందలి
విషయము లెంతవఱకు సత్యములో ఎంతవఱకుఁగావో విచారింపం
దగును.

శ్రీవేమవర్గాగ్రహారమందు బ్రహ్మశ్రీ భాగిచెన్నయ్యగారి గృ
హంబునఁ దిరుపతి వెంకటకవులు అవధాన మొనర్చిరను విషయమును
వెంకటశాస్త్రిగారు యవధానమందు నేఁబడినుండి పృచ్ఛకులకు మొ
దటిపాదము చెప్పిరను విషయమును దక్కీస మూఁడుపాదములు తిరు
పతిశాస్త్రిగారు చెప్పిముగించిరను విషయమును, ఈయవధానప్రారం
భమందు వెంకటశాస్త్రిగారు 1 “సమస్యలకువారు” ఇఁకఁబడిమం
ది తరువాయియుండిరను నప్పటినుండిగాని మొదటనే అడుగ మొదలిడఁ
గూడదు. 2 శబ్దాడంబర ప్రధానములుగాని మఱియొకరీతివిగాని సం
స్కృతశ్లోకములు తెనిగింపుమనికోరరాదు. 3 ప్రాసాదినియమములు
పృచ్ఛకులు సేయరాదు. అలంకారనియమమునట్లే. 4 మాఱుమూల
వృత్తములు లేఱుచుగనడుగఁగూడదు. 5 వృత్తమును సర్వనయును
మాత్రమే కోరవలయునుగాని లేనిపోని కొకిరికికోరికలు పనికిరావు.
అనునీనియమ పంచకమును సభవారికిఁ దెల్పియున్న విషయమును, వా
రేర్పఱిచిన నియమములుదప్పి పృచ్ఛకులెవరును నేమియును నడుగ
రాదని యగ్రాసనాధిపత్యము వహించిన నేను వాక్రుచ్చి నాడనను
విషయమును, ఈయవధానమును సందర్శింపవచ్చిన మహాజనసంఘ

మునకు భాగి చెన్నయ్యగారి గృహంబున నాల్గుదినములు విపులముగ సంతర్పణ జరిగినదను విషయమును సత్యములనుట కేసంశయమును లేదు. ఇకనసత్యములెవ్వియన:—

(1) ఈసభ కొప్పరపురగవిసోదరులకును దిరుపతివేంకటకవులకును సంధికుదుర్చుట కేర్పడిన దను మాట యసత్యము— ఇట్టి సంధికుదుర్చుటకు సీసభయేర్పడినదను వార్తయే సత్యమయినఁ గొప్పరపువారి యందభిమానము గలట్టియు, ఏతత్కలహోత్పత్తిస్థానమైన గుంటూరునందలి నివాసులైనట్టియు, విద్వద్భ్రష్టందమేల విశేషించిరాకుండును? వేంకటశాస్త్రిగారు తమకును గొప్పరపువారికిని సంభవించిన వివాదవిషయము నధికరించి “గుంటూరుసీమ” యను గ్రంథమును రచించుచున్నారనుట జగమెల్ల దెలిసియుండ నిట్టిసంధికుదురఁబోవునని తలంచువారెవరుదురు? సభకు నచ్చివారిలోఁగొందఱిట్టి భ్రాంతి కలిగినఁగలుగు గాక, ఆభ్రాంతికి నాధారమొతయును గనంబడదు. తిరుపతివేంకటకవుల యశస్సు మాఱుమూల పల్లెలయందుఁగూడ వ్యాప్తమై యుండుటంజేసి యానుహసంఘము విచ్చేసినది గాని సంధికొఱకై యీసభయేర్పడలేదు.

(2) ప్రథమపాదమునే చెప్పనపుడు పృచ్ఛకులడిగిన వృత్తములు, విషయములు, వేంకటశాస్త్రిగారు తాఱుమాఱుసేసిననుమాట, కడుసాహసము, కేవలమసత్యము, వీరుబహువేగముగఁజెప్పిరేకాని, యదుగడుగునకు సంశయము నేమాత్రమును జూపలేదు. వీరి సామర్థ్యమెరిగిన నిష్కల్మషచిత్తులిట్టమిధోక్తుల నుడువ నుద్యమింపరు.

(3) “కొన్నిప్రశ్నలను విని తమ శిష్యులును పట్టాభిరామ శాస్త్రిగారును వ్రాసికొనిన తరువాత రేపు చెప్పదమనిర”న్న వాక్య

మున కాస్పదమేలేదు. చెప్పదలచిన నేబదిప్రశ్నలకు మొదటిపాదమును మొదటినాఁడే చెప్పినట్లు ప్రత్యేకతే ఘోషించుచున్నవి. వ్యవధిలేక తక్కినప్రశ్నలకు తురములను మఱునాఁడు చెప్పెదమని యనిన సనియుండునేమో యని యనుకొనందగును. ప్రారంభమందే, నేమను నామిత్రులు మఱికొందఱును, గోన్ని కారణములచేత నేబదిప్రశ్నలతోడనే యవధానమును ముగింపుడని కవులంగోర వారంగీకరించియుండిరి. అవధానాంతమందుఁ బైని సూచితములైన నియమములతో నైదవదానికారము చెప్పవలసిన పదినమస్యలు మొదటినాఁడే ప్రారంభమయ్యెను. కనుక రేపు చెప్పెదమనుట కవకాశములేదు.

(4) “కొందఱిచ్చిన సమస్యలను; వృత్తములను, శబ్దములను, మీరడిగినట్లు మేము చెప్పలేము” అని యన్నమాట వెంకటేశాస్త్రిగారు పరిహాసమున కనినన్న సత్యమగునేమోకాని వాస్తవముగా నీటియసమర్థ దీనాలాపములాడిరనుట కల్ల. వాస్తవ పరిహాసభేదమెఱుంగని యమాయక మందబుద్ధియో. పరిహాసోక్తుల వాస్తవముగా నిరూపించి పరులయందశక్తతను గల్పింపఁబూనిన యనూయాగ్రస్తచిత్తుఁడోయిటివార్తకుఁ గారణభూతుడైయుండును.

(5) 1913 సం॥ రం ది 22 జనవరి తేదీగల యాంధ్రప్రత్యేక యొక్క 15 వ పేజీ మొదటికాలం (Column) లో నడుగుభాగమందు “అంతట పృచ్ఛకులలోఁ గొందఱుఁ మీరుభయభాషా కోవిదులమనియు, ఎవ్వనిని లెక్కపెట్ట కనివారణధిగ్విజయంబునర్చినారమనియు, అసాధ్యవిచిత్ర శతావధానము చేయఁగలవారమనియు గ్రంథములయందు వ్రాసికొని ఇప్పుడు తద్భిన్నముగా నియమములేర్పఱుచుకొనుట మీవాతలన్నిటికి విరుద్ధములేకదా అనిరి. మఱికొందఱు దేవుడైన

లక్ష్యపెట్టము అనిన తమరు సాధారణముగా సామాన్యలయిన కవులే చెప్పఁదగిన ఇట్టిప్రశ్నలను మేము చెప్పఁజాలము. అని చెప్పకుండుటచే దేవరవారి సామర్థ్యమందఱకుఁ దెలిసినదనిరి. అంతట వెంకట శాస్త్రి గారు లేచి 'మీకందఱకును నమస్కారములు. మేముమీరుకోరినట్లు చెప్పఁజాలము. మాబుద్ధిచెడ్డది. పెద్దముండాకొడుకలమయి పోతిమి. మమ్మూరక ఏడిపించవద్దు. భాగి చెన్నయ్యగారు పిలుచుటచేవచ్చి వారి కోరికను దీనివేయలేక యేదో వేడుకగా అవధానమును జేయుచు 'న్నాము. క్షమింపుడు' అని బహువిధములఁ బ్రార్థించిరి. ఇంతమాత్రమునకేనా రెండుమీసములుంచితిరి. అని యొకరనిరి".— అను నీ వాక్యములు కాన్పించుచున్నవి. ఇయ్యవి ప్రతిపాటి కామేశ్వరకవి కల్పిత విచిత్రప్రసంగమేకాని. సభియందొట్టిదెద్దియు జరిగియుండలేదు. ఇట్టి సంభాషణమే జరిగియున్నయెడల నెంతకల్లోలము సభయందుద్భవించి యుండవలయునో బుద్ధిమంతులూహించలేకపోరు ఒక వేళ తిరు పతివెంకట కవుల కహితులగువారు తమలోఁ దామిట్లనుకొనిరేమో కాని యిట్టివాక్యములు సభయందేమూలను శ్రుతిగోచరంబయినట్లు తెలియదు. అల్లరికిమూలమయిన నిట్టి ప్రసంగమే జరిగినదనుకొన్నను, 'సభ కొట్టకొనవఱకును నెమ్మదిగాజరుగ నాకెట్టిబాధయుఁ గలుగలేద'ని నేఁదెల్పుట కవకాశముండదు. వెంకటశాస్త్రిగారు గాని తిరు పతిశాస్త్రిగారు గాని పైనిసూచితములైన దీనవచనములఁ బల్కునట్టి యసమర్థులుకారు; మఱియు నట్టివాక్యములచేఁ గోపోద్దీప్తితులు కానంత శాంతమూర్తులునుగారు. ఈవిషయము వారి స్వభావమెఱింగినవారికెల్లవ్యక్తమే. కనుక నిట్టిప్రసంగము జరిగిందనబడినదన్నమాట వాస్తవముకాదు,

(6) తిరుపతిశాస్త్రిగారవధానము సల్పునపుడు వారిశబ్దముల యందు దోషములను వెంకటశాస్త్రిగారును శివరామశాస్త్రిగారును సవరించిరనుమాటయును, వెంకటశాస్త్రిగారవధానకాలమందు తుమ్మెదపాటపాడి తిరుపతిశాస్త్రిగారికికందపద్యమని యందిచ్చినసంగతియును నిజములుకావు. వెంకటశాస్త్రిగారు మొదటిపాదములుచెప్పివారచ్చట చ్చట సంచారముచేయుచుండిరికాని, క్రమముగాఁ దిరుపతిశాస్త్రిగారి వాక్యములను భారణపట్టఁబూసినట్లు కాన్పించదు. అదిగాక వారు స్వయముగా నవధానముచేయునపుడు వృత్తవర్ణనములు తాఱుమాఱు సేసిరని యసమర్థత్వారోపణము సేయుచును, నితరులకు సాయమొసర్ప సమర్థులని వాక్రుచ్చట, యెంతసమంజసము! ఈతుమ్మెదపాట నేనెంత శ్రద్ధతో నవధానమును వినుచున్నను, అవధానకాలమందు నాచెవిం బడదయ్యె. అవధానసభ జరుగనప్పుడు కొందఱుపెద్దలును దిరుపతివెంకటకవులును చెన్నయ్యగారిగృహమందే సభగాఁగూడియుండుట పలు మాఱులు తటస్థించినను, నేబసయందుఁ గార్యాంతరనిమగ్నుండనై యుండుటంజేసి యాసభలయందెప్పుడో, యొకప్పుడు దప్ప నేనుండ లేదు. అట్టి వినోదప్రసంగములు జరిగించు సమయములలోఁ దుమ్మెద పాట పాడియుండుట వాస్తవమైయుండునేమోకాని, అవధానకాలమందీపాటపాడిరన్న వార్త కేవలమబద్ధము

(7) ఈయవధానమునకంతకును 12½ గంటలు పట్టినదనుమాట, యితరులతోపాటు విరును జేసిరేకాని వీరియందేమివిశేషమును లేదనిచెప్పటకుఁ గల్పించినయన్యత్రిము. మొదటిదినమున సాయంకాలము 4 గం॥ 30 నిమిషములకు సభప్రారంభమయి 7 గంటలకు ముగిసినది. రెండవరోజు ఉదయము 9 గంటల 15 నిమిషములకుఁ బ్రా

రంభమయి 11 గంటల 30 నిమిషములకు ముగిసినది. మఱియు నాది నమననే సాయంకాలము 5 గంటలఘమారునకుఁ బ్రారంభమయి 7 గంటలకుఁ బూర్తియైనది. మొత్తముమీద 6½ గంటలు పట్టినది. ఇందులో నవధానాంతమందు పద్యములుచదువుకాలము ఘమారు ¼ గంట తీసివేసి 5½ గంటలలో నీయవధానము పూర్తియైనదని చెప్పవచ్చును. ఒక వేళ తిరుపతి వెంకటకవుల స్తుతించిన పద్యములు చదివినకాలమున, వెంకటశాస్త్రిగారి శిష్యచూడామణుఁ లో నొకరగునవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు ఆశుకవిత్వము చెప్పినకాలమును అగ్రాసనాధిపతి యుపన్యాసమిచ్చిన కాలమును గల్పికొనిన ఘమారు 10 గంటలు పట్టియుండనోవు. అవధానముమాత్రము 5½ గంటలు పట్టినదనుటయేసత్యము.

(8) కొప్పరపువారిమీఁదికి మూడు బుట్టపిట్టలను బంపుచున్నాడనని వెంకటశాస్త్రిగారనిరఁట. ఇందునూచితులైన వెంకటశాస్త్రిగారి శిష్యులు బుట్టపిట్టలో ఆశుకవులో వారి కవనధోరణి మెకింతగనిన వేమవరశతావధాన సభలోని సభ్యులు తెల్పెదరుగాక. వెంకటశాస్త్రిగారు తమశిష్యులను బుట్టపిట్టలతోఁ బోల్చిపలుకుదురనుటకల్ల. శతావధానసభ జరుగుకాలమందుఁ గొప్పరపువారింగూర్చి యేప్రసంగముసేయలేదు.

ఇట్టి ప్రత్తిపాటి కామేశ్వరకవి కల్పనాచాతుర్యమును జూచి విస్మితులు కానవారుండరు. ఈకామేశ్వరుండు, తత్త్వమునుబోధింప సహకారులుగ నుంకనట్లు కల్పనలురచించు సాధారణకవులపోకలం బోక నూత్నపద్ధతినవలంబించు నసాధారణకవిగాఁ గాన్పించుచున్నాఁడు. కాకున్న సత్యమును గేలము మాటుపఱచిన వారి వాక్యముల నుండి యసత్యపరంపరలుద్గమింపవు.

ఇతరగొప్పరవు సోదరకవుల లేఖలంగూర్చి విచారితము.

కొప్పరవుసోదరకవులు ఈసభకగొననాధిపతిగానున్న నాపేరటికిని, మల్లాది సోమయాజులగారిపేరటికిని తామురెండులేఖలనువ్రాసి 1912 సం॥ ది 29 శిశంబరుతారీఖున సభాసమక్షమందూజదివి వినుపించుటకంపినట్లును, అంతకు వెనుకటిదినమున జరిగిన యాయవధానసభలో మల్లాది సోమయాజులుగారు కొన్ని యసత్యములుఁనన్యసించినట్లును, ఆయసత్యములు బయలుపడునను భీతిచే నాలేఖలుచదివి ప నవకాశముసంగఁబడనట్లును, 1913 సం॥ 2 ఫిబ్రవరు తేదీగల కృష్ణాపత్రికలోఁ గొప్పరవువారె వ్రాసికొనిరి. ఈయుత్తరములందలివిషయము లెంతవఱకు సత్యమో, ఈయుత్తరములుమాకు 29 తేదీనఁ బంపించినవార్త సత్యమోకాదో, విమర్శింపవలయును.

నాకంపినామని చెప్పునుత్తరమునందు, మల్లాది సోమయాజులుగారు కొప్పరవువారింగూర్చి యసత్యములుఁనన్యసించినట్లును, అప్పుడు నిజమెఱిగిన యొకరిద్దఱులేదియిట్లసత్యములు చెప్పరాదనియు ను జరిగినదంతయు మేముతెల్పెదమనియును చెలిపి సవిస్తరముగా నిజమెఱిగింపఁ బూనిచెప్పుచుండఁగా నేను దగునంతటి యవకాశము వారికొసంగక నాశాసనమునకప్పీలుగూడ లేదని బెదరించినాననియును, మరియు మల్లాది సోమయాజులుగారు చెప్పినదే సత్యమని నేనూహించితిని సభలోఁ జెప్పినట్లును, వ్రాయఁబడియున్నది.

ఈయుత్తరములోని సంగతులయొక్క వాస్తవము తెలియుటకు గొంతపీరిక వ్రాయనవసరముగానున్నది. అవధానము జరిగినమొదటిదినమందుఁబగలు ఘమారు 11 గంటలవేళ మల్లాది సోమయాజులుగారును మేళ్ల చెర్వు శేషయ్యగారును చావలి వెంకటకృష్ణయ్యగారును

సోదరకవుల నాహ్వనముచేయఁ బయనమై కొప్పరమునకు వెళ్లి అచ్చటఁ గవిసోదరులతోఁ గొంతసేపు ప్రసంగ మొనర్చి ఆరాత్రి 7 గంటలకు సభముగియఁబోవు సమయంబునకు వేమవరమునకుఁ దిరుగవచ్చిరి. వెంటనే సోమయాజులుగారు సోదరకవులు సభామధ్యమందుఁ జెప్పుడని చెప్పినసంగతుల నుపన్యసింప నాసమ్మతింగొని వారు సభామధ్యమందుఁ బ్రసంగించుచుండ ధూళిపాళ్ల నరసింహముగారు లేచి తామేమొ చెప్పుదుమని యవకాశమీవలయునని నన్నడుగ 15 నిమిషములవఱకు పన్యసింప నేసమ్మతించినను రెండు మూఁడు నిమిషములెక్కువగనే యుపన్యసించినారు. ఇతరులెవ్వరు నవకాశ మొసంగమని యడిగినవారు లేరు ఈధూళిపాళ్ల నరసింహముగారును సోమయాజులుగారు చెప్పిన సంగతులయందలి సత్యాసత్యముల నెఱింగి తదుపన్యాసమును ఖండింపఁబూనుకొనలేదు. అట్లుపూనుకొనినట్లు వారు చెప్పునులేదు. వారి యుపన్యాసమువలన నట్లనుకొనుట కేహేతువును గాన్పించదు. వారు కొప్పరపువారియొక్కయు చెన్నయ్యగారియొక్కయు నుద్దేశ్యములంగూర్చి ముచ్చటించిరి. కొప్పరపువారిని మనఃపూర్వకముగా చెన్నయగారాహ్వనముచేయనట్లును ఆహ్వనముచేయుటలోఁ దగినట్లు కొప్పరపువారిని గౌరవించనట్లును మీరు తమయభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించిరి. ఇంతియకాక, కొప్పరపువారికి మొదటఁబాపిన యాహ్వనపత్రికయందు బ్రహ్మశ్రీయని లేక మహారాజశ్రీయని యందుటఁజేసియు ననంతరము 'బ్రహ్మశ్రీ' యను బిరుదుతో మఱియొకలేఖ సాహెబుచేతఁ బంపబడుటఁజేసియు గౌరవింపఁబడనట్లు వారెంచిరినియు, సాహెబుచేతఁబంపించినందునకుఁ బ్రతీకారముగ మాదిగవానిచేత చెన్నయ్యగారికిఁ బ్రత్యుత్తరమంపమని తాము కొప్పరపువారికి హితముపదేశించినట్లును

ఈ మొదలయిన సంగతులుపన్యసించిరి. ఈవిషయమంతయు, సోమయాజులుగారు కొప్పరము పోకపూర్వము జరిగినవిషయమై యుండునుగాని సోమయాజులుగారును గొప్పరపు గవిసోదరులును గలిసి ముచ్చటించి నప్పుడు జరిగినవృత్తాంతముగాదు. కొప్పరపువారు తమకుఁదగిన శారవము చూపించలేదని రారనుకొని సోమయాజులుగారు మొదలైన వారు వారినాహ్వనముసేయఁబంపఁబడిరి. సోమయాజి కవిసోదర ప్రసంగవిషయ మెంతమాత్రమును ఈఘోషిపాళ నరసింహముగారెత్తుకొనలేదు. అట్లేత్తుకొనక 'సంగదోష' గ్రంథప్రసంగము తెచ్చి జ్ఞానోపదేశప్రసక్తికి గారణముకల్పించుచుఁ గాలహరణంబుసేయఁ బాలుపడిరి. ఇంతియకాక యీయన యావిషయమెఱింగి యుండరనుటకును నిదర్శనములు కలవు. మొదటిదినమున అవధానసభ ప్రారంభమగుటకు షుమారు ఆఱుగంటలకుముందు సోమయాజులుగారు కొప్పరమునకుఁబోవఁ బయనంబై వెడలునపుడు వేమవరగ్రామముయొక్క పొలిమేరయందు ఈనరసింహముగారెదురైఁట, ఒకవేళ సోమయాజులుగారు బయలుదేరినప్పుడే వేమవరమునుండి మూఁడుక్రోసుల దూరమునందున్న కొప్పరమునకుఁ దిరుగవెళ్లి నరసింహముగారు సోమయాజి కవిసోదరప్రసంగము వినినారని యనుకొనవలయునన్నను, సోమయాజులగారితోపాటు ఆయనయు సభాంతమందు వచ్చియుండవలసినదేకాని నాఁడుసాయంకాలమందుఁ బ్రారంభమయి రాత్రి 7 గంటలవేళ ముగిసిన యాసభయందేల వారుందురు? అందువలన సోమయాజులగారి యుపన్యాసమునుఖండించి సత్యమెఱింగింప నీనరసింహముగారి కవకాశమేలేదు. ఇట్టిచో "నిజమెఱిగిన యొకరిద్దఱులేచి యిట్లనత్యములు చెప్పురాదనియును జరిగినదంతయు మేము తెల్పెదమనియును చెల్పి నవిస్తరముగా నిజమెఱింగింపఁజూని" రనుట కేవలమబద్ధమని వివేకవం

తు లరయక పోరు. ఈనరిసింహముగారుగాక యట్టిసత్యమెఱిగిన వారెవరో కొప్పరపువారు తమరెండులేఖలందును నూచింపరు. అట్టివారు గగనకుసుమములనుట కేమిసందియము? గగనకుసుమమున్నదన్నవారు, దానియందలి వాసనాదుల నెట్లు సాధింతురో, యట్లే యట్టిసత్యవాదుల కుపన్యసింపనే దగినంతయవకాశ మీయకుండుటయు, నాశాసనమున కప్పీలుగూడలేదని బెదిరించితి ననుటయు, సోమయాజులుగారు చెప్పినదే సత్యమని నేనూహించితి ననుటయు ననునీవిషయములను సాధింపనగును.

పై విషయములందలి వాస్తవమేమన—

సోమయాజులుగారు కొప్పరపువారికిని దమకును జరిగిన ప్రసంగములోని ముఖ్యాంశములం జెప్పనెంచి “(1) కొప్పరపువారికి మొదటప్రాసిన యుత్తరమునందు మహారాజశ్రీ యున్నదనియు బ్రహ్మశ్రీ లేదనియు ననెడివిషయము సభకు వారు రానందునకుఁగారణముకాదనియు (2) కొప్పరపువారి కాహ్వానపత్రిక సాహెబుచేతఁ బంపఁబడినసంగతి వారెఱిగియుండ లేదనియు, దానికెట్టిప్రత్యుత్తరమును చెన్నయ్య గారికి వ్రాయించలేదనియు (3) వారికిని దిరుపతివేంకటకవులకును వివాద మేర్పడియున్నందునఁ దిరుపతివేంకటకవుల కొఱకై కూర్చిన సభకు రామని వారనిరనియు (4) వారికిని దిరుపతివేంకటకవులకును దారతమ్యమును విచారింపఁబూని చేర్చిన సభకే వారు వత్తుమనిరనియు (5) వారు బదులు గ్రంథములు రచింతుమని చెప్పినారు గనుక గుంటూరుసీమను పట్టిష్ఠ చేయవలదని దిరుపతివేంకటకవులను వారెందుమనిచెప్పినామనియు, (6) తమరిని తమతోవచ్చిన మఱియిద్దరిని సకలరవముగా నూరివెలుపటివఱకు వారు

సాగనంపిరనియు మొదలైన సంగతులను ఆ సోమయాజులుగారుపన్యసించిరి. అందుమీ ద సోమయాజులుగారు కొప్పరపువారి కహితములైన వాక్యములెవ్వియుఁ జెప్పియుండనందున నాసోమయాజులుగారు కొప్పరపువారి విరోధియని భ్రాంతిపడుట కేవలము తప్పనియును, అటుగాక కొప్పరపువారిపక్షము వారేయని భావింప నర్హులనియును, వారి వాక్యములు సత్యమనియే నానమ్మకముగాన నాదరణీయములేయనియు నేనుడివి యప్పటిసభ ముగించితి. ఇతరులు చెప్పినది యసత్యమనితోఁపఁజేయు నుద్దేశ్యముతో సోమయాజులుగారు చెప్పినదే సత్యమని ఏనకారార్థము ప్రయోగించియుండుట కవకాశము లేనప్పుడామాట నేననుట యసంభవము.

“నా శాసనమునకప్పీలులేదు” అని నేనన్న విషయము నిజమే కాని యావాక్యములు మల్లాది సోమయాజులగారి యుపన్యాసకాలమందనియుండలేదు. రెండవదినము ఉదయమందు “వేనుకటిదినముసాయంకాలమునఁ బ్రథమపాదములందిన యేఁబదిమంది పృచ్ఛకులతోడనే యవధానము ముగింతురా? లేక మఱియింకొక యేఁబదిమంది పృచ్ఛకులంజేర్చుకొందురా?” అని కొందఱు సంశయముతోనుండిరి; పృచ్ఛకశతకంబంగీకరించిన నయిదాఱుదినములు పట్టుననియు, నన్నిరోజులు దినమునకు సహస్రముకంటె నెక్కువమందికి సంతర్పణ జరిగింపఁచెన్నయ్యగారి యానుకూల్య ప్రాతికూల్యము లెట్టివో విస్పష్టముగఁ దెలియఁజాలకయు, మోమోటము చేత నొక వేళ చెన్నయ్యగారు సంపూర్ణ శతావధానమున కంగీకరించినను వారికి నమితధనవ్యయక్లేశము కలిగించినవారమగుదుమేమో యనియు, భీతిల్లి యేఁబదిమంది పృచ్ఛకులతోడనే యవధానము ముగింపునేయుటకు మొదటిదినమందె

నేనును నామిత్రులును జేసికొనినయేర్పాటును రెండవదినము ఉదయ
సభాప్రారంభమందు నేనుదెల్పినాడను. అట్లు దెల్పునపుడు నన్ను
మధ్యవర్తిగా సభ్యులేర్పాటుచుకొన్నందున నాశాసనమున కప్పీలుగూడ
లేదనియు నుడివిరి. ఊరక మొండిపట్టుపట్టి కొందఱు మఱికొన్నిప్రశ్న
లకంగీకరింపుడని కోరుదురేమోయని సంశయించి యిట్లంటినిగాని బెద
రించుతలంపుతో ననలేదు. కొప్పరపువారిట్లనవలసి యనియుండిరేకాని,
సోమన్న యప్పటియధికారమునుబట్టి నావాక్యములు బెదరింపులు కా
నేరవనునంతమాత్రము గ్రహించియుండకపోరు

కొప్పరపువారిని వారి ప్రతిపక్షులగువారు పరిహసింప నేనుపే
క్షించినట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. అవధానసభలో మల్లాది సోమయా
జులుగారి యుపన్యాస సమయమందుఁ దప్ప నితరనందర్శములఁ గొప్ప
రపువారి ప్రసంగమేరాలేదు. సభాధిపత్యము నంగీకరించుటకుఁ బూ
ర్వమే తిరుపతివేంకటకవులు తామురచించుచున్న 'గుంటూరుపీఠ'
యనుగ్రంథమును జదివిగాని మఱియేవిధముననైనఁగాని కొప్పరపు
వారిప్రసంగము రాసీయకుండఁ గట్టడి యేర్పాటుచుకొనవలయునని
సోమన్నఁ బిలువవచ్చిన బ్రహ్మశ్రీ రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారిని
బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారినిఁగోరియుంటి. ఏకారణము
చేతనైన నేమీ తిరుపతివేంకటకవులు కొప్పరపువారిప్రసంగము తెచ్చి
యేయుండలేదు. మల్లాది సోమయాజులుగారి యుపన్యాసాంతమందు
తిరుపతిశాస్త్రిగారు 'జీవించియుండులోపలఁ గొప్పరపువారి పరా
భవమును జూడకమానను" అను తీక్షణవాక్యమొక్కటిమాత్రమని
యున్నారు. కొప్పరపువారికిని నీరికిని సామర్థ్యముల భేదము విమర్శిం
పఁబడినది కూడినభక్తైకతాచో గొప్పరపువారు వత్తుమని చెప్పినపుడు

ఇట్టి తీక్షణమాధానమిచ్చుట అనుచితముకాదు. తిరుపతిశాస్త్రిగారు కంఠమెత్తి యావాక్యములన్నప్పుడు అందఱు వితాకువడిరిగాని, అల్లరి యొంతమాత్రము జరిగిండుండలేదు. మఱియు దిరుపతివెంకట కవుల నుతించుపద్యములలోఁ గొప్పరపువారింగూర్చి నూచనలుండినప్పుడు, కూడదని నేను వాదించితిని. కొప్పరపువారి నిందించి వారియందు వృథాదోషారోపణమొనర్చిన వారెవ్వరో నేనెఱుంగజాలను. తిరుపతివెంకట కవులయందత్యంత మనూయంజూపిన కామేశ్వరకవి పుంగవుండు ను కొప్పరపుగవిసోదరులంగూర్చి నిందాప్రసంగములొనర్పఁ బడినట్లే ట్టినూచనయుఁజేయుఁడు. ఆకామేశ్వరకవి కొప్పరపువారియందభిమానముగలవాఁడనుట కెవ్వరును సందేహింపరు. ఇట్టిసంగతులలోఁ గొప్పరపువారు పరిహసితులగుచుండ నేనుపేక్షించితి ననుట యవిశ్వసనీయము.

కొప్పరపువారియందెట్టి వృథాదోషారోపణ మెవ్వరుగాని సభ జరుగుకాలమునఁ జేయకున్నను, నాపైమాత్రమట్టి కృత్యము జరుగఁబడినది. రెండవరోజు నుదయమున సభముగియునప్పుడు, వెనుకటిసాయంత్రననుండు నియమములందప్పించి ప్రశ్నపైప్రశ్నల నడిగియున్నట్టియు, నాకుఁ బేరు తెలియనట్టియు నొక కలహప్రియుఁ డు గాఁదోచుచిన్నవాఁడు ఈక్రిందివాక్యములుగల యొక లేఖనాచేతికి స్వయముగా నిచ్చియున్నాఁడు. ఆలేఖవివరమెట్టిదనః—

“అయ్యా! అగ్రాసనాధిపా! చాలామందినియోగులు యీసభ కువచ్చినారు. వారిలో చాలామందివద్ద చాలాప్రశ్నలున్నవనిన్నీ. ఆప్రశ్నలు ప్రశ్నించగా వారిని నివారించినారనిన్నీ. అందరు పృచ్ఛకులువైదికులుగా యేర్పరుచుకున్నారనిన్నీ. అన్నీ సంపూర్ణచేయఁగలట్టి

పృథ్వుములే అనిన్ని - అడిగినయెడల వారించడమే ప్రాధాన్యముగావున్నదనిన్ని - సంపూర్ణ శతావధానమని విన్నామనిన్ని తగినప్రశ్నలఅడుగుటకు అవకాశమిచ్చెదరనే పుద్గేశ్యముతో వచ్చినామనిన్ని - ఆప్రశ్నల అడుగనివ్వక నివారించుటనుబట్టి - తమవారినే పృచ్ఛకులుగా యేర్పఱుచుకొని యెట్లాట్లో అవధానము పూర్తిచేసుకో నిశ్చయించుకున్నట్టు కనపడుచున్నదనిన్ని - పెద్దలు చెప్పుటబట్టి తమకు వ్రాయసమకట్టిత - వ్రాసినందుకు - ఊమార్పణ.

ధూ॥ వె॥ న॥"

ఈయుత్తరమును నేను సభవారికి వినిపించి గ్రామమునకుఁ గ్రొత్తవాడనగుటచే నందలి సభ్యులలో వైదిక నియోగి భేదము తెలియ నాకవకాశము లేనందున నాయుండిలేఖకుఁడు అరోపించిన దోషములేదనియు, సంపూర్ణ శతావధానము జరుగునను నానతో వచ్చినచు వెనుకఁజెప్పిన కారణములచేత (ఆయుదయపుసభ ప్రారంభించునపుడు చెప్పఁబడినవి) నట్టిపనిజరుగ వీలులేదనియును జెప్పితి. వారింపఁబడిన ప్రశ్నలు మూఁడో నాల్గో యయియుండును. అవెవ్వయో జ్ఞప్తికిరావు; అవి వెంకటశాస్త్రిగారి నియమపంచకము ననుసరింపనివి. ఈలేఖనిచ్చిన కుఱ్ఱవాఁడే నియమవిరుద్ధములైన ప్రశ్నలనడుగువారిలో మొదటఁగా, ఇతఁడిచ్చినట్టియు నితఁడు తిన్నగా జదువలేనట్టియు నొక సమస్యయును పూరింపఁబడినది. పృచ్ఛకులందఱు తిరుపతివెంకట కవులకు హితులన్నమాట యసత్యము. వారి (తిరుపతివెంకటకవుల పక్షమువారి) కనిష్టముగాఁ గొందఱు పృచ్ఛకులుగా నతిప్రయత్నము మీఁదఁగూరుచుండిరి " యని సెలవిచ్చిన ప్రత్తిపాటి కవిశిరోమణిలే యీవ్రాత నిజముకాదని దెల్పుచుండ వేరొండుసాక్ష్య

మేల? ఈ యుత్తరము చదివినమీఁదట సభముగించితినని చెప్పినను పట్టినపట్టువడలక నేమేమో యాచిన్నవాఁడు నాసమీపమున నిలిచి ప్రసంగింపఁబోవ వారింపఁబడినాఁడు. అప్పుడాకింత సంక్షోభము కలిగినను గొన్ని నిమేషములలోనే యాగిపోయినది. ఈచిన్నవాఁడు ను గొప్పరపువారి యందభిమానము గలవాఁడుగాఁ గాన్పించినను వారింగూర్చిన నిందాప్రసంగముల నేనుపేక్షించినట్లు తానిచ్చిన యుత్తరమునందు తెల్పెడు. కనుకఁ దమ్ముచు ఎవ్వరును వేమవరావధాన సభయందు నిందింపలేదని నిశ్చింతతోఁ గొప్పరపుఁగవి సోదరులుం డనగు.

ఇకను మల్లాది సోమయాజులుగారుపన్యసించిన సంగతులెంత యసత్యము కలవియో యెఱుంగందగును ఈసంవత్సరము 15 ఫిబ్రేవరు తేదీగల కృష్ణాషష్ఠికయందలి కొప్పరపువారిలేఖలో (1) సాహెబుచేతికిచ్చి పంపించిన యుత్తరముసంగతి సోమయాజులుగారి వలనఁదమకుఁ దెలిసినట్లును (2) ఉభయులం (తిరుపతి వెంకటకవులను గొప్పరపువారిని) గూర్చినసభకు, ఓడినవారికవమాన మొనర్పఁబడునని నిర్ణయింపబడినయెడలఁ దామురాదలఁచినట్లును (3) అట్టినభ తమకును సోమయాజులుగారికిని ప్రసంగముజరిగిన మఱునాఁడైనను, ఈజన్మాంతమువఱకెప్పుడైనను వచ్చి శత్రువులమీసములు దీయింతుమని తాముప్రతిపక్షి నట్టినట్లును తిరుపతి వెంకటకవులచే విరచితంబైన గుంటూరు సీమయను గ్రంథము ప్రచురింపఁబడక పూర్వముకాని, కాకున్న గుంటూరుసీమయు, దానికిఁ బ్రతిగాఁదమచేఁ బ్రచురింపఁబడఁబోవు జల్లినీమ, నారాయణాశ్రమము అనుగ్రంథములన్నియు బయలు వెడలిన వెనుకగాని పైనిసూచితమైన వివాదసభ జరుగవలయుననియు (5) గుంటూ

రుసీమను అవధానసభయందుఁ జదువకుండ వారింపమని యీ ప్రసంగమును వినుచున్న కొందఱుకోర, “తిరుపతివేంకటకవులు నిందించిన మేమును మఱియొకనాఁడు నిందించలేమా?” యని యాకోరికతోఁ దమ కవనరములేదనియుఁ గొప్పరపువారు సోమయాజులగారితోఁ జెప్పినట్లు నుమతియు (6) గుంటూరుసీమయనుగ్రంథము పైనిఁజెప్పఁబడిన వివాదసభయగువఱకుఁ బ్రచురింపవలదని తిరుపతివేంకటకవులకుఁజెప్పి వారితనుని సోమయాజులగారు కొప్పరపువారితో వాదనమొనర్చినట్లును తెలియవచ్చుచున్నది. సోమయాజులుగారు వేమనరపుసభయందొనర్చిన యుపన్యాసవిషయము లెంతవఱకుభిన్నములో ఆభేదమువలనఁ దదుపన్యాసము సరసమైనదో అట్టిభేదమేలేకున్న నాయుపన్యాసము విరసమగునో కాదో మతిమంతు లూహింతురుగాక. ఊరక తిరుపతివేంకటకవుల కాగ్రహముకలిగించు కొప్పరపువారివాక్యములను విడిచి కావలయు ముఖ్యాంశములనుమాత్ర ముపన్యసించుట సత్యమునకు విరుద్ధమనుకొనందగదు. కొప్పరపువారు తమకును తిరుపతివేంకటకవులకును విరోధములేదని యన్నారని సోమయాజులగారు చెప్పటసంభవించియేయుండిన నాయన యుపన్యాసమందలి వివాదసభప్రసక్తికిఁ గారణమెట్లుకలుగును? వారు చెప్పినమాటలలో శివరామశాస్త్రిజయాపజయప్రసంగము రానేలేదు. ఇందునకు ధూళిపాళ నరసింహముగారే సాక్షులుగానుండనగును. కనుక సోమయాజులగారియం దెట్టిదోషము కలదో విస్పష్టముకాకున్నది.

ఇప్పుడు కొప్పరపువారు మాకు (నాకును మల్లాది సోమయాజులగారికిని) కథయందుఁ జదువుటకై లేఖింపినవార్త యెట్టిదో కనుగొందము. వేమనరమందు 28 డిసెంబరుర్రాతి జరిగినవృత్తాంతము

ఇందుమతీపరిణయము

చతుర్థాశ్వాసము.

R5NL050105

35628

క॥ శ్రీరాజరాజశేఖర, తారాగృహహార తారాచలరా

ట్టాచరదధారాధరచయ, నారదసత్కిర్తిసాంద్రవరసవరేంద్రా॥ 1

గీ॥ అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిముఖల, కనుపమస్వాంతుఁడగునూతుఁడనియ నట్లు

శరద్భువినితాంతవిధములు జనులకెల్ల, చిత్తరింజన మొనరించి చెలఁగె నంత॥ 2

ఉ॥ ఆశివశృంగధర్మమణి హర్మ్యవిశేషకేతనాంశురే

భాశమితాశ్రగున్యూదిత కంబుదశద్భుతిపూరహా పద

రేఖుపురంబు జేరి మనుజేంద్రసహోదరామ్రాల నిల్వెఁగ

న్యాశతముల్ దనుంగని రయంబెసగ న్విసుతుల్ మఱింపగ॥ 3

క॥ చపలాత్తు లుంచునవర, త్నపురకుమలు గుల్మకుందనపుగద్దియవై

న్యసనందనయనుమతి నుండి, పురోహితుఁడవును మిగుల డెందం బలరక॥ 4

క॥ తనరాకకు మది వేడ్కై, దనరంగఁ గలకరి వందన మొనర్చుచు స

ద్విసయమున నలర విప్రం, దనియొక దీవించి మిగుల హర్షం బెసఁగె॥ 5

క॥ నీకోర్కెల్ ఫలియించె నమ్మ తరుణి నీపంపునం గాంచితికొ

సాశేతంబు మనోద్భుతప్రదమణి సౌవగవర్ణస్ఫుర

త్రాప్తకారాచిత గోపురప్రకరవి బ్రాజన్మహాశేతన

శ్రీకాంతం బగుతత్పురీవరము వర్ణింపక విచిత్రం బగుక॥ 6

గీ॥ ఏచాయఁ గనుఁగొన్న హీరముక్తామణి, వైడూర్యనీలప్రవాళతతులు

ఏచక్కిఁ జూచిన శ్రీచందనాగరు, ఘనసారఘనసార గంధకలన

యేదారి వీక్షింప మృగనాభికాసంకు, మదపంకనవకుంకు మవ్రజంబు

నీలక దర్శింప హేరాశబహువిధి, త్రాంకుకన్వర పట్టాంబరములు॥

గీ॥ డంబ మిలరంగ గెల్పు నిజంబు గాఁగ, నగరిపుపురంపుకోట నన్నగరితోట

ముంగట జెలంగు నంగళ్ల రంగమీఱు, బారుతరమైన పెద్దబాబారుసారు॥ 7

గీ॥ అమితకల్యాణమణికోర జాభిరామ, మతులహృద్యానవద్యవా ద్యస్వనంబు
ధరణిసుర వేదకాస్త్రబంధురరవంబు, తత్పురీవశమత్యద్భుతప్రదంబు॥

8

ఉ॥ నీడలు దేలుతక్రకణి నిర్మితలీల వెలుంగుమేడలుకొ
వాడలవాడలకొ బసపువన్నెలు చల్లుకడానిగోడలుకొ
వేడుక లిచ్చుమెచ్చుగల వెన్నెలదాల్ నెలరాలజాడలుకొ
జూడనుజూడ నప్పరము చొప్పడు నప్రతిమానసంపదకొ॥

9

అందు

10

సీ॥ కురువిందకందళ స్ఫురితకుట్టిమభూమి, కలనంబు లీగృహంగణములందు
వరపుస్యరాగబంధరనూత్నకలకాంక, సౌధయూధంబు లీచాయలందు
వనజాతరూపభాస్వత్కవాటద్వార, వలభిజాలంబు లీవంకలందు
పురుహూతనీలవిస్ఫురితనవ్యంభ, ఘననికాయంబు లీకడలందు

గీ॥ ధూపసౌరభనవపుష్ప తోరణాది, మంగళాచరణాదిక మహిమలందు
నెందుఁ గన విందులను జిందునిదిరాప్తి, మందరిం బైనరఘునూను మందిరంబు 11

క॥ ఆమందిరంబులోనకొ, బ్రేమం దిరమైనలీల బసరుహవదనలో
చామరము లిడఁగఁ గొలువై, వేమలు ముద మొందుభూమివిభుసుతుఁ గంటికొ 12

క॥ కనుఁగొనినయంత నెంతయు, వినయం బెనయంగ నతఁడువేడుక మ్రొక్కకొ
మన మలరఁగ దీవించితి, ననఘుఁ డాం దొంగ మాకు నగ్నానికముల్ 13

గీ॥ ఒసఁగి కుశల మడిగి రసికుఁ డయ్యజుఁడు భ, వన్మనోజ్ఞరూప వర్ణనంబు
వినఁ దలంప నేను వినుతిఁ జేసితిఁ దావ, కీనవివిధసుగుణ భేలనంబు॥ 14

ఉ॥ చింతిల నేమి? కాంత! నృపశేఖరుఁ డాఁఘనందనుం డజాం
దెంతయు నేను దెల్ప దనముచ్చఁ ద్వదాకృతి యెంచి యెంచి యిం
తంతనరానికూర్మి జలజాస్త్రశరాళి విరళి మీఱఁగా
సంతతమోహమగ్నుఁ డయి పారెను నిన్నె తలంచు నాత్మలోకొ॥ 15

సీ॥ వానిసౌందర్యంబు వర్ణింప శక్యమే, వఘనకునైనమన్మధునకైన
వానిమేధాశక్తి వచియింప వశమే వాక్పతికినైనను బృహస్పతికినైన

వానిచల్లదనంబు వహించెల్ల గొలచియే, విధునకు నైన నవిధునకైన
వానితేజస్సుగ్ని పూని మెచ్చు దరంతె, హృదయకైనను దమోహరునకైన।

గీ॥ వానిసౌఖ్యగతి నుడువంగ నానె, కవులకైనను మానిపుంగవులకైన।
ఇందుమతి! యేమనంగ వచ్చు నెంచిమాడ, నెందు మతిమంతులతనితో నీడురారు॥ 16

ఉ॥ చామనిచాయ మేను గలచక్కనివాడు వెడదసోగతా
తామరతేమలం గెలువఁ దార్కొనుకన్నలవాడు కల్వరా
మోముమెటుంగువాడు జిగిముద్దులనవులవాడుకాంతలకా
ప్రేమఁ గరంచి మించి వలపించునోయారమువాడు భామినీ॥ 17

గీ॥ వాణి యారాజనందను వదనమున బు, ధాగ్రణిగ నెంచివివిధవిద్యానిరూఢి
నెపుడునటియించుఁ గానివోనెంచిమాడ, నజాడనెడిపేరుదాల్చు నేయతఁడు తరుణి
గీ॥ అదె యతఁడజాడ డౌటనే హరినిరూఢి, మధ్యమునఁ గల్గువాడెమ్మ మఱియు నతఁడు
సంతతశివస్వభావుఁ డోకాంత? నీవు, వాగ్రమానందముగతోజ్వలత గనవె 20

ఉ॥ ఆజలదంబు వైలతతులందుఁ జరింప ద్విరేఫపంక్తు లా
భూజములందుఁ ద్రిమృతగఁ బూవులతావులకెల్ల దీవులై
నైజవినీలలీల మరనాథుమణి నిద్దళించి శోగలై
రాజకుమారుపెన్నెఱులు రాజిలు రాజమఁ ర భామినీ 21

గీ॥ నలనలగల్వలగళ గెల్వఁ గలమేను, దనరువాఁ డోయ్యార మొనరువాఁడు
గంబురాడంబు రాణింబురాణించుకె, మోవివాఁ డెనలేనీవిఁవాడు
న గరాలిగ రాలజిగిముద్దుపల్కుప, ల్దళుపవాఁ డెలనవు చిలువ వాడు
నెఱిమించుసిరి గాంచుసరిగఁచునన్నంపు, చేలవాఁడు సుమాస్త్రులీలవాడు

గీ॥ వలమమొపదాతేండ్లవయసువాడ, సుదతులవనంబు గరగించుసొబగువాడు
బలిమి దగువాఁడు ధననాథుకలిమివాఁడు, రాజకులరత్న మారాజు రాజవదన 22

క॥ ఆయజునిచక్కదన మింక! నాయజుఁడె యెఱుంగుఁగాని యవనిశ్చలితా
నేయజనీయు లెఱుంగరు, కాయజుడైనను నులింపఁగా సరి యగునే 23

శా॥ ఆలావణ్య మగణ్య మావినయ మత్యాశ్చర్యసంధాయకం
బాలీలావిధవం బనన్యసద్భుతం బాత్యైర్య బద్వంద్య మో

- బాబా? యానగ నాధనందనుఁడు భూపాలాత్మజశ్రేణిలో
మేలొవాఁడు మహాపహుం డత్తఁడెసుమ్మో? యాత్మగో నెంచగన్ 24
- క॥ నీకారాకొమరుఁడు దగురాకొమరున కీవు దగుదు రాజీవముభీ
లోకాలోకాంతరజనలోకంబున మీసమానులుంగలరె చెలీ॥ 25
- చ॥ తరుణి? విదర్భరాజు ప్రమదంబున రేపిడిగో భవత్స్వయం
వరవిభవంబు చాటఁ బనుప న్రఘుచందనుఁ డేగుడెర మీ
యిరువురకుకొ వివాహ మగు నెంతయు నమ్ము మటన్న వేడ్క నా
సరసిజగంధి చాల శివశర్మను సత్కృతి జేసె నంతటకొ 26
- క॥ ఘనతరకాతుక ముత్తయై నెనరున నృపపుత్రి పనుప నిజగృహమునకుకొ
జనె నవ్వీస్పృండంతటవనజహితుం డరిగె నపరవాధికడకొ 27
- చ॥ కరుణాకాతరణీనతఃసము కరద్వంద్వప్రహరఃపర
ద్గరిమకొ వేడుకనోడ నాడఁగ రయకాధత్వంబునకొ జాతి య
చ్చగమాల్చిం బడినట్టికాంచనమణీచంచన్మహాకందుకం
బురహికొ నూర్చుఁడు గ్రుంకెఁ గోకములగుంపుల్ తల్లడం బందఁగకొ 28
- నీ॥ అఖిలదిగంతనీడాఁఁగివిహంగంబు, వైత్యభాగినకాంతసముదయంబు
కాంతమృగత్వక్షికాంబుప్రవాహంబు, గృహగామిచై నుకాక్షీగృహధము
ధగధగజ్యోతిర్లతాస్ఫురన్నగభూమి, భవనవిన్యస్తదీప్రజంబు
విక్షిప్తజలకణావిస్ఫుతాంగణరాజి, యుజ్వలగోకవియోగకేలి
- గీ॥ సాంధ్యకరణీయనశజలారయతటాక, ధావదవనీమరగణంబు ద్రవదహంద
చంద్రకాంతచయంబును జారచోర, సాంద్రసంతోషకర వయ్యో సాంధ్యవేళ॥ 29
- ఉ॥ ఇంద నకు మ్మిశాసతికి నెంతయు శోభనవేళె యంచుఁ దా
నందముమీఱు బశ్చిమదిశాంగన మేన నలంకరించెనో
కుందనపుష్ మెఱుంగుజగి గుల్మేక్షక్రొత్తిరువారపుంజగా
చందరగావీచీర యనసంజ వెలింగె మహారణప్రభకొ 30
- నీ॥ కన్నెగేదఁగిగుంపు గమపించుచందానఁ, బవడంపుతీగెలు ప్రబలరీతి
తలిరాకుగుమరులు దుళకించువైఖరి, తెంపురాదిగిమెంపు గెరలుదారి

దాసనంబులకాంతి దాక్కొన్నయందానఁ, జంప్రంపుసోనల చాయకరణి
చెంగల్వనిరి డాలు చికిలిమించినమాడ్కి, గ్రొమ్మించిమించులుగ్రమ్మువగను॥

గీ॥ ధాతు రేణుకదలబాండ్రతరబంధు, జీవకోభామహాస్నివైచిత్రి వెలయుఁ
గలయుఁ బశ్చిమదితయందుఁ గాన నయ్యె, సరగ సంద్యాయప్రభ జనులకెల్ల॥ 81

సీ॥ కులటావినీలావక్షరప్రకాశ మా, శాంకనాకస్తూరికామలేప
మధేందిరానూతనంజనంబు కులూచి, లాక్ష్మీకవినిధవన్యాకదంబ
తాపంఛపటలి ధాత్రీపయోజాననా, లంకృతనీలూత్పలవ్రజంబు
కాలరంజితభు నాఘరేఖ విరహాంగ, నారీంతరమదప్రతాప॥

గీ॥ దవదహనధూమజైత్రయాత్రావిచిత్ర, చిత్తవభృత్యభృతలజన్మజీవి
నీలనూతన కంఠుక నికర మనఁ, గాఢతిమిరగలు జగములగ్రందుకొనియె॥ 82

గీ॥ తనకు నగ్రజుండైన చంద్రునిశుభోద, యాధికతఁ జూచువేడుక నప్తదు గగన
లక్ష్మీ మగరాలదండ లలంకరించెదనమనెమ్మేననఁ దార తతులు దనరె॥ 83

మ॥ తనమిత్రత్వము లోకబాంధవత యందం వానె తాపార్తి జెం
ద సెనర్చెన్ భువనాధి మత్కువలయానందంబు తా జేయ నే
రనివాడే యిను డంచు దా నతని చక్రంబుల్ గలంగించఁ దా
లృపై రోమం బన నెట్టుబాటి శశి దోచెన్ వొల్ల బ్రాగ్నిస్కృతక॥ 84

క॥ సుషణ్మేంద్రజాలికుడు పూర్వమహిమిన్నికటమున నవం గ నెగరం
గ నెరుద్వీధి నైవచిన, సుమనఃకందుక ఎనంగ హేముడు దనరెన్॥ 85

సీ॥ కువలయం బరయంగ కివుడు చంద్రాకృతిఁ జవల రా దోచు శ్రీతచ్ఛాయయనఁ
సుతుమహాభృదయంబుఁ జూచి యుష్మిగిన కలశాబ్ధి కల్లోల కాంతియనఁ
కినియు మందహాసు గెల్చినకపలాపు కవనీయకీర్తి ప్రకాశమనఁ
విరహాల్లవై దాడివెడలు పశోభపు లెలిగుడాంబుల చెలువనంగ

గీ॥ కాశమాకిక ఘనసార-గంధసార, కుందమందార ధవళ రి విందబృంద
శంఖకైతిక నవహార సదృశ చంద్రికా వికారంబు జగమందు గ్రందుకొనియె॥ 86

క॥ నెడియు నఖండపుండరీకభవాండభాండ హర్యృతి సుధా విలేపంబు లగు
చు సుధాశ తరంగినీ తరంగసంఘంబులకు వినూత్న డిండీరఖండంబు లగుచు వియోగి

నీచక్రంబుల సంతాపవల్లకల కతిస్వచ్ఛనాఃపూరంబు లగుచు జశోరంబులకు సుధాసా
రంబులగుచుఁ బురాహిత శరాసనప్రముఖ ధరాధరంబులు ప్రాలేయరాజితాచలంబు
లడంబు విడంబింపఁ గెందలిరుటాకుల మిటారంబులు గలమహీమంబులన్నియు బృం
హారక తరుబృందంబుల చందంబు నొంద నందందుఁ గ్రందుకొను మల్లికావల్లికామతల్లి
కలల్లిబెల్లిగ న్లుకొనిన శృంగారవనంబులగు నేడాకుటసంటిక పురంపు దుమారమ్ముల
దువారమ్ము మీఱుచు “వలీల లవలీవనీ కుంజపుంజంబులం దారుచుఁ దిశాంగనా నితంబ
లింబాలంకిరణానుకూల దుకూలంబులగుచుఁ ధరాశత్రులినీ ధవళాంశుకవితాసంబులై
హిమాంశుతారాపరిణయోత్సవసమయంబున గగనేందిర యలందిన చందనంబు సంద్యా
నటిన చటులృగ భూటజిహ్వాచూటాచలతృజ్జహ్ను జాయురంబు దిగజాటిజగమ్ము
లం గ్రమ్ముకొను చందంబున వెలుంగుచు నుపవనవిహారద్విరహోగనా జనంబులమీఁద
మందాలిలాండోలిత శాఖిశాఖాచలద్దళాంతరమ్ములజాడల నాడాడం బొడనూప నివ్వల
వ్వల వెడల వెడల్పిడువపుచు పువ్వుకూపుని బెడిపడినిగుడ వజ్రంపుక డెంబులడం
బుగలకరంబులముసుంగు లిడువైరాశిచెలువ దువ్వలువచెఱంగు మెఱుంగులతోడ సింహ
రంబు లెసుంగు తదీయసీమంత మౌక్తికాభరణ కిరణస్ఫురణ కబరినిబిరీ సవినూత్న సేవం
లికాలతాంత కంతుకనితాంత కాంతిసంతతులతోఁ బంతంబులాడుచుఁ వేడుకలం బొ
దరిండ్లకడల నడయాడుచుం గడలిరాముద్దకొడుకు మేనల్లుని దుడుకు నడకల మిడుకి
లగు నెగులు పడి మగలవెంబడిం బడి ప్రతిపదంబును మదనుపద నెటింగి తత్పదానుస్మ
రణం బొనర్చుచు నతినిపదంబులు ముదంబులు ముదంబు వెలయన్ లయ దప్పకుండ
వీరకన్ దిరిరి కిన్నరులు కిన్నరులరీతి బొటులక్రొవ్వాడి గోటికొనల మోటిననీ టెనయం
దీయచు నపరిమితరీతులం బాడుచుం జరించు విరహోత్కంఠికల ప్రియాదరణసమయ
సంజనిత మందహాస విలాసంబులతో మార్మలయుచు నచ్చటచ్చట నెలరాల గచ్చునెల
పుల నిచ్చలు ముచ్చటలఁ దచ్చనల విచ్చలవిడి నిచ్చలపువచ్చికల హెచ్చుచుఁ దమ్ము
మెచ్చక పల్కుపలుకులకు నలక గదిరి బెదరించుప్రియుల నెదరించం బోయి తదీయ
లీలాకృత స్వక్రీయ కపోల చపేటంబులకుం దప్పించుకొను వైపునన్ దిరుగు తిగ్మగృహి
తకంధరులగు మెఱుంగుబోండుల ముత్తైకమ్ముల చకచకద్యుతులఁ జికలి సేయుచు ని
శాకరస్యంద మానేడికాంతావారి ధారాపూరితంబు లగుసరోవరంబులంగల కుముదం
బులకున్ బ్రసన్నుదంబొనర్చుచు సంధతమసావృత లోకంబులకు గురుసంప్రకగి స్పర్శ
యోగంబు గలుగుటంజేసి మనశ్శీతలత్యకారణం బగు తదీయ స్వచ్ఛతావిభవంబు వివి

ధవస్తు నామరూపధేదంబు లేమియుం దోపనీయక ఒకదండ మండలోధ్వాధర ద్వు
గ్వాహ్యభ్యంతరంబుల నిండి వెల్లువరిపిన చందంబున నుండు నప్పండువెన్నెలకాక
సోకనకుం గాక యిందుమతి హా యనుచు హాయిలేక కోకిల కాకలీరవకీకా రవంబు
లఁ గల రవకుల రవంబుల మహాభవు సుమహాబాణంబులం బ్రాణంబులు తల్లడిల్ల డిల్ల
చెడి మొల్లవిరులపాన్పునం బొరలి పొరలి చుం గావించీర చెఱంగు మెఱంగు మొగంబునకు
వఱుంగు గావించుకొని యనంగుని మామం గనుంగొన నోడి చేడియ లొనర్చు కైత్య
కృత్యంబు నాదరింపక యగ్గలంబైన త పంబునం గన్నీరు దొఱంగ నూరికున్నం గనుంగొ
ని మందమందచనంబుల నుపచరింప నయ్యిందుముఖకి డెందంబలర సునంద చందమామం
గని యిట్లనియె॥

87

చ॥ కలువల నేటచూపులు ర కంబగు మాచెలిమోము ముంగలకే
నిలువఁగ లేక వెల్ల నయి నిల్చినచోటుల నిల్వఁ గూడకే
కళలవిహీనతం సతలఁ గాదె చరింతు సదా కళంకిపై
జలరుహవైరి? నేడికిలు సాటికి నల్లుని గూడి వచ్చితో॥

88

చ॥ వననిధి కుద్భవించి తను వార్తయు విందుము శౌరి నెమ్మనం
బున నదమించి తల్లఁ ముని పుంగవుకంటను బట్టె నంద్రుని
న్ననువగుచోట్ల నీడనన మయ్యెను సర్వణవర్తనంబు ని
న్నెనయదు చంద్ర పద్మయల నేచెద వేటికి మాటి మాటికి॥

89

సీ॥ కువలయాధీశుడై రవణ జెందుటెగాని చక్రాభి రక్షణోత్సవము లేదు
ద్విజరాజ సంక్షచే వెలయుమాత్రమెకాని సత్వేజమలరించు సరసి లేదు
సోమాఖ్య మిన్నంది మాపట్టుటయే గా రి మరుని గర్వమణించు మహిమ లేదు
శరభిమగ్వరురీతి జరగు మాత్రమె కాని నిజపాండుశోభ మానినది లేదు

గీ॥ యుక్తి దెలియంగ యాచార్య మొకటఁ గాని మేమనఁగ నీప్రస్థియు నామధేయ
నియతి దలపోయ నారార నేతివీణ! కాదు చందంబులాయెఁ జెంగల్వరాయ॥ 40

క॥ నీవంటి కొడుకు పుట్టుట, యాచారధికడుపుమంట యంటుట గాదే,
యేవేళఁ గలఁగి మిగుల వి, రావం బొనరించుటెట్లు రాజీవారీ॥

41

గీ॥ బాడబము చాలహలము నీ తోడఁగూడఁ, బడసె నోచంద్ర? యెన్నడు నడలలేదు
కడలి వాటికిఁ గా,నిన్నుఁ గన్నకతన, జడధి యయ్యెను భంగముల్ చాలఁగాంచి॥

గీ॥ కవు లెటులు నిన్ను వర్ణించె యడగిరాక్కొల్పి

రహిం గళల్ గుల్కుచక్కని రాజ వసుచు

వంక జనియించె నీవంక శంక లేదా

వంక లింకనైన మాన లేవా? శకాంక॥

43

సీ॥ ఉత్పలప్రియరీతి నొందునీ కర్పంతె, దలంప నిశాచరత్వప్రసక్తి

అఖిలసద్గుణతేజ మణించి మించుట యవ, శ్యంబును నీవు దోషాకరుడవె

పద్మనీసంతాపపరుడ వాదోకపక్ష, మున నీకు గాఢాశ్చార్య మొనయుటరుదె

సరగంబరాగనాసక్తి జెందెడి నిన్ను, శంకయే యెపుడు కళంకి వసుట

గీ॥ యెట్లు ద్విజరాజవైతివో మించి చూడకటకటా? రాహువుగ్రశించె గళలు దటిగి

మున్న దక్షాధ్వరంబునకొ బుడమిం బడియు॥ బ్రతికి లే? చంద్ర? పాంథపాపంబుకతన

క॥ పరమేశ్వరునంతటిపును శిరిమునం బాదంబు వెట్టె జెలగెడిసిగ్గుకొ

విరహిణుల గలంచుమర్మప్రియరుదే? సన్మార్గవర్తి వానాను శశి

45

గీ॥ అన్న విందెదె కెన్నంగ నవ్వెలందియాదరించితముల నలంచె దీవు

విరహిణీజనహృదయారవిందవితతి॥ నేచు టది యెంత పనినీకు హిమమయూఖ 46

గీ॥ ఔర? వృక్షక రాశి యందడుగుల బెట్టియలరుదీవును విషమూర్తి వగుదు వేమొ

కాక యుండెనీవుండ డగకాల దన్ను॥ జెలగి వేవేగ దల కెక్కి నిలువం గలవె 47

మ॥ అనుచుం జందురు నింద చెసి నృపకన్యాశ్రీవతంసంబు క్రొ

న్న నెల్లొకని మెలుంగుతూపుల గమిం దాపంబునం జెంపించు

దనగంధిం గని చింతిసో నతనిధౌర్వ్యం బెన్నుచుం దూటిప

ల్కె నవీనాబ్జమరందసారములజాల్ చెందకొ ననుంబల్కులకొ

48

సీ॥ ఒనర సంతపని యొనగెకా? యాషధీ, శ్వరుడౌటమిమామ చందమామ

సృష్టికర్త నటంచు జెలగి నికొ సృజించి, విడిచెనో? మియన్న వేల్పుమిన్న

మాయచే నిన్ను గ్రహుర నుండె జేసెకా? నలువొందుమియ్య నల్లనయ్య

విమతపతివ్రతాసృత మిఱంగ నిన్ను నేదె బో? తనరీవి నీదుదేవి

గీ॥ యెవ్విధంబైన నేమి నీ విపుడు తిరుగ॥ బ్రతికినచ్చితివారా? ప్రతిభిమిఱ

గుంటికడముంటిదొరతోడ గంటం దొడసోతుంటిమితుండ? నీవంటిబంటు గలదె

ఉ॥ ఏనసమాంబకుండ చని యెంచియొ శంకరు గెల్వఁ జూచితే
నాను భవద్వివేక మనమాంబుఁ డంచు నెఱుంగ నైతె యీ
శానుని నీదువిల్లుతుద చిప్పనయై శకలంబులౌ గదా
నూనము నీశరం బెటులఁ జొప్పుడు నీకు జయంబు భావజా 50

క॥ మృతసారశరుఁడ వీచి మృతసారశరుండు శివుఁడు చొప్పుడునే నీ
కతనిం గెల్వ బలాబలగతి యెఱుంగనినీకు జయము గలదొకొ మదనా 51

ఉ॥ ము న్ముద మొప్పఁ గేళివని ముచ్చట నచ్చట నిన్నుఁ బూజ నే
య న్మది గోరిఁజ్జిసల మంతయుఁ దోడనె గల్గెఁ గాఁకచే
త న్మఱి యేచెదింటిని గృతఘ్నుఁడ వారే తలంచి చూచినక
మన్మథఁ యెవ్వరై నను నమన్మథనక్రియఁ జేయఁ జాతురే 52

శా॥ నీబాణంబులు రాల నీధనువుఖండీభూతమై పోవ నీ
జాబిలికొ ఫణి యంట నీబలము లాశాపీఠిసారై చనక
నీబంఁట్రోతుతనంబు శ్రీలయెడనే నీన్నెవ్వరుకొ నవ్వరే
మాబాలామణి నేచఁ బోకు మకటా మర్యాద గా దాత్మజా॥ 53

వ॥ అని యాసునంద యీసునం దనచమత్కృతి యలర నలరువిలుకానిం బలికి
కురంగట మెఱుంగుపుప్పొడు లుప్పరం బెగయ నుప్పటిలులీల నెసంగుకురంగతురంగు
ని గనుంగొని యిట్లనియె॥ 54

గీ॥ భూతమై నీవు సోకెడు భూతలమున, పాంధతతిమీఁడ నాకులపాటు దోపఁ
నైన వెఱుకు మె యచలసామధ్యలనద, హీనవరమంత్రగరిమ నిన్ని పుడె యణఁకు 55

క॥ పవనా! చెలిఁబ్రోవఁగ నూ, పవనా! యిది యేమి ప్రాణపదమై మైఁబెం
పవ నాతికిఁ గడుమేల్ చూ, పవనాద్భుతి గాదయో ధుతాంచదుపవనా॥ 56

ఉ॥ చెల్లదె వేడివెన్నెలను జిచ్చున కోర్వఁగ లేక యెంతయుకొ
దల్లడ మందె నిందుమతి దానిపయికో విదళింపఁ జెల్లదె
చెల్లుగ “గోరుచుట్టుపయి జెందివరోకటిపోటు” కైవడికొ
దెల్లది గాఁగ గంధవహా? ద్రిమ్మరి పాట యెఱుంగరే జనులొ॥ 57

సీ॥ పద్మగంధి యటంచుఁ బదరక్ష మధుపంబి, చాంపేయనాస యీచారుహస
పల్లవాధర యంచు బదరఁబోకు పికంబి, వన్నాబజేణి యీవనజపాణి

జ్యోత్స్నాక్షణ యటంచు జొచ్చి రాకు చకోగి, నిటలేనభూష యాచటులభూష
తారేకముఖ యంచు జేరి కోహరిణంబి, హరిమధ్యలీల యాయధిపబాల

గీ॥ భ్రమరకస్వరశేత్రదృగ్బాంధవముల, హితుల రటుగాన తెల్పిలి మింతెమిరు
కూర్మి వినలేని తిరుగుట కూతలిడుట, స్మృక్కిరయండుటయుడు గుటనుమ్మఫలము॥

సీ॥ ఓచెల్ల? యింకనైన నీచల్లదన మంచు, మాచెల్వవై జందమామ? నీవు
నీయందుఁ కడు భక్తిసెఱయంగ వర్తించు, మాయందుమతిఁ బ్రోవుమదన? నీవు
యీసూనఁగా నేల యీసూనగంధంబు, పశాసానఁజెలిఁ గావు మనిల? నీవు
నీవాఁడి చాలించి మావాడ నలివేసి, చేదోడుగా నుండు చిలుక? నీవు

గీ॥ వాకలతసంబు మాని నిర్వాహులగతిఁకోకిలా? యేకడల నీదుకాకలీని

రావ మలరంగ నీభోజరాజహజ్రవినయ మెనయంగ గొల్వమీ వేడు కలర 59

చ॥ అని యివ్వధబుంస సుధాధోరణీదురీణవాగ్ధా రాపరాజితమరంద యగునునంద
యిందుకందర్పమందానిలకోకిలాదినిందనం బొనరించి యిందుమతిం గమంగొని యిట్లనియె
చ॥ వెఱవకు మమ్మ కొమ్మ? వెడవిల్లిని జందరు దక్షిణానిలఁ

వరుసగ వీడ నాడిలి మెవారబు తాప మొనర్చ లేరు నీ

తెరు విఁక రారు భూవరుఁ డతిప్రమదంబునఁ జాటఁగా స్వయం

వరవిభవం బగున్ రఘుస్థపాలకుమారుఁడు వచ్చు నచ్చగన్ 61

గీ॥ వచ్చినంతనె కల్యాణవైభవంబుగల్గుసౌఖ్యాల్లి హేలాడఁ గలుగు నీకు

తడవు లే దింత చింతిల్లఁ దగదునుమ్మి, తాల్మి వదలంగఁబోవమి? తలిరుఁబోసి 62

గీ॥ నెమ్మియై యుండు నెమలి పన్నీరు దలపఁ|నమ్మతయై యుండు మానసం బలరఁజేయు
సంచ ప్రాణపదం బగు ననిలుఁడెంచు వెఱవఁగా నేమి యీవేళ వెట్టిబాల 63

క॥ ఈమరునికాఁక యాటన్|వేమఱువైవ్యోపచారవిధ మొనరుటకై

యేమఱక యన్నవారముభామర? నీకోర్కె వేగ ఫలియించుఁజామి 64

మ॥ అని యాచందమునన్ సునంద యన నా నా నాను శీఘ్రంబై మే

ల్లనె దోచిల్లలకొల్కి? యందు దెలియంగా వేగ నొక్కుమ్మడిన్

జని తొత్కంత్యమునన్ దదుక్తగతి నుచ్చైస్సన్నుర్తి దా ము న్వచిం

చెనొ కాలజ్ఞములొట నా ధ్యమల మించెన్ దామ్రమాడోఘముల్ 65

సీ॥ ప్రాభాతమారుతప్రవికంపితసురద్రు, గలితమానస్తబకం బనంగ

మానసాంచత్సాక్ తమధరతటనట, త్వటుతరహంసశబం బనంగ

నస్తాద్రిధావర్సుధాంశుపశ్చాద్భృత్యః కరవిస్ఫురితరూపకలశ మనఃగ
రవిసమాగమసంరంభవేదాసతీ, కరదత్తఘనమౌక్తికం బనంగ

గీ॥ విలసిల్తోదయనగర్భురీసలిధాతృ॥ వాసవదిశాంగ నాముఖవనజలలిత
కలితఘనసారవవతిలకం బనంగ॥ జ్ఞోక్తమై యంతటను వేగుఁజాక్క వొడిచె 66

క॥ పుడమిఁ గలద్విజలునయ్యెఱ్ఱ మొడ నదులంగుంకఁ జూచి యే ద్విజరాజ్ఞ
దొడిఁ బడఁ పెధికత్తై యొక్కడలిం గుంకెద నటన్నగతి శశి గుంకె 67

గీ॥ శశికళాన్సూర్తి సున్నీహవశతఁ జాలనలలి యుంటిమి యిందుసమాహరణవి
ధిం బొనర్పం గృహచ్ఛర్మంబై యని మదిని దలంచెయొ దీపికల్ లేజ మెడలె 68

వ॥ మఱియు మాగధమధురగీతస్యనంబుల మేల్కని రయంబునకై బ్రణయ కల
హంబులు మాని మానినులం గలయం గడంగు లీలాజితరతిరాజులగు రాజులును, రాజ
నియమితులగు యామికుల కగపడనివడుపున భూమికలు చాల్చి సమీపభూమింగల
శ్రోవల నివ్వల నవ్వల నిజస్థానంబులకుం జన నుపాయంబు లెంచు పల్లవీ వితానంబును
తానమానంబుల సమానంబులగు గానంబుల జాణలగు గాణల శిక్షణంబునం బ్రతిక్షణం
బు నవీరళగతి నరసి పాడుచుం జెలంగు వారబాలికామణులును, మణిఖచిత గృహంగ
ణంబులం గలవేదికలం గూర్చుండి మోదకలన వైదికులను దొలుబలుకుల పాఠంబులకొ
ఱకు నొకళ్లొకళ్లం బిలుచు విప్రవమారుల కోలాహల బహుళంబులగు గృహంబులు
ను, గృహలాంఛన గృహోచిత వ్యాపారంబుకునై రయంబునం జన నిద్రియ, బునః
పునారతులకై పెనంగు ప్రియుల మఱుఁగింధంబులు సఫలంబొనర్ప నేర్పరులై తమకం
బుమీఱ గమకంబుగా భుజియంచు పరిరంభణంబులం బ్రీతులం జేసి క్షాణికులకుం జిక్కి
ప్రేమంబునం దడయుచు మనంబులందోచు శిక్షావిచక్షుఁ చతురవచనాది భయంబున
కై యుపరిసురతం బొనర్ప బెళుకు మెళుకువం దప్పించుకొని యొక్కొక్క నెపంబు
నం బతులం గిమరించి సత్వరంబునఁ జను నతుల విప్రస్థంబులగు కబరీభరంబుల నుండి
వ్రాలిన విరుల నెరసి భరంజెందు మరందబిందువులంగ్రోలి వ్రాలిన గంధాంధ పుష్పంధర
యంబుల నాకషిణంచు సుగంధబంధురంబులగు సరోయహ బంధూవయ సమయ ద
దళసవీన కోరకంబులరకంబులకుఁ దటాకంబులకు నిమజ్జనార్థంబురుగు ధరామరవరుల
హరికీర్తనధ్వనలు వెలయ నంతట నహర్ముఖం బగుటయు ననంతరంబ॥ 69

మ॥ జలధిక్ మజ్జన మాడి సాంధ్యుచి పుష్పంబుల్ సమర్పించి వా
ర్థిలలూర్ధ్వరితరంగవాద్యరవ మెంతే వింతచందంబుగా
నలవేదాసతీ ప్రాగ్ని రీశ్వరవసుక్ హస్తంబుతో నెత్తు బొం
దళుకున్ మేలినివాళికుంభ మన మార్తామందు దోఁచె 70

సీ॥ చెంగలవ్వవగవాఁడు చెంగలవ్వ చెలికాఁడు కటికి చీకటిదిండి కరమువాఁడు
బలునేడుములతావు ప్రామినుకులతావు వెన్నునంఘికదాని వెన్నుపూవు

- జక్కవకవపంట చుక్కరాయనిజంట పదిరెండు తనువులఁ బరఁగుడంట
భవరోగములమందు పటు తేజములపొందు చాయనెచ్చెలి చెల్మిఁజేయువిందు
గీ॥ కవుల ముంగొంగు హొన్న లోకములకన్న పచ్చగుఱ్ఱపువజ్రేడు పగటిఁజేడు
ముగురుమూర్తులరూపు సన్మనులప్రాపు చెలఁగి వినువీధిఁజనుదొరచె జిత్రతీల॥ 71
- గీ॥ అయ్యమోదయవేళ సహగ్రలీల నెలకొనఁగ నూఱుడిరె బద్ధిసీవతఁగ
మిందుమతి యాసునందయానందలితః కిలితవాగ్వృత్తి మొకకొంత కలకడఁటి॥ 72
- క॥ సాదులొగల నెగమిగులకొ॥ మోదముగలవాని వేఁడుముల పోడిమిచే
నైదువగల కైదువుగల॥ జోదు వగల మిగుల మెగిలి సొగయుచునుండె॥ 73
- వ॥ నావుడుదదనంతరకథావిధానం బెట్టిదనిన॥ 74
- చ॥ కుకురుకయాళకాళశక కొంకణ బెంకణసింహళాంధ్రబా
హికకురుఘ్నాక్షరాదిక మహీరమణార్పితగంధసింధుర
ప్రకరతురంగసంఘనన రత్నధనాన్వితమందిరాంగణ
ప్రకటకవీంద్రవర్ణితకు భప్రదసత్కరుణానిరీక్షణా॥ 75
- క॥ కాండప్రకాండమదవే, దండపదాలిప్రకాండ తతరణరంగ
ఖండవిజయానుషంగ, చండసివిఖండితారి జనచతురంగ 76
- పృథివీవృత్తం॥ విరాజితయశోధరా! విజితవిద్విషత్సింధురా
పురారినిభవిక్రమా! సుజనభూషితోక్తక్రమా
నరేశ్వరశిఖామణీఖచితనవ్యభూషామణి!
పరిస్ఫురితవైభవా! సతతబంధుకాత్మ్యత్సవా॥ 77

గద్య

- ఇది శ్రీ మదఖండసచ్చిదానంద కాశీపతిసద్గురుస్వామిచరణారవిందసేవాసమాగతస్వస్వ
రూపజ్ఞానరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీగురుంధరజ్ఞానప్రసూ కాంబికాకాళహస్తీశ్వ
రకరణాకటాక్షవీక్షణసంప్రాప్త సారసాహితీబంధుర, బంధురంజనకరచరి
త్రసాకనాటికుల పవిత్రధూగజీపాత్రకాళయామాత్యలక్ష్మమాంబి
కాక్షమరకుమారధూగజీ ప్రఖ్యాతనామాంక వేంకటార్య
ప్రణీతంబైన యిందుమతీపరిణయంబను మహాప్రబం
ధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

శ్రీశోభనాచలపతయోమః

ఇందుమతీపరిణయము.

పంచమాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరామచరణపూజా, భారంధర్యప్రమోదిత మనశ్శీలా
సారతరమగుణలీలా, నారీపాంచాల మేకనరసస్వపాలా॥ 1

గీ॥ అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలముచుల, కనుపసుస్వాంత్రుండగునూతుండనియెనిట్లు
మఱియు నారఘునానుని, మదిఁదలంచి, ఇందుమతి చాల విరహోత్తసెనయనంత॥2

మ॥ తరుకుందంతపు మెట్లసంతసల వింతల్ గుల్కు చెంగల్వరా
యల రాచల్వలుచల్లులిన్నియల యొయ్యారంపుదోరంపులె
చ్చలకంబంపుఁగఁ దానిదూలముల మెచ్చన్వచ్చు క్రొమ్మాలరా
తెరువంగోడల నిందుచిత్తరువగల్ పెంపొందుపెన్నేడలూ॥ 3

సీ॥ బాలార్కచింబడంబవిడంబిళాంబూన, దాడంబరకిరీటమవధరించి
వివిధరత్న వినూత్న విరచితశృంగార, విమలకాంచనకుండలములు పెట్టి
బాలేందుపరిహాసిఫాలభాగమునఁ, గన్తూరికాతలకంబుదీర్చి
తెలిసిగ్గుపండువెన్నెలజల్లు వెడఁజూ, రమణీయకంఠహారములుదాల్చి

గీ॥ కనకాయూరకంకణకటకహంస, కాంగుళీయక ముఖ్యభూషణివెలయ
జేలుగుటపరంజీవ్రాతవన్నెల మెఱుంగు, గొప్పదుప్పటివలె బటుకొంగుళులర॥ 4

సీ॥ కరకనత్కనకకంకణరూపరూపాలతో, రమణీయక చామరములువీవ
హర్షప్రవర్ణి సౌహార్దమాద్దవలీల, బాలయొక్కరు శాంబూలమొరఁగ
భయభక్తివినయసంభ్రమలీలవెలయంగఁ, జేలువయొక్కరె కళాచివహింపఁ
గరహేమమణిసూత్నవలయంబు మొరయంగ, పడతియొక్కరె పావదయనొసంగ

గీ॥ రమ్యగాంధర్వవిద్యాధరగరుభధక, విప్రతిభతోడవేగంటివేల్పుజాడ
సకలచామంతబాంధవసమితితోడ, నవ్యమాక్తికసింహాసమునఁజేలఁగి॥ 5

ఉ॥ అల్లవిదగ్భరాజాకొలువై చెలువై ఒల్లవైసరిచితో
మల్లమునందువేడ్క మనసుండి యొకాయొక నాఁడువేడుకక
జెల్లెలివెండివేయుటకుచిత్తిమునందలపోసి దిక్కులం
దెల్లెన్మసాలవర్జులకునేర్పడఁజాలె స్వయంవరంబొగ్గె॥ 6

- గీ॥ చాటిమఱియునుదగినరాజన్యవరుల, జన్యవిక్రమవరుల రాజన్యలీల
వెలయఁదోడ్కొనిరాఁగలవేఁగువాండ్రఁ, బనుపవంతటశుభరూఢిప్రాధిదనర॥ 7
- సీ॥ తిరుచూర్లు పుమెఱుంగు తెలిపఁజెనామంబు, వాసాగ్రఫాలంతభాసురముగ
కడవన్నియ “యనంతముడుల” డాల్ లంబక, ర్ణద్యయిబలుమాఱువాట్యమాడ
కొనవీనులంటఁజుట్టినయోరతలపాగ, మీఁతైన్యొకవింతనీటుఁజూప
తండులాదికములదగుమాటచేభుజా, దండ్రాగ్రునువేణుదండమలర
- గీ॥ కాగితిమువక్కలాకులుకన్నుదుద్దు, డబ్బులూకకొన్నిగలతిత్తిడంబుఁజూప
తగినయొకచిన్నితామ్రప్రాత్రంబుదవర, నల్లమీయగమునల్లి మెట్లమరఁదొడిగి॥ 8
- చ॥ కటినిబిగించి కట్టినచాకాటపుదుప్పటిచల్వకొంగుడాల్
చిటికినవ్రేలియుంగరపుఁడిన్నెలతోనెరనీటుఁజాటఁగాఁ
బటుతరధీరతక్రఘస్పపాలపురంబునకేగుచెంచెవి
స్ఫుటగతిమీఁగద్రవిడభూసురచారవయం డుదారతక్ ॥ 9
- ఉ॥ ఎవ్వఁడోపిఁడువింతవగయేర్పడనెక్కుడనుండెయొక్కఁడుకొ
దవ్వలనుండిపెండ్లివగదాకొనఁజేకొనరానికూర్మికో
నివ్వసుధేంద్రుతోఁడెలుపనిచ్చటికికొజనుచెంచెనంచుదా
రివ్వలనవ్వలకొజనము సెంతయునమ్మితమందికన్లెనక॥ 10
- చ॥ పురవిభవంబహా! యనుచుభూరి మణిమయయసౌధయూధ బం
ధురతరసింధురవ్రజ మనోజ్ఞ తురంగశతాంగమాలికా
సుయచిరలీలఁగ నైనుచుశోభిలురాజాదివాణపుంజగా
మెఱుఁగుక డానిబంగరపు మెట్లహజారము పెద్దవాకిటకొ॥ 11
- గీ॥ ఆరసిద్వారపాలుఁడనుపఁగాఁ గత్తైంత, రములుదాఁటి వివిధరత్నఖచిత
రచితచిత్రనాత్మరమృదితర్దికా, చకచకల్దనర్పుచరితలాన॥ 12
- సీ॥ రమణియొక్కతెమకొరమణియగతిఁ బచ్చ, కపురంపువలపుబాగాలొసంగ
భానుయొక్కతెమణిభానుహాసావర్ణ, వలయంబులులియఁబావడయొసంగ
చెలువయొక్కతెనిండుచెలువంబువెలయంగ, జికిలిబంగరుకళాచితభంప
కామయొక్కతెఘనకామపీఠసువర్ణ, కలితమాసురటిచెంగటనువీర
- గీ॥ హితులునెనరై ననిజపుశోహితులుగొలువ, సరససంగీతసాహితీ హితవిహిత

మహితకవిబుధమంత్రసమాజమలర, నిడుగొలుపున్నరఘుమహీనేతగనియె॥ 12

అ॥ వె॥ కనిపరాకుస్వామి! యనుచునద్వినయము, భయమునెనయభ్రౌఢభాషణముల

సభ్యులభినయింపజనియెనానృపచంద్ర, సముఖమునకుఁగొంతచనపువెలయ॥ 14

మ॥ చనుచుకొభోజాడుపంకెనంచును నమస్కారమ్ము గావింప న

జ్ఞనాధాగ్రణికట్టువర్గమొసఁగకొంతోపితస్వాంతుడ
య్యెను వాడుకదదనంతరంబ రఘురాజెంతేవిచిత్రస్థితికొ
గననాశోభనలేఖవిప్పి చదువగాఁబంపెమంత్రీచంద్రులక॥ 15

సీ॥ క్రిమన్మహారాజకేఖరవిరుదాంక, రాజీతుండౌరఘురాజానకును
మియల్లుడువిదర్భమేదిన్పతిమొక్కి, ప్రాధిమైఁబంపుకల్యాణలేఖ
మేమిటసేనుంబుమీశుభస్థితులను, బల్కాఱువ్రాయించి పంపఁదగును
తర్వాతమత్స్యహోదరియొనఁదును, తికి స్వయంవరమువర్తిలేడిధము
వ్రాసిపంపితిమి భూవరులకుమత్పురం, బునకువేవేగరమృదుమవేడ్క॥

గీ॥ నిపుడుభవదీయనందనునిటకుఁబంప, వలయు శీఘ్రముగవివాహవైభవంబు
దనరుననియొన్నవక్కానిని ప్రహ్లాద, మలర మంత్రులతోడనిట్టియొనతఁడు॥ 16

తే॥ గీ॥ మనచిరంజీవికి వివాహమొనరఁజేయ, వలయుఁగావునఁ బురమెల్ల వలయుఁగతి న
లంకరింపంగఁదగి శిల్పము నేర్పు, వారలకుఁజెప్పి త్వరపడవలయునెందు॥ 17

గీ॥ అనుచు నట్లువల్కియా రాజకేఖరుం, దంతిపురముఁజేరినంత మంత్ర
వరులు పట్టణమునవై భవంబానరింపుఁ డనుచుశిల్పిజనులఁబనుచుటయును॥

సీ॥ తమదొరకీర్తిద్యోతలమెల్లనిండెని, టనురీతిసుధమేడలం దలంది
యాలాగె యతనితేజోభికత్వముమించు, ననురీతి హేమకుంభాళినించి
స్వారాజపురలక్ష్మీగారవంబుఁబిల్పు, కేలునా బిరుదుపెక్కింబుగట్టి
యరిశార్వలీలకునాపాదురాయిత్రా, డనురీతిఁతోరణంబలవరించి

గీ॥ యలవరించుత్రిలాకంబులైనదీని, కెనయనకొరాదని జనాళినినుతిసేయ
నూతనాలంకరియతివిద్యోతమాన, ముగ నెనర్చిరిల్పిలూనగరమణిని॥ 19

సీ॥ ఓరుదీర్చనకుంకుమారుపంకిలలేఖ, సొగసుననొకమానసురుచిరాంగి
చిగురుఁజల్లెనుకేలుచిగురులముతైల, చాలుగీల్కానమొక్కమేలిబాల
రంగవల్లఘటించెరంగారుతిన్నెల, నందమామొకచిన్నియన్నమిన్న
చిత్తరుగ్ఘటియించెఁజి త్తరంబగులీల, నందందయొకచానయందమాన

- గీ॥ మానవీనక శాన్తితమందెరుముల, బొందకుమలందు మేడలనిందువదన
 లెందఁతొందఱుగలఁగొ వారందఱుపుడు, లలితశృంగారములరించిచెఁగిలెమి॥ 20
- ఉ॥ అల్లలవాడఁగొమలునిడుందపుఁగిల్ జడలున్నటింపఁగా
 ఘల్లునుసాణిపంకరుహకంకణముల్ మణిపాత్రపంక్షితో
 ఎల్లవపాణులయ్యెడ శుభప్రదలీలగృహంగణంబులం
 జల్లిరి గంధసారఘనసారమ్మగీనుదవారిపూరముల్॥ 11
- గీ॥ మంజుఘాపాతిశయము రుభానిరూఢి, చిత్రరేఖావిచిత్రతఁజెలఁగి మఱియు
 పేమశృంగారరేఖతోనెనసిమెచ్చుం, దగియె సాకేత మమరేంద్రునగరమనఁగ॥ 22
- గీ॥ అపురుషున్నచాలుఁడానందరసభరి, తాంతరంగుఁడగుచునఖిలజనులు
 గనుఁగొనంగవేఁగ గడువేడ్కఁబొదలుచు, జెలఁగి పెండ్లికొడుకుఁజేయుఁడనిన॥ 23
- మ॥ కలకంఠీతిపాటనీటెనయఁ గాగాంధర్వమేళంబుగం
 పులుసాంధ్రీవెలయుపువాద్యరవ మంభోరాశిజృంభద్విరా
 వలనతృప్తిఁజెలంగ నయ్యజుఁడు రేవత్ బెండ్లిప్రియకవసిం
 చెలతాతన్వితలంటినల్లిడఁగ నున్మేరాననాంభోజుడై॥ 24
- గీ॥ అఖిలజనులుయూహరాజ్యాభిషేక, వేళఁదలఁపునునెంతయువేడ్కదనర
 చెనువలందించుపరిమళసలిలములను, స్నానమొనరించెరఘరాజనూనఁడపుడు॥ 25
- గీ॥ చెనువయొక తెఱచెనువలువచేదడియొత్తు నుగువయొక తెసాగనునిగయొనర్ప
 వెలదిచందనంబు వెలదియొక్కరుమై, నలఁదనుక తెఱఘాపములఁజేయు॥ 26
- సీ॥ చెవులనెంతయు సితచ్చవులనుంజవులెచ్చు, ముత్యాలచాకట్లుముద్దుగుల్క
 నెరులనెత్తావిపూసరులఁజెన్నగుమేల్మీ, సిగులకిరీటంబుమెఱుంగుమించ
 నురముననురువైనహరువైనసరివెనల్, సరివెనల్గవనివిస్మరణజూప
 కరములసంతోషకరములొచ్చఁజిసము, తక్కురములనలరుకంకణములమర
- గీ॥ చూపఱువేడ్కలూనరిఁచుసాబగువెలయు, వెలయెసఁగుజాశువాత్రాతకలిమినెన్నఁ
 గన్ననైకపుడుప్పటికలలువార, నలరువలరేనిచెల్వొనెవాపునుఁబూని॥ 27
- క॥ చతురంగసైన్యయుతుఁగా, మతిరంగతృప్తిగలయ మాత్యులజతగా
 సుతనంగజనిభునవ్యభుఁ, డతిసాంగస్ఫూర్తివెలయనచెక్ వేడ్కై॥ 28
- కా॥ అభూనాధసమారమాళి శుభలీలాంచద్గతిక బంధురా
 జీభూదైవతమర్మలక్ మనసురంజిల్లంగ సంభావనా

పరదేవతాకృపావరమతి సర్వదిగ్భ్రాత గావించిన యలఘాలెవరు
అవధానవిధుల నీభువిఁ బ్రధానులటంచు స్థిరతరకీర్తిని జేరిరెవరు
మామకగురుల్ బుధేంద్రసన్యాన్యవరులు, సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరవిబుధులు
వారినుతియింపకుండుట పాడిగాదు, గానజేమాడ్డు శుద్ధవాగ్ధాటికొఱకు

కా॥ శ్రీరామారమణీమణీహృదయరాజీనాప్తబంధుండు కై

లారాత్రిప్రముఖప్రకృతస్తమర సేవ్యాల్లైకపాదుండు శ్రీ

గోరాడ్వాహుండు మాధవుఁ డెదఁ గోర్కల్ పిసాళింప ను

శ్రీరంజిల్ల వధూవరోత్తమలఁ జేర్చిన్నించి రక్షించుతఁ

1

నీ॥ అనుజన్మ లతికాతుకాత్మలై ప్రక్కలఁ బులిపిల్లలనుబోలె నిలచియుండ

విసయగౌరవములు పెనగొనుచునమున మామతి మోలనుజేరినిలువ

నిష్ఠాగరిష్ఠనస్థిస్థాదిమునివరుల్ మించియు నాశీర్వదించుచుండ

మంగళదాయక సంగీతవాద్యముల్ వారాంగనాకదంబములుసలుపఁ

గనకసుందర వరరత్నఖచితసింహ, పీఠమున సీతకోగూడి పేర్చి రాజ్య

భరముకైకొన్న రాఘవుఁ డురుతరంపు, వైభవంబునిడు వహూనరులకైవుడు

2

చ॥ ఆరిగదఁ బేరటమ్మునకు నాశులకోమును సేను సభ్యులం

దఱు నిరుదెంచువేళకు సదస్సునకచ్చటి కీవురమ్మునఁ

సరె యునిసింధుపుత్రిని వెసం గరుణించినవిష్ణు వీ వధూ

వరులకొసంగుఁగావుతఁ బ్రభావిభవాయు రనామయంబులఁ

8

చ॥ ఊరగభుగింద్రమా! వినుమి, యుత్తమల్లెరు నాదురాక సే

యరయునునుండు రేగవలె నంచుఁ బ్రయాణ మొనర్చివచ్చి స

త్వరగతి శ్రీధవుండు ప్రమదప్రదపీక్షణలాప్ప నీవధూ

వరుల ననారతంబు శుభభాకరులంబొనరించుఁ గావుతఁ

4

చ॥ నీరికిని జెప్పబోడు కవిశేఖరుజేగిడు శంఖచక్రముల్

మఱుచు భక్తవత్సలతమాధవుఁ డన్న నసత్యమండ్రుకొం

ద టలులనాడువారిఁ గరివంబుగఁజూచుత ముందు నీ వధూ

వరులనుబ్రోచి యాపయిని భక్తవశీకరు దృష్టిసంతతుల్

6

దీపాల పిచ్చయ్య

లాభాన్వీతులఁజేసి మీరలును గల్యాణోత్పవాత్సంత ల

క్షీభాగ్యోన్నేఁచాడరండనుచుఁ గూర్మిక్ దండ్రీ పంపించఁగాక॥

29

క॥ తనులిప్తచందనద్యుత । లమవోందకమందయాన లారతులైక॥

ఘనసారవీటికాంచిత । ఘనసారద్యుతులుచెలఁగఁ గా వేడుకతోక॥

80

సీ॥ బ్రాహ్మణాశీర్వచః ప్రాథివోజోడుగఁబాటలాధరల వెకపాటలలర।

వందిమాగధహృద్య వాక్యారవమ్ముతోశంఖభేరిధ్వనున్ సందడింప।

బహువిధకాంచనా భరణసుక్తిలసచ్చత్రచామరకాంతి సౌరుమీఱ।

కొమగుంపుజుల మంతుమవసంతములతోఁజెంఁగావిపావడలో చెలిమిసెనయ॥

గి॥ విష్ణుగనుమెప్పుపూఁబోండ్ల వేల్పుతరుల విరులుగురిసినగతిసౌధ వీధిమండి

చెల్లెగివెలఁదులుముత్తైల సేఁజల్లు, నిందుమతిఁ జెందు మతిని సా నందగతిని॥

31

మ॥ తనకొక్కెల్లో ఫలియించెనంచు నజాఁ డు ద్యత్సన్ధిందనారూఢుడై

జను లాశ్చర్యముతోడఁ గన్గెనగఁ రా జత్సేధరాజీ విచూ

తన సత్తైతనచంచలించల మరు త్సంచారసంచాలితేం

ద్ర నవామౌకవామా విదగ్భురైఁ జేరక రాజమాగ్గంబునక॥

32

ఉ॥ వచ్చునెడక నృపాలసుతవర్మనిమ్రాల నుపాంగనిస్వనూ

ద్యచ్చరణాంగదారవ పృథంగజతాశజ దింధిమిధ్వనలో

మెచ్చుఘటించ వారరమణీగణములోనటియించవేన్క న

య్యచ్చరముద్దుగుమ్మల క్రియక సనయాభినయప్రహీతక

33

వ॥ ఇవ్వధంబున నక్కుమారుండు తారక పహాసమావ్యాభి రాముండును, శశో

ద్భవప్ర సిద్ధిసేనాశ్యాభిఖ్యా స్ఫురస్కార్తియును, జరమహీభృద్దారణ నిపుణదారుణశక్తి

ధరుండును, సంతత సర్వమగళాభివృద్ధమానుండును నగుచుఁ జందనాగరుభూమఘమ

ఘమాయమాన ప్రసూనదామానూనవానాగమాగత పరిభ్రమద్రుమర విస్మమరయుంకా

ర పంకరుహనేత్రా విచిత్రరంకంకణ మణిమేఖలాకింకిణీ ఘటాస్కరినిజాన మంజూ

మంజీర ఝణత్కారంబు తోరంబుగఁ బురవీధిం జనుమఁ బునఃపునరాలోకన కుతూహ

లజనానందకర నిజవదనచంద్రమండల మిశ్చచ్చంద్రికా చక చక్రద్యుతులు గవాక్షుసిత దిద్వ

క్షావివక్షణ ప్రతిక్షణక్షాక్షా చంచలేక్షణక్షాచక్షోఽంబులకు మోదాబాసర్వ గోపుర

రమా హాసిపురరమాపాద నూపురంబై గోపురంబు బహిరంగణంబున నిచ్చి కొల్చినజనం

బులకు జాంబూనదాంబరాభరణగంధమాల్య కర్పూరతాంబూలంబు లొసంగి ఘనఘనా

ఘనగర్జావిజృంభణాఘనా ఘనభుజాగ్రమ్భణా మండలాగ్రధారా విహరిత చలాచలకు
లాచల విరావధిక్రూరిజయభేరికా భాంకారంబులు బ్రహ్మాండ భాండంబునిండ రథాంగ
సంరావంబును రజోవ్రజంబును బుండరీకమండలంబును రాజహంసోర్మికాకంఠజాలంకర
ణంబునుం గలవాహిని వాహినింబోలెఁ జెలంగఁ జనిచని మగ్ధంబునండ॥ 84

సీ॥ కిసలయుగ్మిగురుమా ప్రసవసౌరిభచరద్భ్రమిరయుంకరణ విభ్రాజితంబు
దరదళ చ్చలదళాంతిరగళన్యధర విస్ఫురణభాక్తవలయ స్ఫూతంబు
నీతగరుద్గరుడసు స్థితిపరుద్గతివల్దగధగద్యతివయస్త తిరవంబు
విటపవజ్జటితరు స్ఫుటనటత్పతగ రాట్పటుకటత్కృతిసము త్కటరవంబు

గీ॥ నికటకుటజతరుద్రజ నిచుళనిచయ , మంజావంజాలపున్నాగ కుంజపుంజ
తాలపాంతాలసాలరసాలకాల, సాలతతిసెప్ప నొకఁబలాయముగనియె॥ 85

మ॥ కని యారాజకుమారహౌళి య చటక్ గాఢప్రసాదంబునకొ
దననైన్యంబును దాను నిల్చె విలసత్సేగంధ్యసాక్షిద్రీభవ
ద్వనజవ్రాతమరందబృందముల నందంబొందుచున్ మందమం
ద నటచ్చరుతరానిలాంకరము లత్యంతంబులై వీవక గాక॥ 86

సీ॥ పటుచంద్రకాంతి క్షుటకాంతిఁ బ్రవాసించు రహిమించుపటకుటీరములు వెలయ
వెలయబ్బురపుఁ గ్రొత్తవిడికెంపురవగల్గుకలశాలి జిగివాటిగలసీసెలయ
నెరయందపు సుపాణిసీటువాటిలెడి చందువలుచెందొవల గద్యతులు నెనయ
నెనయశక్త్యంబన నెఁగగుసాంబ్రాణి ధూపముల వాసనల సంపదలుదనర

గీ॥ తన రమావైభవోజ్వల తానిరూఢి, ప్రేధిగననచ్చటవనించె బట్టణమున
జీవతాపతియట్టులుభూనిభుండు, నిఖిలసౌఖ్యానుభవభూతి నిండియుండ॥ 87

వ॥ అయ్యవనరంబున॥ 88

సీ॥ మధుగంధలుబ్ధ సంభ్రమచరద్భ్రమర యుంకారంబులెంతయుఁ గడలుకొనఁగ
కరసముతోఁజ్జీప్త పుష్కరసమాహంబులుగగనలక్షిక్తి వ్నగలఁజరింప
శంకారవస్ఫుర యుంకారనినదంబుహరిదంతదంతి దైన్యంబానర్ప
నానీలగగనస్పృగతున్న తాకృతి యంజనాచలరేఖనతిశయింప

గీ॥ కడలిలోనుండిచలిగొండ కొడుకుసరగబుడమికేలెంచెననుబద్ధి పొడమిజనుల
కద్యుత మొనర్పఁ జండవేదండమొకటి కొలనిలోనుండి పెడలెడతూలమునకు॥ 89

చ॥ వెడలి నలుగడల బుడమి తడబడ నెడనెడ బ్రజు గడగడవడక గ
డకనడరి దండధరభూదండచండత రాహిదండమండిత శుండాఖండిత మసీరుహకాం
డంబులు తండతండంబులుగ సహీమండలాఖండల నందవబుద్ధంపవేదంకాండప్ర
కాండకాండంబులపై గాఢంబుగాఢ జప్పడులుప్పటిలం గుప్పడు భగవరాగంబుగప్ప
చు వేప్పగలపచ్చికి బయళ్ల నిచ్చులుదుళ్లును వింతలిడుచు నడుచుజనంబుల భరంబడ
నడచుచు నిర్గళగతిమాన్గనిరోధంబుదనర్చుచు బిడారంబులగు గుడారంబుల వెడలం
దిగిలివైచుచు గరంబుతిరంబుగ నుదరోదకంబు కరంబునంబూరించి పెల్లగఁ జల్లుచుఁ

యశ్చర్మకరంబును బృశత్కవిరాజితంబును నసంఖ్యశంఖాకలితంబును జక్రాభి
గ మంబును బద్ధినివిలాసభాసితంబును నగు తద్వాహియంను రయంబున నిర్భయగ
తిం బేరెంబులువారుచుఁ దిరుగునట్టియెడ సైనికనికాయం బుపాయంబున నపాయంబు
లేకుండుతే అంగున మెఱుంగును దురగలింను భిండివాలతోమరి గదాద్యాయుధంబు
ల నాయోధనంబొనర్చినం జడియక మఱియుమఱియు విజృంభించునయెంబున 40

క॥ అనివారణమయ్యెనహో, యనవారణమునకు మీరునేమరనగునే

యననయ్యెఁతపవా, రణవృపనందనుఁడు కడకఁ కణభీకరుఁడై॥

41

మ॥ ఇటు లారాజకుమారత్నము మణి సేవాక సౌవర్ణ వి

మ్ముటపాశిన్వయకంకణకర్ణముల్ శోభిల్లి విల్లంది యు

త్తుటకంజన్మదితారవంబురుల నస్త్రవ్రాతముల్ గప్పెద

త్వటువత్తులకుంభ భాగముల దోర్దండైకలిలాగతి॥

42

క॥ ఆప్పటుతరళరపంతుల, నప్పట్టునముంపఁబడినయగ్గజరాజం,

బుప్పటిలి వర్షధారల, సుప్పగు ఘనతరనగేంద్రమో యనఁ దనరె॥

43

చ॥ గొనకొనినూయ్యు డప్పడుపుఁగొండపమున్ గిరణిఁములుల్ నిగు

డ్చినగతి నమ్మమారుఁడు వడిన్ నవశాతశరానించినన్

మనమునఁగొంతులేక యలమత్తగజంబు చలంబుమీఱఁగా

ఘనతరతుండపండువాతిగ్రమ్ముచుఁ గ్రమ్మరి డాయచ్చినన్

44

ఉ॥ బాహుబలాఘ్నం డారఘ్న పాలెతినుజుఁ డిదేవిచిత్రమో

యోహరిసాహరించెగ సూ పెడి శిగ్గజమందు నెంచి యు

త్సహములోడ వింటు నెకచండలేరాస్త్రముఁబూనియేయ నం

దేహముదీప నగ్గజ మదృశ్యై దివ్యవిమాన మెక్కుమన్

45

- సీ॥ తన శిరఃకోటిరతపనీయమయరుచుల్ తపనాంశురేఖితోఁదరగలింప
తనహారకేయూరతతచిత్రఘృణిరుచుల్ మణివిమానశ్రీలమాటుమలయు
తన దరచాస మందరచంద్రికావళుల్ ముఖపూకశలతో ముద్దుగుల్కు
తన హస్తపీణాగ్రతంత్రీవిరావముల్ మధురగానస్వవమహిమనెనయ
- గీ॥ తనతనూదివ్యకాంతి దిక్కుటలనిండ, చెంతచ్చపూబోండుచెలగి గోష్ఠి
సలువఁ జూపఱకెల్ల విస్మయముగాగ, కోటిమన్మథలావణ్యపాటవమున॥ 46
- క॥ సింధురవిధమెడలుకతన, గంధర్వులరూపులఁ గైకొని దివిపై
బంధురగతివర్తింపుచుఁగంధరగంభీరనాదగలమంత్రికె॥ 47
- చ॥ జనవరయే మంతగమునిశాపమునకొ గజయాపనంది ము
వ్వనముననుండి యిట్లు బహువత్సరముల్ రఘుచూను నిన్నుఁ గ
న్గొన నట, శాపమోచన మగుకొ జనునీవని మానివల్కునే
నును భవదీయదర్శన మమారధసిద్ధి మదిం దలంపుచుకొ॥ 48
- గీ॥ అజాని గడ్గొను టెపుడో మదాంధవృత్తి, దొరగి నిజరూపగతి మననెఱుఁగు టెపుడో
యని తలంపుచు మిగురుత్వాతిశయ క, టాక్షుమున నిజరూప మేనందినాఁడ 49
- గీ॥ అఖిలలోకజనులకాహ్లాద మొనరించు, నట్టివాగ్విలాస మలర నెపుడు
సంచరింతుఁగానసకలదేవతలు ప్రియంవదుండటంచునంగ్రునన్ను॥ 50
- క॥ నీకుకొ బ్రభుప్రకారం, బేకరణికజేయువాడనిచ్చెదగిదిగో
చేకొను సమ్మాహనశర, మాక్కిరణంబునం జయంబొనఁగని నృపా॥ 51
- చ॥ అని యమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగోపసంహారమాత్రపూర్వకం మగ సొంంగి॥ 52
- క॥ అనఘ కృతార్థుడనైతికొ, ఒనియెద సెలవిమ్మ భోజననాజామణి నికొ
ఘనత వరియించు శుభమగు నని యా గంధర్వుడరిగెనదృఢతలీకొ॥ 53
- సీ॥ అపు డేమిదెల్ప నయ్యజానిశంఖారావఁగంభీరజయభేరికా విరావ
గజఘంటికా ఘణంఘణనాదబృంహితహయహేషితస్వనహరిహయాది
వర్షి తనుమబృందవాసనాగత భృంగరవదివ్యకామినీరచితగీత
వివిధజనస్తోత్ర వితితధ్వనిన్నూర్తులేకీభవించి భూలోక దివిజ॥
- గీ॥ లోకములకెల్ల విస్మయాస్తోకలీల, మది నెసంగఁగ నవఘ్నాగ్నమానబలధి
రథముచందానవెలయఁగ రాజసుత వతంస మున్నోటుగదలె సంతస మెలర్ప॥ 54

గీ॥ కదలి జనవరు లెల్లడఁగాన్మలాసంగఁ, నైకొనుచు' శుభహేతువులగనుచుఁగొన్ని
పయనముల్ చని శుండినపట్టణంబు, గాంచి యత్యంతసంతోషకలితుఁడగుచు॥ 55

సీ॥ ఉభయపార్శ్వస్థుర మిరుదిరాతిస్వచ్ఛచామరప్రసవ గుచ్ఛములతోడ
ఘనదవ్యపద్మరాగ వినూతనాతపత్ర ప్రభాప్లవోత్క్రముతోడ
నత్యున్నతస్థందనాగ్రసౌవ్య కంభావళి ఫలభూరుహములతోడ
బహువిధాభరణ సంబద్ధగారుక్మనవిధాంకుబహు శలాఘువులతోడఁ

గీ॥ దనబలంబులు శృంగారవనలరీతి, దెనుపఁ దాను వసంతునిచెలుపుఁ బూని
రాజనందనఁ డా భోజరాజమాళి, పురమహిప్రాంఁణంబుఁడబొలిచిలిచె॥ 56

సీ॥ మగధమాళవమత్స్యమళగూళసేపాళ పాంచాలకేరళశాఁద్రవత్స
గాంధారసౌమీరకాశ్మీరసౌగంధి కుమరకాశకమాళాంకజాంధ్ర
కర్ణాటకరహాటకామిగవం గాంగ సింధుఘూర్జకూసేనపుద
కాంభోజనిషధ బంగాళ లాటమరాటకాంతలావంతి త్రిగర్తముఖ్య

గీ॥ సకలదేశాధినాథులుచంద్రనూర్యవంశసంభవులై ధూమరులు గజతు
రంగ రంగద్విలాసంబురహితైలంగ, వచ్చి నిండిరి తత్పరవరమునందు॥ 57

కా॥ ఆ భోజాధిపమాళి చాల మదిలోహన్నించి గంభీర భే
రీభాంకారము లుల్లసిల్లఁగ ధర్మత్రిపాలకక్రేణికి
సౌభాగ్యస్థితిమిఱ మంత్రితచేసంస్కారముల్ పుడె గం
ధేభాశ్వప్రజభూషణాదికము లెంతే ఎంతచందంబుగాక॥ 58

క॥ రాజవరుల నిష్ఠ డుగూతమెయంగఁ దప్పిధావలకెలముకొ
సారిమణిభూషణాంబర హారాదులొసంగిపంపించితలీలకొ॥ 59

సీ॥ ద్వారకాగోపిచందరపుమేల్పట్టి వర్ధనమల పరుణాక్షతములుమెఱయ
వలసొందుకరినిగ్గుపొలుపుకొత్తిమక్కు పోడిమిమేలిమిబొట్టులమరి
నునుగెంపుగంపుసొంపొనరుబంగరుకొత్తదళులమకరకుండలములొనర
నింద్రలీలపునిగ్గులెనయు క్రొంబట్టు డాల్ సకలాతిమెఱుంగ మల్లాయయమర

గీ॥ ధవళయశోపవీత మాత్రిముచదనగ, తామ్రపాత్రాదిసావ గ్రిదాల్పబ్రహ్మ
చారలరుదేర వివిధాగ్రహావిప్రవరులునుదెంచి రా స్వయంవరముఁకును॥ 60

సీ॥ శివలింగపుమెఱుంగుజవగ్గులగులు సుకాయలంగుచౌకళింప
అపరంజిగుండల లమరివిద్రుమయు క్తరుద్రాక్షదామముల్ రూఢి నెఱుప

భవిత్రపురాణాంక ఫాలమ్ముల విశాలగంధాక్షతస్ఫూర్తి కళలుమి-
చిటిపాటికటిక పుబటిక పుజపమాలికలు బొటవేలియంగరములారయః॥

గీ॥ హర? మహా? దేవ? చ ద్రశే? ర? యటంచు, శిష్యగణములు వెనువెంట జెలగినదను
సరగజనుదెంచి గారాధ్యజనులుగొంద, తీందుమతి వెండిమసీను గన్గొందమనుచు॥ 61
మ॥ చిటునవ్వులేదభూత్తు నెమ్మొగములకృతీహర్షపుకలేఖదా
లారపా తిర్మగిపట్టె లుల్లసీల శిష్యాల్ వెంటనంటగ శ్రీ
హరినామస్మరణంబులుప్పతిల చాసోహంబటం చొండోరుల్
సరగకృతైష్టవులేగు దెంచిరటకుక సౌశీల్యసంపన్నులై॥

చ॥ మతీయుఁ ౭తుస్సముద్రమధ్యంబునంగల నిఖిలవిప్రక్షత్రియవైశ్యవ్రముఖజన
నికరంబు నిజోచితవివిధాంబుకారభాసురంబై య మృహోత్సవంబుగనుంగొనఁ బురంబు
నకుం జనుదెంచి రట్టియెడ॥ 62

సీ॥ జీలుఁగుకాటుక లేఖజగి కన్నుఁగవడాలుకర్ణలక్ష్మికి నల్లకల్పలాసఁగ
నదుటికన్తురిచుక్కయుడిటినిద్దపునిగి లోరంగుముంగురులకోరహిఁజెలంగ
చిటునవ్వు వెన్నెలలో చిందుచెక్కులయందు బెళుకుక మృలదోయిర కుకు లెసఁగ
గుబ్బకుంకుమపూతనిబ్బరం ప్రిపాటుంగువలిపెచెం గావి మెటలమెలంగ॥

గీ॥ లేతలతహినాట మిలిందలేఖంబైనా నీలకాంతిచెనతిశయింప
మడిమలానిన సోగక్రీల్ జడలు మెఱయ, వెలవెడులందువచ్చిరవ్వీటికపును॥ 64

చ॥ మతీయును॥

65

సీ॥ తపనీయతాటంక భగభగప్రభలు ద్యోతలమున దశదిశాతతులునిండ
వలిపెక్రొండెలన దున్వలున డాల్ నెమ్మేని మంచిగందపుఁబూతమసీమసెరయ
మణిగణసగిత కంకణ కనద్భుజిపంక్తి పాణిపల్లవరుచిప్రబలి నెఱయ
కంజరాగన్యూతి మఁజీర్ఘనవిభల్ చరణాబ్జ ౧ విష్ణురణమెఱయ

గీ॥ మర్దశివరావ తాళసమ్మర్దనినదమలర దిక్కులనుండి వారొంగనావి
తానమరుదెంచె దక్కురీంద్రమునకపును వైభవముకోడఁ దగు స్వయంవరముః

జూడ॥ 66

చ॥ వర సవరత్న నిర్మిత సువర్ణము మోజ్జ విమానపంపులక
సారిహరపద్మసంభవ సురాధిపముఖులు సమర్థినిండులుక

వరుసగ నంబరస్థలమునన్వసించిరి దత్స్వయంచర
స్ఫురణముగ్గ్రైవంగ మదిబుట్టినవేడుక చప్పిల్లగాక॥

67

68 ఎక్కడఁజూచినకొజు మదేభతురంగమశ్శాఙ్గరావ మే
దిక్కునఁజూచినం మదవతీచ్చుదుగానజతానమాన మే
క్రిగఁగించినన్ వివిధచామర కేతనభూషణద్యతుల్
మిక్కిలివింతచందము మెచ్చొనరించె మహద్భుతంబుగక॥

78

69 అంచితలీల భోజనసుధాధిపుఁడప్పడ బాహ్యసీమ
ర్మించఁగఁబంచె రాజు లెమిక్ వసియింపఁగ మంచిగాఁ గన
తొంచననూత్నరత్నఘనకాంతితతుల్ తఱుచె నభిప్రతి
మించు మరుద్విమానతతిమిఁద వసంతపుజల్లు జల్లుగాక॥

79

70 క్రీరఁజ్జిగఁ గడ్యభాగములఁ గాశ్మీరంపుల గర్భూర క
స్తూరుల్ పూతఁయొనర్చి తిన్నియల ముద్దల్ గుల్కు ముత్తేలము
గ్గారూఢిక్ ఘటియించి చెందోవలడా లందంపుమేల్పందువార
తోరంహానితోరణప్రతతి యిందంగట్టి రా ప్రోలునన్॥

70

71 సీ॥ ప్రబలసాంప్రదాని ధూపములనీలివ రీతి హరినీలమణిలీల లలితయింప
నరుకుంకవ పూచర దార్శ్కొన్న చందాన బలకెంపుజిగిసాంపు పరిధవిల్ల
చెలఁగుకప్రప్రమగ్ధ జలికించునందాన పటహాక్తికప్రభల్ పాదుకానఁగ
మిగులఁబూదండలు మెఱయించుకైవడి మగరాలనిగనిగల్ సొగసులీన

72 గీ॥ నవ్యసౌధాళిదనరు నన్నగరమునకుఁ గ్రమ్మరమెనర్చు న యలంకరణమెఁగ
నార? యిట్టిట్టిదని మెచ్చ నజాతిరంబె, అద్వితీయంబు తన్మహిమాలిశయము॥

71

73 వ॥ అని యిట్లుఖలజనంబులు వినులంపుమండి రట్టియెడ నాభోజాండు వికసిత
వదనాంభోజం డగుచు, నంతఃపురంబునం గలకాంతామణులం గనంగొని యయ్యిందు
మతి సలంకరింపుఁ డనిన నప్పడ॥

74

75 గీ॥ ముదితమానస లగుచు నమ్ముదితలెల్ల, విదితమగువేడ్కదనర వేదేగనపుదు
వెండిపాటలదనరంగఁ బ్రియమెఘంగ, మెందోరుల సందడింపుచు నచితలీల॥

72

76 క॥ లేపమ్మ ముద్దుగమ్మ రావమ్మ స్వయంవరఁబ-రఁజిలవేళ
నీవలజాగుఁజేసెద వీవేళ నృపాలవసుల-నీశింపఁదగుక॥

73

- క॥ అలనాఁదునీదుకలలోఁ గలనాథుఁ డజుంఁవచ్చె-గదవే, పదవే,
కలనాదగానఁబడినో పల నాగతిమాని వాని-వరియించుటకన్ 74
- క॥ అనుచున్ నెచ్చెలులాడన్ వినుచు శృంగారఁ బెనుచు-వేడుక గనుచున్
ననుచు న్నుచునీగ్గున న వ్వజాననయిండు సంత-వైభవలీలన్ 75
- చ॥ ఉరుకగోభనస్తవము లుల్లసిలన్ ఎటువృద్ధ్యవాద్యముల్
మొరయఁ గ డానిపల్కెరము లో శుభసూచకవస్తుసంతతుల్
మెఱయ నృపాఁపుత్రి సెక మేలిమిగ్నపుఁ బెండ్లపీటపై
సురుచిరలీలయంచెనొక చొక్క-పుముద్దులగుమ్మ యయ్యెడన్ 76
- క॥ హరిద్రద్వలిభాసిఁగియుగ న య్యజ్ఞాక్షి నెమ్మేఁగ గ
ర్పారంబున్ మదకుంకుమంబు నెద నే ర్పురమీఱఁగా నల్లఁబె
ట్టారూఢిన్ దలయంటె నొక్కచెలి నృ-త్యత్కంకణారావముల్
మీఱన్ సంపఁగితావినునియల నె మ్మిన్ గౌననల్పింపఁగాన్ 77
- క॥ విలసిత సుగంధజలములు కలధౌతపుగొప్పతంబు గల మంచి వడిన్
వలిగుబ్బపైట జాఱన్ జటజాషీయొకర్తు చెలికి జలకంఠార్చెన్ 78
- సీ॥ నెమ్మేదనడియొత్తె నెమ్మి నెచ్చెనియొర్తు సంగతిమ్ముగనుఁగ్రొంజువయొసఁగె
నెఱులుచిక్కులదీర్చి విరులనరుల్ గూర్చి యొప్పుగానొకచాన కొ ప్పమర్చె
నుదుకన్తూరిచే యుదటుమీఱఁగ వధూ తిలకి మొక్కతె వింత తిలకమునిచె
పాపటశీట సుపాణిముత్తైపుబొట్టు పాటలాధరియొర్తు నిటుపఱచె
- గీ॥ తథుకులీనె కునిడువాలు బెఱుకుగనుల, నైకమగ నునుకాటక రేకదీర్చె
మెఁదిమోచందంబొక మెఁదిమలదె, రాజకులపుత్రికా శిరోరత్నమునన్ 79
- గీ॥ వీరులనశ్రీలునె త్తమ్మి విరులతేత, ముద్దియలుదాల్చెననఁ జాట్టుముత్తైములును
కేసరాగ్రద్యుతుర్గల్గు భానురంపు, హేమతాటంకియుగళంబు భామకలచె 80
- క॥ నగుముద్దుమోముచంద్రిం డగుట సుధారసపుబిందువని గనుఁగొనఁగా
సాగుమెఱుఁ గాణిముత్తైపు వగయుంగరదనరెఁపుడు వనితామణికిన్ 81
- గీ॥ తల్లపూర్వోత్పలగుంధ కలననలరి, ప్రాంతముననిల్చు భ్రమరశాబంబనంగ
నామకన్దాగ్రమున నిందువదనకపుడు, వార్యమీఱంగ నీలంపు ముర్వదనరె 82

- గీ॥ కేలినిసతిమదను కెం గేలి విజయ, శంఖమున గద్దెదిరుదు నాఁ జెలుపుమీఁతఁ
దళుకుజాశ్వామైఁబండులం దొలకరించు, తీరకెధరియించె గళమున తీరకెబోడి 83
- గీ॥ గళము కంధరాఖ్య గాంచుటఁ దన్దళ, దంబుధార లా కు చాగ్రతలుల
దుమికినట్లైనరు విమలంబులగు ముత్తై, ముల సరుల్ భరించె ముదితయపుడు॥ 84
- క॥ పటుకంకణహంసకముల్, నటదూర్విప్రభవహించె నారీమణి యు
త్కట లావణ్యసాతి, స్ఫుటసరసత్వంబు జూపెఁ జూపఱకెల్లక॥ 85
- మ॥ మఱియు ననేకమణిమయాభరణ సంభరణ ధురీణయగుచు నయ్యిండుమతి
యందమతిశయిల్లు చందంబునఁ గ్రొందళుకు కదాని నెత్తిమ్మి గద్దియమీఁదఁ దనరు
రాయంచ ముద్దియకై వడినలరె నట్టియెడ॥ 86
- ఉ॥ పంచశరోపమానుల వృషాలర నెల్ల స్వయంవరస్థితికై
మంచితలతి వసించుడని ముంచిముహూర్తమునకై విదర్భరా
జుంచిల్లీఁబల్కు నపుడందఱు నట్లనె పొల్చి రెంతయుం
గాంచనలైశృంగములఁ గన్నడు దైవతవ్యూహాయనకై 87
- మ॥ అయ్యవఁడంబున 88
- సీ॥ గంధాంధసింఘర ఘంటికారావముల్ దిగ్దంతిక్ల ముల్ దీటుకొనఁగ
కాండప్రకాండ రింఖాహేషితధ్వనుల్ సప్తార్ణవీ రవసరణినెనయ
రటితని క్తటనటచ్చలులచ్చటారభటుల్ పరవీర వృద్ధయంకరముగదుర
భేరిమృదంగ గంభీర నాదంబులఁ బద్మద్భవాండంబు పగిలిచెదర
- గీ॥ ధళధళత్కాంతికాంత కుంతప్రజంబు, ధగధగద్యుతి చండమార్తాండకిరణ
దండనాఖండ పాండితీ శౌండలీల, వెలయ మగ హృత్తైవారములు చెలంగ 89
- గీ॥ సరగఁదురగరయోధత స్వందనమున, వేడ్కఁ జనుదెంచె రఘుమహీవిభునిసుతుఁడు
కాంతుఁడొవసంతుఁడొనికాకాంతుఁడొక్కొ, యామహికాంతుఁడనిజను లెల్లఁబొగడ
- కా॥ ■ వైదర్భుఁడుదెల్పె నయ్యజాఁడు దీవ్యనృపచరత్నాంచిత
శ్రీవిన్నూర్జిత సింహపిరిపయి భూభృచ్చృంగభాగంబున
దావిహృత్తముదంబునకై వెలయు సింహాంబోయనకై శేరఁ బల్
లేవల్ మీఱ నృపాలు రదృఢతగతుల్ డెందంబునం జెందఁ గాక 90
- చ॥ అల రితిదేవివేడుకొన న పురమేతుఁడొసంగునట్టి యు
జ్వలతిరహిపముల్ గనిన శంబరవైరికియం తెలంగె ని

- చైలువపురాచపట్టి సరసీరుహలోచన వీనిఁగాని య
 న్యులఁ గడకంటనైనను గనుంగొనునే యని యెంచి రావృపుల్ 92
- గీ॥ మణిసువర్ణచిత్ర మహానీయసింహాస, నమున నానృపాల నందనుండు
 నలరె నెమ్మి నెక్కి యనువొందినకుమారు, చందమున నుజ్జనులువొగడ 93
- గీ॥ తనయ జత్వంబుదెల్పు రాట్టనయహాళి, రాజసమెలర్ప ఘనపద్మరాగకలిత
 వర్తలమ్మగేంద్ర పీరిపై వలనుమీటి, రాజహంసాశ్రయప్రాధి రంజిలంగ 94
- క॥ రాజఘనులలోపల, నా రఘునందనుఁడు పొల్చె నతిశయనిజ తే
 జోరూఢివైద్యుతద్యుతి, మీఱ న్రహిమించు నూత్న మేఘంబునగాక 95
- క॥ బృందారక బృందములో, నం దనరు పురందరుండనకొ రఘునానుం
 డందటిలో సురతరుతతి, నందంబగు పారిజాత మనఁ జెలవొందెక 96
- చ॥ ఇతరనృపాలరకొవిడిచి యెంతయుఁ బారజనాళి వీక్షణ
 ప్రతతి రఘుక్షీతీశసుతువైఁ బ్రసరించె మిలిందపంక్తి పు
 స్పితతరుబృందముకొవిడిచి శీఘ్రమై వన్యమదేభరాజాపై
 నతులితీలవ్రాలిన యెయార మెలర్ప మహాద్భుతంబుగాక
- ఉ॥ ఎప్పుడువచ్చు నిందుమతి యెప్పుడువేడుకమీఱఁజూతు న
 న్నెప్పుడుప్రేమలోడ వరియించునటంచు నృపాలు రాంఁగొరుల్
 తెప్పలువ్రాల్చుకెంతయు గుఱిన్ దనివారకమాడ నంతన
 యొప్పులకుప్ప మెప్పుగుశుభోదయవైభవలీల రంజిలక 98
- గీ॥ వికసితాంభోజలేఖక స్వితవినూత్న, రత్న పీరికనుండి వాగ్రమణిజేవి
 యంచితగతుల్చెలంగ రాయంచగుంపు వెంటనంటినగతి సఖీభిత్తిగొలువ 99
- చ॥ నిజమణిమయ సింహాసనంబు డిగ్గి 100
- గీ॥ మణివిభూషణదీప్య మానఘృణులు, దశదిశల్ మంచుకొనఁగ నెత్తమ్మి యడుగు
 లత్తుకరసంబు భూమివైఁ గ్రొత్తయెన, మెట్టతామరయై జిగిమించినర 101
- గీ॥ చెలువముంగలనిల్వఁ గ్రొందళుకువైఁడి, పాదుకలుమెట్టి కైదండఁ బట్ట మంద
 మందగమనంబులలర న మృగవమ్మ, రమ్యతరలీలఁ గన్వీరిత రములుదాఁటి 102
- ఉ॥ కన్నులు బెళ్ళఁ జెట వలి గల్చి చనుంగవ గుల్క నైకపుక
 నెన్నడు మల్క మోముజిగి నిద్దపునవ్వులు చిల్కంగంబురా

- సన్నపుగందపుకవలపు చక్కనిమైవెలపొద్దు జాళువా
వన్నెమెఱుంగురంగు నును వల్వచెఱుంగు దురంగలింపఁగాక 103
- సీ॥ బిరుదకాహళజయ భోకారామలు తోరమైయొండోరు భోరుకలఁగ
చందనాగరుఘాపసాంద్రసద్వాసనల్ సుమదామసౌరభ స్ఫూర్తిసేనయ
తనువల్లికాసముద్భవ మనోహరుమల్ దట్టమై దశదిశాంతరమునిండ
ధవళాతపత్ర కీతనచామరద్యుతుల్ రహిమించిరోదోంత రమునఁబెరయ
- గీ॥ వందిమాగధక్రిస్తనల్ గ్రంధుకొనఁగ, వివిధమర్దశతాశన వీరరవము
నెరయ వారాంగనాతతుల్ నృత్యమాడ, ప్రబలివేత్రధరుల్ బరాబరులుసేయ 104
- చ॥ చ్చుఁగ మేనివాసనలు చల్లఁగ దిక్తటులందు నందియల్
ఘల్లనఁ బాణిపంకరుహకంకణముల్ మెఱుఱుబలుబెక్కఁగాఁ
బల్లవపాణి యిందుమంతి పల్లకిలోపల బంధుకోటి రం
జిల్ల స్వయంవరస్థలికిఁ జేరెను నందు ముదంబుబాసిలక॥ 105
- క॥ ఆ రామామణి నృపవ, ర్యారామవసంతలక్ష్మీయనఁ జెలువందెక
గారా మెనయక నిజశృం, గారామేయప్రభ తిగారవలీలక॥ 106
- మ॥ తన నేర్పుల్ మెఱయక బయోజభవుఁ డీతనన్దగిరిన్నించెనే
యని యాశ్చర్యమెలర్ప భూరమణు లంత్యంతప్రమోదంబునక
గనఁగాఁ బల్లకిలోన నిందుమతి శృంగారాంగనంపత్కళల్
దనరక బంగరుతక్కుపావడలు చెంతకనెచ్చెల్ వేయగక 107
- గీ॥ అందమాన మందమందయానములను, నందప్రేలు కేలునందమర్చి
యిందువదనమైనయిందుమతి గణంగి, రాజవీధియందురాఁ దొణంగె॥ 108
- క॥ కుందమ్మలకుం దమ్మలు, మందగమనరదనతతులు మగువనెఱికురుల్
కందమ్మలకుం దమ్మలు, కందమ్మలు మగవఁచెలికందమ్మలహో॥ 109
- క॥ వలమురి గళమ్మ మన వై, వలము కిచభరమ్మ చెందోవలమురిపము కే
వలముపదకాంతి చెలి కీ, వలముదితలుసాటిసేనయశమే వసుధక॥ 110
- క॥ తోవ లాకన్నులు నీలపు, రవ లానెఱికురులు బిర్ర! రాజాననమక
నవలా నవలావణ్యం, బవల నికకేచెల్లికిఁగలదయభినుతిసేయక॥ 111
- చ॥ కలువలతీరు తామరలఁ గల్గిన సౌరుమెఱుంగు రంగువె
స్నేలఁగలచెల్లు దీపముల నిగ్గులజెగ్గు మృగీవిలోకనం

- బలుచపలత్వముం బెనిచి పొన్నెసలారఁ బయోజగర్భుడీ
చిలుకలకొల్పికన్నుఁగవఁజేసెఁజామీ యెనలేని నేర్పుతోన్ 212
- గీ॥ కుండకలికాఖ్యుడగు ననంగుడు ధరించు, ప్రదర మెదిరి రహవలి కదరి చెదరి
ప్రథమవర్ణరహితదరగతిని దిరిగి, పెంపటియుఁ దద్రదైక్యము సొంపుగనిమె 118
- కా॥ బొరా మైజిగి మేలురా నగుమొగం బన్నన్న కన్నెత్తు ॥
య్యారే చన్దవ నైకపుంగవునుతీరర్థూర యేలాకమం
దీరామామణి పాటిఁబోలఁగలదే యెవ్వనిఁ గాంక్షించుమో
వారింజెప్పవశంబె యిజ్జతి వైవానుగ్రహం బెట్టివో 114
- ఉ॥ ■ కెద మ్రొక్కొనర్చెదను నీరజగంధి యట్నురీతి న
స్తోకత మాస్తయుగ్మమునఁదోరపుఁదామగ మొగ్గముంచి బల్
రేకలువీరక దుమ్మెదల వ్రేటువడన్ వడిది మ్మెనెంతయన్
రాకొమరుం డొకామొకఁడు రాజముభీమణి చూచునట్లు గాన్ 115
- సీ॥ ఘనభుజగ్రస్త ముక్తాహారదామంబు చంకఁబెట్టఁగడంగు జనవరుండు
పటుసింహాసీతంబు పాదాగ్రనఖమున రవమెచ్చుగించెడి రాజమతుఁడు
నికటధూమీశుతో నొకకొంత యేకాంతపుఁ బ్రసంగ మొనరించు పుడమిశోఁడు
పనిలేనిపుయైనఁ బరిచారకుని నైగ నేయఁగాఁజూచు భూనాయకుండు
- గీ॥ బార దుగ దచ్చి యని చచ్చివ్రే ధిదనర, నెత్తమాడఁదొడంగెడి నృపకుమారు
లందుఁగల్గెన మఱియు ననేకగతుల, నెల్లసృపతులు చిన్నెలనెనసి రపుడు 116
- ఉ॥ వాడిమొలుంగుగోట జనవల్లభనందనుఁ డొక్కఁ డెంతయున్
దీడెను శతకీదళము తీవ్రగతిన్ మఱివేరెప్రాయపున్
వాఁడొకఁడు త్రమాంగమున వైపుగమంచె గిరీటమయ్యెడన్
బోఁడిమిమీఱ న మ్రొటుఁగుఁబోడి కనుంగొనునంచు వేడుకన్ 117
- మ॥ ఇవ్విధంబున వివిధశృంగారచేష్టావిలాసభాసమానులను ననుమానసాందర్య
రేఖానుమతరాసములు వగు రాజనూనులం గలయం గనుంగొని, తదీయవంశాభిజ్ఞాభిజ్ఞా
నజ్ఞ హృదయారవిందయగు నునంద యిందుమతిందొడ్కొని మందమందగమనంబున
మగధరాజునన్నిధానంబునకుంబని యమ్ముద్దియతో నిట్లనియె 118
- గీ॥ అలివ! యారాజా మద్రదేశాధిశాఘు, డధికబలశాలి శరణన నఖిరిపులఁ
గర్భణరక్షించుఁబరుల దుర్గర్వమడఁచి, నిక్కముపరంతపాఖ్యుఁజెందినయతండు 119

- క॥ ఇతనినిరంతరభుజిత, క్రతువులు దేవేంద్రుడైపుడు గాచుకయుండెన్
సుతియగుశచి మందా, ప్రతతి కురుల్దాల్ప దితనిప్రాధిమ వింటే 120
- ఉ॥ అన్వయభూషణంబగు మహామహుఁ డీతఁడు వీనిచేత రా
జన్వతినాఁ దగున్ వసుధ చంద్రునిచేసికయొప్పినట్ల యీ
శ్వభృదగ్రగణ్యుని మువంబున నీవు వరించెదేయనన్
దన్వి మమౌభిలాషయుఁ బృథగ్గతి గానఁ జరించె సంతటన్ 121
- గీ॥ ఆసృపునిసమృతింపమి యల నునంద, యింతి వేటొక్కనరనాధుచెంతన్దిల్వ
దనరెనపుడొక్కనెత్తిమ్మిదాటి వేటు, తమ్మిఁజేరడి హంసిచందంబుమీటి 122
- గీ॥ అంతట నునంద వల్లె నా యన్నుమిన్నీ, వినుమనుచు రాజవర్మణ్డీజనవయండు
వీనిసౌందర్యవిభవంబు వేల్పువెలదు, లైసఁ గాంక్షింతు రింద్రభోగాధ్యుఁడీతఁడు
- గీ॥ గంధసింధురబంధురాంగణుఁ డీతఁడు, కాంతి యావన సత్యవాక్కులనవలన
నీకుఁబరియైనవాఁడు వర్ణించిమాడ, రసికులకున్ల రసికుఁ డీరాజసుతుఁడు 124
- గీ॥ అంగరాజ్యాధిపతిఁ డనంగనిభుఁడు, వీనిశాత్రవభామినుల్ విగళదక్ర
బిందుహారాభికుచముల యందుఁదాల్చు, రెపుడు నూత్రంబులేకయేయగురుఁబోసి 125
- ఉ॥ అంగన? వింటె వీరసమరాంగణధీరుఁ డనంగమించు ని
య్యంగవిభుండు భాస్వ దనమాంగనిభుండు యశోజితాహృతా
నంగక వాహినీకృతమహాచ్ఛవిభుం డభవాంఘ్రి పద్మసా
రంగనిభుండు జ్ఞాంఘనరాజ్యరుహండు సృపాలనోటిలోన్ 126
- క॥ సంపత్సారస్వతముల, బెంపొందినవీనినీవు పెండ్లాడినచో
శంపాంగి! మిగులవెలసెదు, సొంపున క్రివాణుకును జోడైయుపుడున్ 127
- చ॥ అనిననునందపల్కువని యాయెలవాగ మలొక్కరాజుమేల్
వినఁగఁదలంచి వేడ్కబడవే! పద వేగ విచిత్రలీల
నని యటముందటంజనియెనాగద? యాస్వపవర్మణ డెన్నఁగా
మనసిజాఁడే మనంబులరి మానిని? యెంతయుఁ గాంక్ష సేయఁగన్ 128
- ఉ॥ అంతట నాసభిలీలకమావనజాక్షికి వేటొయొక్క భూ
కాంతునిజూపి చంద్రుక్రియఁగానఁగనయ్యెస్వపాలవర్మణ డీ
కంతు నిభుం గమంగనుముకామిని! వీని విశాలదీప్తు బా
హంతరమధ్యసౌగంధ వయారే? యెయారముమీటె సంతయున్ 129

మ॥ అతివా! యాన్యపక్షైత్రియాత్రలం దురంగానేకడింభాసము

ధృతభూమిరజముల్ విరోధినర నాధస్సాక్షకోటిర ర
త్నతలింగప్పి రదీయకాంతినడంచున్ దాదృజ్యహాశార్యుడీ
క్షీతినాధాగ్రణి శక్యమానె యితనిన్ గీర్తింప నెవ్వారికిన్॥

182

క॥ నవతేజశ్శోషితశా, త్రవబలజలరాశి వికసితస్వజనమనః

ప్రవిమలఁగోజు డీయినుఁ, డవిరళమహిచక్ర సత్కృతాహ్లాదినుమి॥

182

గీ॥ అనినదిని యాన్యసౌకమ్యాలలాప, నెమ్మనం బాన్యపాలుమై నిల్వదయ్యె

సౌకుమార్యాతిసౌరభసహితమైన, యలకుముద్రతి నూర్చునియందుఁబోలె॥

184

చ॥ అటఁజని యావిశాలతరళాక్షి కటాక్షునిరీక్షణాళి యు

త్కటముగఁ గల్పితోరణముగ్రమ్మియట్లలరంగ వేడ్కనై
కటకధర్మిని వేఱు మహికాంతుని నొక్కని జూచి త్రోచి పోఁ
గటకటః యాసునంద మది గాంచి నరన్ స్వపపుత్రికిట్లనెన్॥

185

ఉ॥ ఆజిఁ గృతానుఁ డెంతయు సహాయుఁడుగాఁ జెలరేఁగి యిచ్చహా

రాజా చలంబునన్ బరతురాముని సొర్పిరణోర్విఁ దద్భుజా
రాజితశౌర్యసంపదలరంజిలుచున్ బహుభాగ్యవంతుఁడై
నైజజయప్రతాప తిపనద్యుతిభాసిలు రాట్నభాసలిన్॥

186

స్రగ్ధర॥ విద్యతోక్తకోటి వివిధమణిఘ్రిణీ వేష్టితాంఘ్రివ్యయుండి

విద్యద్యంద్యుండు ధాత్రీవిభుండు బహుశోవిభ్రమభ్రాజమానం
డద్యంద్యుం డార్యవ్రాజ్యాండసదృశసుగుణుండభిగంభీరభావుం
డదైతజ్ఞానధన్యుం డసదృశవిభ్రవుం డంబుజాతాయతాక్షీ॥

187

గీ॥ ఇతనివరియిం చెదేయననిందుఁగనిన, యల్లపద్మినిబోలియవ్వలఁగ

నాసునంద స్వపాం కన్యాలలామి, వేటొకనృపాలుకడనిల్చివేష్టననియె॥

188

ఉ॥ నీపకులఁదీపుఁడు వరీపకహస్తవిధాన ముజ్జ్వల

శ్రీపరిణాహవై భవుఁడనిధపదాశ్రమవాసి యజ్ఞదీ
క్షాపరిణధ్ధసువ్రతుండు శాంతరసోర్జితదివ్యమూర్తి వి
ద్యాపరుఁ డీసుషేణుఁ డతిధర్మపరుండు నృపాలమృతుఁడె॥

189

ఉ॥ చల్లనిపండువెన్నెలల చందమునన్ విలస్లు నిమ్మపి
 తల్లజుకాంతి లేజ మతిదార్ధ్యగతిన్ రిపుపట్టాంబులం
 దెల్ల మదుస్సహంబగు మహారాజుతోత్తముఁ డీస్వపాలాండు
 త్సుల్లసరోజునేత్ర కులభూషణుఁ డెంతయు నెందిమాడఁగన్ 140

చ॥ చెలియొకవెంటివెంటె నృపశేఖరుడై తగువీని భామినుల్
 జలకములాడుచో ఘనకుచదవ్వయి చందనచర్చ లెంత యే
 నల యుదకంబునిండ యమునాంబువుఁ బోలుచుఁ జిత్రవైభవం
 బురఁగ గాంగవారి గలయత్ రహిమిహిసరీరి సుపైడిక 141

మ॥ తరుణి? నీకెనయైన యిద్దరణిపుక్ దాత్పర్యలీలాగతిక్
 వరియింపక్ భవదీయభాగ్యగరిమల్ వర్ణింపఁగాశక్యమే
 గురుబృందారకసీమలో మెలఁగుచుక్ గోవర్ధనాద్రింద్ర కం
 ధరభాగంబుల వేడుకం నెడు నృత్యత్కేకి సంఘంబులక్ 142

చ॥ అనవిని యానృపాలతనయామణి వార్ధిగుఱించి వేడ్కతోఁ
 జనెడునదీవతంస మొక్కలెల్లముక్త్రోవవసింప కోరసిం
 చినగతి నానృపుంగదచి శీఘ్రుగతిక్ మఱివేతెయొక్కరా
 ట్టనయునిచెఱినిల్వఁగ మునంబురంగ సునంద్యుట్లనెక్ 143

సీ॥ స్వందమోన్నతిఁ నున స్వందనవ్రజ సుమస్వందనూతన మధూజ్జ్వల రురంబు
 పున్నాగరమణీయ పున్నాగతిరుచరత్పున్నాగ సముదాయ భూరితరము
 తారాగణవిహాసి తారాగలీలాన్వితారాగణితశృంగ హరినభము
 కందరాజితమహా కందరాజనిత మాకందరాజీవ సత్కీలశుకంబు

గీ॥ తాలతక్కిల సాలహింతాల జాల, జంబుజంబీర పాటలీ ఝాటవాటి
 కాకుటీర తటిసట ధ్వజమలాయ, సాంద్రవైఖరి సెప్ప మహేంద్రనగము 144

ఉ॥ అనగపూర్వభాగమున వంబుధియొప్పు ముహూర్తహూర్నట
 నీనకుశీరకచ్ఛప సమేధితి తుంగతెరంగ ఘట్టనా
 నూనపుషద్వితాన సుమనోఘనమాక్తిక దానవైఖరుల్
 పూని సభోంతరాళమున భూరిరంబు చెలంగిపొంగుచుక్ 145

గీ॥ అన్న గేంద్రంబు తనదుర్గమై చెలంగ, నప్పయొనిధి పరిఘయై యతిశయించ
 సంగరాభంగురుండు హేమాంగదుం డ, సంగ నితఁడొప్పును గలింగ నాథుఁడెపుడు

- గీ॥ అండజసమానయాన యీమండలేండ్లు, దండయాత్రలఁ జండవేడండకాండ
మలరియుండును సంచల దచలరీతి, ఖండపరశుఁడితండు కోదండలీల 146
- మ॥ ఘనుఁడీరాజు భుజద్వయిన్ గుణకిణాంకంబుల్ ధరించన్ ద్విష
ద్వనితాసాంజనబాష్పచిహ్నిత పదద్వంద్వ క్రియన్ జాపభృ
జ్జ్వతాగ్రేసరుఁ డీన్యపాలమణి శశ్యద్భృగ ధారేయుఁ డీ
శని పాణిగ్రహణంబానర్జుము నితాంతప్రాభవంబొప్పగన్ 148
- సీ॥ ఉల్లాలకల్లాల వల్లాలితసరోవరాగతశ్వసన సీమాంతరముల
ముర్దురారావ ముహుర్ముహుర్వలమానతాళివనావలిఘటజాడ
ఘనసారకదళికా ఖహ్నిరపాలికా కమనీయసైకతోత్కరముచాయ
క్షైతీకల్వారనూతనాంభోగుహవ్రాతకుల్యానీపవనులక్రవ
గీ॥ ప్రాకృతమోనిధి వేలావిభాగమాన, తరుణపుష్పాగపాలితీతరులనీడ
భావభవకల్పిచేలుచు భావమలర, నీన్యపాలునిగూడి రహింజెలుగు 149
- క॥ లవలీప్రసూనవాసన, లవలీలంగొనియు మఱి తదంతర్ద్విపో
పవనాంకుర మెలయఁగ నీపవనాధికసత్త్వమొందు బాలాఁ యనినన్ 151
- క॥ ఆవలరాయనిజోడగు, భూవలయాధీశుఁజూడ బాదమనిమిదిలో
దా వలపునెంచుచుంజనె, నావల దైవానుకూల్యమటు వడుచుండెన్ 152
- గీ॥ చని వధూమణి పాండ్యభూజనవరుండు, మ్రాలనుండంగ నటునిల్చె మోదమలర
నపుగు దోవారికిరత్నమలవిదర్భ, రాజసహజతుననియె గారవమెలర్ప 153
- గీ॥ హరి హరిచందనాలంకృతాంగుఁ డగుచు, వారి ధారానవాతపవ్యాప్తజైల
రాజమన మించె నీపాండ్య రాజమాళి, వీనిఁగనుఁగొంటివోచాన వేడ్కతోన 154
- సీ॥ మధురసత్ఫలనమ్ర మధురమృదుమకమ్ర మధురంజిత మహాద్ర మహితవనము
కణిఁకారాక్షిర కర్ణికాసముదీరవృక్షాన్ స్వర వనజపదము
శారదాభ్రాద్రాశారదాద్యుతిశుభ్ర శారదవ్రజరజ స్తతపథంబు
పాటీరనగళిరః ॥ టీర తరురాజి వాటీ రమ స్మంద పవనఘనము
- గీ॥ తామ్రపట్టి నది సముద్భవవినూత్న, హృక్కికాలంకృతానేక మందిరాళి
హరిహరావాససౌధ యూధాళిరామ, ధామ మీరాజసీమ కాంతాలలామ 155
- క॥ ఏలా యన్యులఁగోరగ, బాలాఁ దక్షిణసముద్ర బంధురవేలో
దోలావనకుంజములన్, హేలాగతివెలయ వీని నెనయుముతరుణి 15

డ నెట్లువారింపబడుట తటస్థించును? నిజముగా లేఖలేవచ్చిన ఎవ్వరు చూడకమునుపా లేఖలను సభయందు మేమున్నప్పుడు మాచేతికేబడి యుండును. మాకాయుత్తరములందలివార్త కొప్పరపువారేయొప్పుకొనుచు వానిని పత్రికాముఖంబునఁ బ్రకటించిరి ఈసంగతులంబట్టి చూడ నీలేఖలు 29 డిసెంబరునాటికి వ్రాయబడియున్న ప్లేచవల నుపడదు. నేను వేమవరముచుండి గుంటూరునకువచ్చినతరువాత నాకుచు సోమయాజులగారికిని రిజిస్టరుడే త్తరములు కొప్పరపువారిచే పంపబడునని కిందదంతివినియున్నాను. ఆ రిజిస్టరుచేసి పంపబడుట కుద్దేశింపబడినలేఖ వినియేయయియుండునని యూహింతును. కనుక యీలేఖలు 29 డిశంబరునాటికి వేమవరమునకుపంపబడిన వార్త యసత్యమగుటచితమో కాదోసత్యాభిలాషులు తెలిసికొందురుగాక.

కుండినకవిహంసేత్యాది బిరుదాంకితులగు నోకొప్పరపుంగవిసాదరులారా! మీయందుఁగాని మఱియే సుతరకపులయందుఁగాని విద్వాంసులయందుఁగాని నాకెట్టిభావముకలదో మీకునువిశదమైయున్నది. మీసభలయందును మీరుశత్రుభావనతోఁజూచుచున్న తిరువతి వెంకటకపులయొక్కయుఁ దచ్చిమ్యలయొక్కయు సభయందును అగ్రాసనాధిపత్యము వహించియున్న వాడనని మీఁకుదెలియఁజేయ నవసరమేలేదు. నిరర్థకముగను అన్యాయముగను బరనిందఁజేయరాదని మీరెఱింగియుండకపోరు. తమయందత్యంతాభిమానముగలట్టివారివలననే షరవృత్తాంతమును వినియాపరులప్రవర్తన మిట్టిదని నిర్ణయించుకొనుట క్రమముకాదనియు మీఁకుదెలియనివార్త కాదు. మీలేఖలయందున్నన్ని యసత్యములఁగల్గింపసమర్థుడను గానని మీరెఱింగియుండవచ్చును. ఎట్లైనను దమకునిజమునిలకడ మీఁదఁదెలియకపోదు,

మఱునాటియుదయమునఁగాని కొప్పరపువారికిఁ దెలియవీలుండదు. వీరి
యం దమితాభిమానముగలదని దెల్పిన ధూళిపాళ నరసింహముగారా
రాత్రి వేమవరమునందేయున్న ట్లిదివఱకే విశదపఱుఁపబడినది. మఱు
నాటియుదయమున నాబనకు వారేవిచ్చేసి కొంతప్రసంగించి యారోజు
ఉదయము సాయంకాలము రాత్రిజరిగిన సభలలోనుండుటచే 28 వ
డిసెంబరు రాత్రియంతయును 29 వ డిసెంబరు తేదినాఁడుగూడ వేమ
వరమునందేయున్నట్లు స్పష్టము. ఈయనయేగాక నాకు స్వయము
గాసభయందు లేఖనిచ్చినచిన్నవాఁడు 28 డిసెంబరుతేది సాయంకాల
మందును రాత్రియందును, 29 రోజునను జరిగినసభలలో సమస్యనిచ్చి
నాలుగుపాదములు చెప్పవఱకున్నాఁడు. కనుక వీరిలో నెవ్వరు 28
డిసెంబరునాటి సోమయాజులగారి ప్రసంగము కొప్పరపువారికి శ్రుతప
ఱుపవీలుండదు. మఱియెవ్వరు రాత్రియందు మార్గాయాసమనియెం
చక సభయందలివార్త నంతవేగముతో మాఁడుకొనుటదూరమునం
దున్న కొప్పరమునకువెళ్లి చెప్పిరో తెలియదు. అట్లుతొందరపడిపో
వునంతటికారణము లేమియున్నవో తెలియరావు. 29 వ డిసెంబరు
తేదీయందు నేనుక లేఖనందినవార్త నిజంబైయుండఁగా నితరలేఖల
నేనేలయందకుందును. ఈసంగతులవలనను మల్లాది సోమయాజులగారి
యుపన్యాసమును సత్యమెఱిగి ఖండింపఁబూచిన వారొక్కరైనలేనిదే
యొకరిద్దఱున్నారని యసత్యమును ఈలేఖలు వహించియుండుటచేతను
ఆలేఖలు నిజముగా 29 డిసెంబరునాటికి వ్రాయంబడియున్నట్లే
యెంచ వీలుగాకున్నది. మఱియు నీలేఖందెచ్చినవారు ముందుగఁ
దిరువతివెంకటక ప్రలపక్షమువారికి నేలచూపింతురు? చూపించి యందలి
యంశములను దెలుపుదురా? అట్లుగాకున్న నా లేఖలుచదువఁబడకుం

మీలేఖలకు వెంటనే సమాధానము వ్రాయుటకేమియు రిదో
చక యాంధ్రపత్రికీయందఁ బూర్వప్రచురించిన మీరోషావేశమునకు
జంకి గ్రుడ్లుమీఁకరించుచుఁ గాలవారణంబుసేసి దినదినమాలోచించు
కొని నెమ్మదిమీఁద సనమాధానము రచించితినిని మీరనుకొనవచ్చు
ను. మీలేఖలు ప్రచురింపఁబడుదినములలో నాపత్తెఱ్ఱికుమారుడును
చిన్నతనమునుండి నాశిశిలోఁబెరిగి నాయభిమానప్రేమలకుఁ బా
త్రమై నాచే వివాహాది సంస్కారములును విద్యయును బొంది యుద్యో
గిదశకువచ్చి నల్గురుబిడ్డలను నాకుమేనకోడలైన వావిభార్యను వదిలి
పరలోకగతుఁడగు నంతటి దీర్ఘజాడ్యముచే బాధింపఁబడుచుండ వాని
కువచారములు చేయుండఁ గొన్నిరోజులు నాకున్న వ్యవధినంతయు
వినియోగించి తుదకాశాభంగముకలిగి వ్యాకులితమనస్కుఁడనగుటచే
తను అనంతరమాచిన్నవాని యుత్తరక్రియలలోఁ జిక్కుపడియుండుట
చేతను, అటుపైఁ గాలేజిలోనితరగతుల పరీక్షలకై ప్రశ్నలనేర్పఱుప
గ్రంథావలోదనము సేయుటకుఁ గొంతకాలము వినియోగించుటచేతను
సకాలమునకు సమాధానము ప్రచురింపఁబడవలనుపడదయ్యె.

మ॥ తమిఁగజ్జేజపుఁడొక్కరుండు శ్రుతిచెంతందేనెలంజల్కి, మి
త్రమనంబందు నిజంబుకల్ల లెఱుంగఁ దర్కింపఁగా నీకసం
తమనంబెల్లడఁ బేర్చినత్యమును వ్యత్యస్తంబుగాఁజూపి, నే
రిమి మీఁటంబయిపైకిఁగానఁబడు కూర్మిబెంచి విశ్వస్తుఁడ౯॥

మ॥ ఇటునమ్మించెడు కొండెగాఁడు తుదకెట్లెన్నోసముంజేసి, సం
కటముల్ గూర్చుచఁగూర్చినెచ్చెలిహృదిఁ గంపించి,తానంత, చెం
గటఁగాన్నింపక దూరమేగు నిజముల్ కన్నట్టుచుండంగ, నా
దట తన్నానసమందులేదనట తథ్యంబంచుఁ దేలుక సఖా॥

ఆ వె॥ దురభిమానవశ్యుదరిఁ జేర్పరాదయ్యె,

అట్టులతఁడు చెంతకరుగుదేరఁ

గొండ్లకానివృత్తి మెండ్లైననేర్పుతోఁ

జలుపఁజూచి మనసుసంతపించు

చదువరులారా? ఇప్పటికేని గొప్పరపు సోదరుల తప్పుడువ్రాఁ
తలయందలితత్వముబయలైనదా? ఇప్పటికేని ప్రవృత్తిపాటికామయ్య
గారివ్యాసపుమోసము స్పష్టమైనదా? ఇప్పటికేని పోతరాజులక్ష్మీనర
సింహముగారియభూతకల్పనలు భూతిప్రాయమైనవా? అయి యుం
డును. మే మింతవఱకుఁ బీరికవ్రాయుట పునరుక్తిప్రాయమే, అటు
లగుట యెఱింగియు ‘సెట్టిసేరు, లింగము నవాసేరు’ అనుసామెతగా
నీపీరికను వ్రాయుటకుఁ గారణము, మాసోదరు లసత్యమువిలనివప్తు
మును, దానివలనియకారవమును, దానివలనియహపరలోకబాధను,
దెలిసికొని బాగుపడుదు రనునూహయే కాని వేఱొండు గాదు, ఒక
మండలము గాదు గదా? అసంతకోటిబ్రహ్మాండమండలము లేకీధవించి
నను ససత్యమునకు గౌరవము నియఁజాలవు. ఇచ్చినను నది కొలఁది
కాలములోనే నశించి పోవునే గాని నిల్వ నేరదు. అట్టిచో గుంటూరి
మండలములోని నియోగులలో నెవరో కొండి తేకీధవంచి యేవూ
తప్పుడు వ్రాతలు వ్రాయుట వ్రాయింనుట యనుపొరపాటుపనులకు
దిగి సోదరులకు గొప్పదే నెంచిన నది యంతకాలము నిల్చెడిని. ఆసీ
మలో నియోగులలో నెందఱో సజ్జనులు గలరు, వారు యథార్థనివే
దకులుగారా? అట్టివారి పవిత్రాక్షరముల నింతకుమున్ను దాహరించి
యుంటిమికదా? అంతటితోడనే చదువరులు సంతృప్తిచెందియుండినను

మఱియొక నియోగిశ్రేష్ఠుని యుత్తరము నిందుబాహురించుచు
న్నారము

శ్రీరాములు

14—6—1913, మాఘూరు.

శ్రీవేదమూర్తులైన బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి—
నర్సారావుపేటతాలూకా మాఘూరుగ్రామకాపురస్తుడు మాఘూరు
శేషయ్యకుమార్డు సుబ్బయ్య సమస్కారములు— పుభయకుశలోపరి.
అయ్యా మాగ్రామమునకు 3 మైళ్ల సామీప్యములోనున్న వేమవరం
అగ్రహారంలో డిశంబరు 28, 29, 30 తేదీలను జరిగిన శతావధాన
సభకు నేనుకూడావచ్చి మూడురోజులువుండి చక్కగాచూచి మంచి
చెడ్డలుగ్రహించినవాడనై యున్నాను. అక్కడ జరిగిన న్యాయమొక
సంగతులకు విరుద్ధముగా 22-1-1913 వ తేదీని ఆంధ్రపత్రికలో ప్రతి
పాటికామయ్యగారు వ్రాసినవ్రాత, కేవలము అబద్ధము. ది 8-4-1913,
ది 15—2—1913 తేదీలను గృష్ణాపత్రికలో శ్రీసోదరకవులు వ్రాసిన
వ్యాసములు, అబద్ధములు, శతావధానము జరుగునప్పుడు సభలో, సోద
రకవులు పంపినామనే వ్రాసిన పుత్తరములు, వకరు వారితరపున తెచ్చుట
గాని, ఆతెచ్చినవారలు చదువబోగా, ఆటంకపర్చుటగాని జరిగియుండ
లేదు, యిటీవల పత్రికలలో చదువుటయేగాని సభలో నీవ్రసంగము
జరిగినట్టుకనుపించదు ఈలాటినంగతులు పత్రికలలో వ్రాయుటవల్ల
మిక్కిలియేమియు వోనరదు, యిదివరకే మీఘనత ఆంధ్రదేశము
యావత్తు వ్యాపించేయున్నది.— చిత్తగించవలెను - మాఘూరుసుబ్బ
య్యవాలు మాఘూరు, నియోగి.

ఈయు త్తరములెన్నే నిగలవు. ఇది యిటులుండఁగాక, శాఖాభి
మానమాత్రపర్యాప్తులగు నియోగిసోదరులేని యితరులతోలికిఁ బోక
సోదరులకు గొప్పనుమాత్రము లేనెంచి యేదో “గూఁడుపురాణీవ్రా-
తలకుదిగినచో దానివలన నితరులకు నష్ట ముతగా లేకుంటచే నం-
దుల కెవరును బాధకులుగారు. ఇందుల కుదాహరణము, పంచాశద
క్షరమాత్రవిజ్ఞాత లగుసోదరులకు “కుండినకవిహంసలు” అనుబిరుదు
నిచ్చినప్పు డింతకు నెన్ని రెట్లో యధికు లగుకవు లాగుంటూరిలో నుం-
డియు మన కెందుల కని మిన్నకుండుటయే యని యెఱుఁగఁదగు”
అట్లే కాకున్న నాపురమందలి మధ్వశ్రీ కాశీకృష్ణాచార్యులవారికన్న
శిష్టాహనుచుచ్చాస్త్రిగారికన్న, బల్లపల్లిలక్ష్మీకాంతముగారికన్న నీసో-
దరులు కవిత్యమునం దేపాటిఘను లని బిరుదు నిడిరి వీరిదివఱకు ర-
చించిన యాశు ఘోషయంతయు నాలక్ష్మీకాంతముగారి హరిశ్చంద్ర
నాటకమునందలి యొకపద్యములోని యొకపాదముక్రింద నడఁగి
పోవు నని చెప్పనిప్రాజ్ఞ లేదేశమున నుందురు, గుంటూరి
నివాసు లటులుండఁగా నాకుండినదేశమునం దింక నెందఱు
మహామహులు కలరు? అమరివాది రామకవిగారేమి, మఱి
యునుంగల మహామహు లేమి సామాన్యులా, వారిముందు వీరిబాబ్బి
లిపాట లాగునా? పైవారు నియోగులు గారు గాన, నియోగులతో
సోదరు లధికు లని యీబిరుద మిచ్చితి మని బిరుదప్రదాత లన వత్తు
రేమో, సమ్మతమే మ॥ రా॥ రా॥ బెల్లంకొండ రామారావుగారు ని-
యోగి శిఖాసులులు గారా? ఆయనం జెప్పినపదప వీరి నెన్నివత్సర
ములకేని జెప్ప నొప్పునా?, ఇట్టివారి నెల్ల నవమానించుటతో యన నీ
సోదరులకు “కుండినకవిహంసలు” అనుబిరుద మిడిఁగను, అది ప్రత్యక్ష

ముగా నితరులను స్పృశించునది కాక పోవుటచే నిందోకరు గాకున్న వేతాకరేని "ఎందుల కీవిరుద" మని యడుగ నుద్యమింప రైరి. మేముగూడ వారితో పాటిసోదరులగారడీవిదైన మన్నించువారిలో వారమైనను గొంద ఆనభిక్షులు వీరిని మానెత్తి నెక్కించి యూరేగించవలెనని యుద్యమించుటయు నందులకు సోదరులుగూడ సిద్ధపడుటయుఁ దలంచి నశుఁషునిబ్రహ్మవాహనస్థితిగతుల నాలోచించి సోదరులకవిత్వతత్త్వమునెల్ల లోకమునకు విశదీకరించి వీరలవస్తు తత్త్వము ననువదించి వీరిపన్నికలవలన మాయశమునకుఁ గొలుది కాలము గలిగిన యావరణమును నశింపఁ జేసితి మని ప్రాజ్ఞ లెఱుఁగుదురుగాక. ఇది యిటు లుండ నిత్తము స్వకార్యతత్పరులగు సోదరులెల్లెట్లు ప్రవర్తించినను సర్వసమదృష్టిగా మెలఁగఁ దగుప్రతికాధిపతు లసత్యప్రవర్తకులుగా నుండుట శోచనీయము దీనింగుఱించి యీపీఠికలో నక్కడక్కడఁ గొండాక చర్చించి యుంటిమి, అందొకప్రతికాధిపతితో నిటీవలఁ ప్రత్యక్షముగా మాటలాడి చూచితిమి, ఆప్రతికాధిపతి తనవిష్కలుష త్వమును దెల్పెను దానిస్వరూప విది "శ్రీవంగిపురంకృష్ణమాచార్యులవారివ్యాసము వేసికొనక పోవుట తప్పని నేను ముమ్మాటికి నెఱుఁగుదును సోదరులు వారిచేరవాసినయుత్తరములు కల్పితములనియు నెఱుఁగుదును, ఈయంశము నిటీవల బాపట్లనభ కరిగినప్పుడు శ్రీసోదరులతో నేను బ్రత్యక్షములో మాటలాడి కూడ నిర్ణయించుకొని యుంటిని వారునే నడిగినప్రశ్నలకుఁ దగినయుత్తరము లీయలేదు, ఇట్లు సర్వము నెఱిగియు దీనినే బోధించుశ్రీయాచార్యులవారివ్యాసమును మాప్రతికయందుఁబ్రకటింప కుండుటకు గారణాంతరము కలదు,, ఇట్లు ప్రసంగించి, ఆయనప్రసంగముంబట్టి చూచినను ఆయనహృద

ముంబట్టి చూచినను, దీనపక్షపాతి యనిమాత్రము మాకుఁబూర్తిగా
 స్ఫురించినది, బాపట్లమహాసభలో శ్రీసోదరులయొశుభార యపహాస
 పాత్ర మగుటకుఁ గూడ నీప్రతికాధిపతి సారెసారె నెచ్చుకొనఁ జూ
 చ్చెను ఆయిహేతువులచే నీయన సోదరు లమాయకులనియు లోక
 జ్ఞానశూన్య లనియు నెవ రెట్లు వ్రాయు మన్న నట్లు వ్రాయుచేతప్ప
 ముందు రాఁ బోవుమంచిచెడ్డల నెఱుంగ రనియు విచారించునధ్యద
 యులలో నెక్క డనియు స్ఫుటముగాఁ దెలిసికొంటిమి, అట్లే కానిచో
 బాపట్లలోనివిఁచియాశుకవితాదార్భాగ్యమునుగూర్చి తాను స్వయము
 గాఁ జూచియుఁ బ్రకృతము వివాదాస్పద మగునీయంశమును దశప్రతిక
 యం దుదాహరింపకుండుట తటస్థింపదు, ప్రత్యక్షమునందుఁ గలిసికొనిన
 మేము ప్రస్తుతప్రతికాధిపతి హృదయము నెఱిగి యింతకు మున్ను
 పొందిన యభిప్రాయమును మార్పుకో నుంకించినను దూరగు లీయన
 యెడల సదభిప్రాయమును బొందుట యెట్లు తటస్థించునో మా కర
 య రాకున్నయది. ఎవరో యెందులకు? ఈప్రతికాధిపతి మేనమాను
 గారే యీయనవిషయమున వేటొకవిధముగాఁ దలఁచి యున్నారు
 ఆయంశము నొక రిట్లు వ్రాసియున్నారు

Guntur

12-6-13

“ ఇదివరకు కృష్ణాప్రతికవారు సోమయాజులగారివ్యాసములో
 చేసిన మార్పులపిషయమై వ్రాశినాను, చేరే యుండును, తిరిగివ్రాయు
 చున్నాను. సోమయాజులుగారు 5-3-13సం,, తేదీని వారి వ్యాసము ద
 స్కతు చేసి పంపించగా 25-3-13 తేదీగా మార్పుట వకటి, మల్లాది వెం
 కటసోమయాజులు, అని దస్కతు చేయగా ‘సోమయాజులు, అని మా

తము ప్రశ్నది “టీచరు, ఎ, ఇ, యల్, యమ్, కాలేజీ, అని వ్రాసిన
దాని వేయచే లేదు, యెక్కువవిషయమున, 25 గామాపుట,
(చేపాలు),

పైయుత్తరమువలనఁ బ్రతికాధిపతిపై లోకుల కనుమానము
దయించిన దనుమాటమాత్రము మనము తెలిసికొన వలసి యున్న
ది, ఆయామార్పులు పత్రికవారు బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేసి రనుటక
న్నఁ బ్రమాదవశమునఁ గల్గిన వచుకొనుట యుక్తము శ్రీమల్లాదివెం
కటసోమయాజులుగా రేచి యిట్లే భావింపఁదగువారు గాని వారివ్యాస
మును బ్రతికవారు పూర్తిగా ముద్రింప కుండుటచేతను వారికవమాన
కర మగుశ్రీకృష్ణరపుసోదరులతప్పుపత్తరిములను బ్రత్యక్షముచు
ముద్రించుటచేతను సోమయాజులారికిఁ బ్రతికవారియొ దొకవిధము
గు ననుమానము కల్గి యుండు ననియు దానిపైఁ బ్రకృతవిషయము
వారికునన్పిన నుదయించి యుండుననియు మన మూహింప వలసి
యున్నది. ఎన్నివిధములనేని తత్త్వము నెఱిగినవారు పత్రికాధిపతుల
నపవాదసముద్రముచుండి తొలఁగింపఁ బ్రయత్నింప వచ్చునుగాని
వారిస్వహస్తలిఖితాక్షరములు వారియెడల నించుకలోపమున్నట్లు
నమర్చింపక మానవు. ఈవిషయమున, బ్ర॥ శ్రీ॥ మల్లాది వెంకటసోమ
యాజులుగారికిని, ఆంధ్రపత్రికవారికిని జరిగినయుత్తరప్రత్యుత్తరము
లింకుఁ బొందుపఱచుచున్నాము.

K NAGESWARA RAO,
Proprietor

Telegraphic Address
 "ANDHRAPATRIKA "

THE ANDHRA PATRIKA
 A TELUGU
ILLUSTRATED WEEKLY
 PUBLISHED EVERY WEDNESDAY

— o —

No — 109, FRERE ROAD
 OPPOSITE TO NEW GENERAL POST OFFICE,
 Bombay, 30-4-1913

Dear Sir,

I beg to acknowledge your kind letter and the correspondence accompanying it. After closing the correspondence about Vemavarapu Satavadhanam many letters were addressed to this office from both the parties, but to avoid further abuse I stopped the publication of all correspondence on this subject. If the columns are once opened there will be no end to the abusive language to find place in the paper. Many of the readers of the paper are tired of reading this useless controversy. In justice to your good name your contribution should have found a place in the columns of the Andhrapatrika. But unfortunately you are reviving the controversy three months after it was closed. All those interested in the matter know the truth already. To those who are not interested the revival of this controversy will be disgusting. I hope you will excuse me for my not publishing the present correspondence. During the last three months I have six letters from Kopparapu Poets requesting to publish their correspondence, but I do not wish to open the columns of the paper to this endless controversy. I hope you will understand the difficult situation and excuse me for not publishing your correspondence. I hope to use it for your own use in an article to be published requesting

the Telugu public to heal up the wounds created by this heated discussion Hoping you are doing well,

Yours truly,
(Sd) K NAGESWARA RAO

Letter

Address — M R RY MALLADI VENKATA SOMAYAJULU GARU,
Teacher, A E L M School of Guntur

—o—

THE “ANDHRAPATRIKA” OFFICE,

No —

109, FRERE ROAD,
Bombay, 30-4-1913

Dear Sir,

We regret we are unable to find space for your letter sent two and half months after the event as we stopped all correspondence regarding Vemavarapu Satavadhanam long long ago

Yours faithfully,
(Sd) (ఇంగ్లీషువారికి తెలియజేసినది,
Manager, Andhrapatrika)

(True copy)

Post Card

Address — M R RY MALLADI VENKATA SOMAYAJULU GARU,
Teacher, A E L M College, Guntur

—o—

I received your kind letter dated 30th April 1913, stating that you acknowledged my letter and correspondence about Vemavarapu Sathavathanam I am very glad to learn that you do not cherish the idea of opening the columns of the Pathrika with the endless controversy The idea is, of course, very good Your Pathrika was pleased to publish the articles of Kopparapu Poets who therein brought false charge of misrepresentation against me, and another false charge against Mr V Kristnama-chariari, the President of the Sabha, When only one side is re-

presented and not the other side, how can this be called a controversy at all? You say many letters were addressed to your office from both the parties after you closed the correspondence about the Sabha. You might have received many letters from Kopparrapu Poets and Thirupathi Venkatakavulu. I think you mean these two parties by saying both the parties. How can I be a party to this when I had sent no letter of mine either about one party or the other? I bring to your notice that Kopparrapu Poets are complainants and that Mr Kristnamachariar and myself are the accused. You took the complainant's side and published its articles and refused publishing the correspondence of the defensive side. Is this just and impartial? Is there any limitation for justice? Do we find anywhere that even the Limitation Act is brought into operation without hearing both the parties? When it is no controversy at all, how can I revive the controversy three months after it was closed? What is meant by three months? The Kopparrapu Poets published their offensive articles regarding me and Achariari first in the Kristna Pathrika and then in the Andhra Pathrika. I wanted to follow the same course. I first sent my correspondence to the Kristna Pathrika and it kept it for long time and then stopped publishing my full article. You say that those interested in the matter know the truth already. I am at a loss to know how the truth is known even to some when the other side is not allowed to be represented though the authors of the offensive article require answer from me. Under these circumstances, I again bring to your notice that, in as much as you once published the charges against me and Kristnamachariari, it will be just to withhold publishing any correspondence only after publishing my answer and that of Mr Achariari, so that the poisoned years of the readers of your Pathrika may be healed up and justice done. It is only after waiting so long a time that I have sent my article to your valuable paper. Hoping that you will no more regard this kind of peculiar limitation and that you will now at least

think of publishing my article so that justice may not suffer and the wide impartial name of your Pathrika may be preserved

I beg to remain,

Sir,

Yours faithfully,

(Sd) MALLADY VENKATA SOMAYAJULU

Guntur
3-5-1918 }

పైయుత్తరము లింగ్లీషులో నున్నవి వీనియర్థమునుదజ్జులవలన వింటిమి సార మేమనగా? శ్రీసోమయాజులుగారు పత్రికాధిపతిని కూర్చి “మాపై సోదరులు నింద మోపుచు వ్రాసిన యుత్తరములను బ్రకటించి అందులకుజవాబుగా సంపదమావ్యాసములను మీరేల ప్రకటించ కుంటిరి, అనిప్రశ్నింపగా, బత్రికాధిపతి మృదుమధురముగా సవినయముగా,, ‘అయ్యో? మేమిదివఱకే యావిషయమును ముగించుకొని యుంటిమి అందులకుఁ గారణము దీనియందు లోకుల కంత యాదరములేకుంటయే, తమవ్యాస మవశ్యమును ముద్రింపఁదగినది యని మే మెఱుంగుచుము, అయిననుముద్రింపకుండినందులకు మన్నింపవలెను, అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను ఇంకొక చిన్నయుత్తరము, వారి మానేజరు వ్రాసినది, అందులో విశేషాంశములేవియును లేవు “మేము ప్రకృతవిషయమున నిది వఱకే విరమించి యున్నారము గాన మీవ్యాసము వేంబుటకు వలను పడదు,, అని భార్యయుగా వ్రాయఁబడి యున్నది, ఈరెండును జదివికొనినపిమ్మట శ్రీసోమయాజులుగారు,, “మీరు విరమించుట నిక్క మే యైనను మమ్ముద్దేశించి యపవాదలను బ్రకటించినసోదరులయుత్తరములనుమాత్రము ముద్రించి యందులకు సంబంధించినమావ్యాసములను ముద్రింపక యే విరమించుటను

దెలుపుమీమాటలు యక్తియుక్తములు గావు ఇవి చాలన్యాయవి
రుద్ధములు, కావున నిజనేని మాన్యాసమాలనుబ్రకటించి విషపూరిత
ము లగుఁగోకులకర్ణములకు శాంతిని గల్గించుట మంచిది దానివలన
మీప్రతికకుఁగలమంచిపేరు నిలువఁ గలదు,, ఇత్యాదివచనములతో
హితోపదేశప్రాయముగా నెకలేఖ వ్రాసిరి దానిపై వారితవట
కునుబ్రత్యుత్తరమియ రైరి, దాని నీక్రింది యుత్తరము తెల్పును

Guntur

12-6-13

“అంద్రప్రశికవారు వకపుత్తరం నాగేశ్వరరావుగారుకు మఱి
వక కార్డు మానేజరుగారున్న వ్రాశినారు సోమయాజులుగారు
3-5-13 తేదీని పైపుత్తరములకు జవాబు వ్రాశినను యితవఱకు
తీరిగ జవాబు వ్రాయలేదు ”

చేవ్రాలు

ఊరిపిడుగు వీరిసెట్టిని గొట్టుకపోయినదన్నట్లు” మామా
విద్యావినాదవిషయములు ప్రతికాధిపతులను బతుపాతదోషదూషి
తులుగా నొనర్చుటకుఁ జాల విచారింప వలసి యున్నది సోమయాజు
లుగారు వ్రాసినయుత్తరమునకు జవాబిటుట దుర్ఘటమని నిర్ణయింపని
ప్రాజ్ఞలుండరు. నాగేశ్వరరావుపంతులుగారే కాదు. సాక్షాద్భగవం
తుఁడని నిరాధారపువ్రాతను వ్రాసి జగమును మెప్పించఁ గలఁడని
చెప్ప వలనుండదు. కావున శ్రీ నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు నిరుత్తరు
లగుటయే శ్రేయము వీరి కిట్టినిరుత్తరత్వము నెవరు సహించుచుం
డిరో యింతనున్న వివరించి యుంటిమి కాన మరల నావిషయము
నెత్తికొనఁ దలఁము. చదువరులారా? యెంత వ్రాసినను దెమలని
యూపేతిక నెట్లు చదువుదురోగదా? ఇంకను వ్రాయవలసినది భోలె

ఉన్నది నుండి ఉన్నను జనువరులకు నిప్పటికే నిజము బోధపడి యుండునని యెంచి ముగింప నెంచుచున్నారము. తటస్థించినంతలోఁ దప్పు దువ్రాతల నెల్ల రూపుమాపి నిజమును నెగడింపఁ గలిగితి మని మే మానందించుచుంటిమి మాకుఁ దటస్థింపనివ్రాతలు గొన్ని యుండ వచ్చును. చూపినయాధారములచే వానినిఁగూడఁ జనువరులు రూపు మాపుదురుగాక. 10 వ జూన్, 1913 సం॥ నువర్ణ లేఖలో వట్టెము నరసింహము, అనుచేవ్రాతలో నొకవ్యాసము వెలువడినది అందుఁ బోతరాజు లక్ష్మీనరసింహముగారు వ్రాసినది తప్పువ్రాత కాదని యు నేను స్వయముగా వేమవరపునధికు వెళ్ళి చూచితి ననియు ఆయవధానిము సర్వవిధముల భ్రష్టయినమాట సత్యమే యనియు నేమేమో వ్రాయఁబడియున్నది. విషయ మిట్లుండఁగా నందెన్నో బూతుకూతలు చేర్పఁబడియున్నవి. తుట్టతుద వ్రాసినపాత్రి నొకదాని నుదాహరించుచున్నారము

“కసిపోవనమ్మ మసిపూసికొనినట్లు” పత్రికా సంపాదకులను ట్టుటకంటె “నిట్టిపాడవధానమేల చెసితి రని తిరుపతి వెంకటేశ్వరులనే మందలించి, తప్పెచ్చటనో శిక్ష యచ్చటనే యరు న్యాయము ననుసరింపుఁడు ”

అని వ్రాయఁబడియున్నది ఈవట్టెము నరసింహమునకు నిందు దిగవలసిన యావశ్యకతను సుంత వివరింప వలసియున్నది పైనుదాహరించిన కారణములవలన నాంధ్రపత్రికాధిపతి పక్షపాతిగా లోకమునకుఁ దోచుచుండటచే నెవరో పత్రికాపాఠకుఁ డావిషయమున నేదో వ్యాసమును బ్రకటించెను. దానియందలి మందలింపుమాటలను దిట్లుగా నవలాపించి పైమోటుతనపువ్యాసము చీతఁడు గిల్కుచు

సానందర్భములోఁ బోతరాజుగార్ని నుద్ధరింప నెంచి కొన్నియక్కరము
అను లిఖించెను పోతరాజుగార్నివాత్ర యసత్యమని యితరులు వ్రా
యకుండఁగనే తెలిసికొనవచ్చును పైఁగా నగ్రాసనాధిపతులు
ఏల్చుచి వె కటనుబ్బయ్యగారు మఱియుంగొందఱుయోగ్యులు లోన
గూవారు వ్రాసినవిషయములబట్టికూడఁ దెలిసికో వచ్చును. వ్రాత్ర
లే పిశ్వాన్యములైనచో నీతఁడు వ్రాసినదానినిమాత్రము త్రోసివేసి
వారు వ్రాసినదానినే కైకొనుట కేమియుక్తి యుండును అని శంక
రావచ్చును వినుఁడు ఏయుక్తియునులేదు వ్రాయసకాండ్రవాత్రశైలి
యు గౌరవప్రపత్తులును స్థితిగతులును వ్రాత్రకు మాసావమాసముల
నిచ్చునుండును గాన వట్టెము నరసింహమే గౌరవవాత్రిఁడని తోచి
నవారెల్ల నతనివాత్రినే గైకొందరనియుఁ దక్కినవారే యట్టివార
ని తోచినవారెల్ల దక్కినవారివాత్రిలనే గైకొందురనియు నుభ
యులును దుల్యలనితోచినచో నుభయులవాత్రిలనుకూడఁ గైకొం
దురనియు నెంచి యిత్రతో ముగింపఁ దలంచుచున్నారెను ద్రవ్య
వ్యయము గణింపక కాలహరణమున కోర్చి యంతపెద్దపీరిక వ్రాసిన
మే మీపట్టెము నరసింహముగారివాత్రి నెక్కింత విమర్శించి ఖండిం
చుట కిందవకాశ మీయఁజాలకపోము గాని యితనివ్రాత్రమిగుల నీ
చాతినీచమై కర్ణకరోరమగు ప్రల్లదములతో నిండి యున్నది. దీని నే
మని విమర్శించు గలము చూడుడు.

“(1) నిజము బయల్పడె నని ఏడ్చువా రేడ్వ వచ్చును. (2)
సన్నిపాతరోగి ప్రలాపించినట్లుగా (3) లాజను సీపు లంజ వనగా నీవే
లంజవు. నీలయ్య లంజ, నీయవ్వ లంజ, అన్నట్లన్నది. (4) పంది జుర
ద మెచ్చు పన్నితు మెచ్చనా, (5) తగవధమున బుద్ధి చెప్పబడును”

కాశీవిశ్వేశ్వరస్వామినేనమః.

వ్యాసనిష్కాసనము.

“వ॥ మీర్జభావంబు మీరతెఱుంగుగారు. మాకుఁజూడ రిపు విశాలాక్షివియు నీయయ్య విశ్వేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవుండునుం గావలయునని(వ్యాసుఁడు)వలికినవిని యీశాని యితఁడు కాశీనగరంబు నకుఁ జేసినయపరాధమునకుఁ దగిన శిక్ష నేయందలంచి యిట్లనియె ”

ఈ ఎట్టు పురాణముల్ పడియునెన్నిదీఁ జెప్పితి ప్పట్టు వేదముల్
గట్టితి వేగ్పఱించి నుడికారము సొంపెనలార భారతం
బెట్టు రదించితిపు ఋషి పెట్టులు లొక్కదిశంబుమాత్రలోఁ
బొట్టకు లేకతిట్టెదవు పుణ్యగుణంబులరాశిఁగాశిక 2

వ॥ వారాహి ముక్తిసానం బీతీర్థముమీఁద నెవ్వం డన్యాయముదలంచు వాఁడు యద్రవిశాచంబగునని ఎఱికి భవాని భవనియోననంబు నీక్షించిన.

తే॥ గీ॥ కాశీనుండంగ నర్చు గుఁగాఁడువీడు
వెడలిపోమ్మయ మాటలు వేయునేల
క్రోధనుండెట్లు కైవల్యకులగృహంబు
నానిపానంబు కాశికావగరిమెట్లు.

(కాశీఖండము 9 అశ్వాసము)

క॥ అన్నమ్మకోసమేకదా

పున్నెముఁబాపమ్మువిడిచి మోఱకువై నీ

వన్నన్న! మమ్ముదిట్టెద

వెన్నంగ! స్వహస్తపాక మీఁపరాదే

1

క॥ కాశినిదిట్టినవాడవు

కాశీవిశ్వేశుఁదిట్టఁగా శంఖితే

కాశికకు నన్నపూర్ణకుఁ

గాశీవిశ్వేశునకును గలవేధిదల

2

చ॥ విధవలఁగూడటాదిగి వివేకము పాకముతప్పఁబోలు ని

యధమత పూర్తిగాఁదెలిసె నక్కట! కూటికిఁ బాపబుద్ధివై

బుధుఁడవెయ్యయ్యఁ జత్తమునఁబున్నెముఁబాపమెఱింగియ్య వృధా

యధములత్రోవఁద్రొక్కెదవె యన్నముకోసము పూరిమేసెదే. 3

ఉ॥ ఎంతటివాడవీ వెఱింగి యే నయిరించితిఁగాక యిష్పరిక

సంతసమొప్పు నిత్యమును పడ్రసపూర్ణముగాభుజించి యా

వంతయుఁ జింతలేక నుఖవై చిరకాలమునుండుముండి నేఁ

డింతకృతఘ్నతకసలిపెదే' యిది యెక్కడనుండిచ్చిత్తో. 4

4

క॥ ఉపకారం బావంత ద

లఁపవైతి కృతఘ్నతావలాంబులచే

శపియింపఁబూనితివి నీ

చపలత మాస్వాంత మెఱుంగఁజాలదె మానీ.

5

తే॥ గీ॥ పడ్రసోపెతముగ భుక్తి సల్పితిపును

నీవు శిష్యులునుంగూడ నేటికేమి

రేపా యెల్లుండియో మము రేగితిట్ట

ఘానకుందువె నీదగు బుద్ధితెలిసె.

6

చ॥ ఎఱుక నీదుశిష్యుఁ డెవఁడనిఁ గృతఘ్నుతకాలవాలమై
గురుపదమైన కాశికనుగూర్చి దురుక్తులనాడుఁగాక యా
మొఱకునుమందిలించెదవొ ముందుగ నీవె కృతఘ్నుతామహా
దురితములోనఁదూఱెదవొ తొందరమానివచింపు మోమునీ 7

ఉ॥ భారతము రచించితఁట! పాపముఁ బున్నె మెఱింగియుండు దు
ర్వారకృతఘ్నుతాఘరిపాకము సమృతిమెట్టుయ్యె ని
వేరికొబుద్ధిచెప్పఁదగి యిందడు గేగతిఁబెట్టితయ్య! నీ
ధీరతకాల్పనే! యెఱుఁగుదనను నెల్లదమైతి నేమునీ. 8

ఉ॥ ఏయెడనో నచించితఁట! యాయఘమిట్టులెయుండ నాకు నా
రాయఁకెచ్చటంచు, బహిరా! యిదియేగద నీదుతెల్వీ, ని
వాయన యొక్కఁ బెఱుఁగినా! యెటులెక్కుడో తెల్పుమిట్లు నీ
ధీ యెఱుఁగంగఁజూచెదఁ గుదించెద నీ దురహంకృతీత్వరక 9

అ॥ వె॥ విధవనాఁకెచ్చి విశ్వేశుకన్నను
నధికుఁడన్న నగరె బుధులునిన్ను
తత్త్వమెఱుకవడదొ తబ్బిబ్బా పక్షపా
తంబూ యేటికిట్టి తప్పువాత 10

మ॥ పలుచోట్ల న్నను సన్నుతించి తుదకుఁ బ్రాల్మాలి నానాట “గా
రెలు చేదయ్యె”నటన్న ఫక్కి-క నొనర్తే! నన్నెనిందించు నీ
తలఁ పికాశిక మెచ్చునే గురులఘుత్వంబుల్ గనకజాల వీ
యిల నీవుం గివివే వివేకివె వివేయా దీవు నిక్కమ్ముగక 11

తే॥ గీ॥ పక్షపాతభూయిష్టులై పాపమతులు
భువిని యోగులు కొండ తెప్పుడో యొకంట
నన్ను దూషింప నీ వందు నున్న నిజము
నెఱిగి వారలతోఁ జేరె దేల చెవును. 12

లే॥ గీ॥ ఎలమిని వసిష్ఠసంబంధ మెనంగు నీకు
 నల్ల నారాయణునియందు నబ్బుటరుదె
 పక్షపాతంబు, రాముడై పరంగునతని
 కాలఁడకదా! పురోహితుడయ్యె మాని.

13

శా॥ నీసోదర్యుడు కృష్ణునికొడలుచుగా నెమ్మి న్నుతించెక బర
 ప్రాసాదం బతఁడె యొనంగునని యప్రాజ్ఞుడు వాఁడంత మా
 కీసుంగొల్పెడు జ్ఞానివయ్యు మమునీ వేమంచుదూషింతు ని
 న్నే సైరించుటతప్పగాదె కనుగొమ్మొమ్మొద నీపాటులకొ
 చ॥ కవనమనంగఁ దత్వమెఱుంగన్వలె నెట్టలొ కూర్చినంతనే
 కవియగునే! “రసశ్రుతిని” గానక నన్నుదురుక్తులాడు నీ
 నువినువినున్వివాట లెటుశుద్ధరసజ్ఞులుమెత్తురింక నీ
 యవగుణ మిప్పురికొ జెఱుచు నావలకు నిను సాగనంపెదక॥ 15

చ॥ వృథగద రామకృష్ణులన వెండ్రుకలం నొకచోలిఖించి య
 య్యధములఁబట్టి భాగవతమాడిలి వంతటఁబాక దేవియే
 ప్రథమయటంచు నింకనొక భాగవతమ్మునుగట్టి తిట్టినీ
 పథమెవఁడనిమెచ్చునె యపాత్రుని నికొ బారివెళ్ళగొట్టెదక॥ 16

చ॥ చవిమెయి భీతులిప్పురిని సాపడి జేణఁముగాకమున్నె తి
 ట్ట వెనుకదీయ తక్కుటకటా! యిటువంటికృతఘ్ను సొద్దఁ దా
 నెవఁడొకసాఁడు శిష్యుడగునేని గృతఘ్నుఁడుగాకయుండు నూ
 రువెడలిపొమ్ము శిష్యులు గురున్నినుఁ బాలకే వెంబడింపంగక॥ 17
 చ॥ మతిచెడిసర్వముందెలిసి మాలలు గుక్కలు రోయు నీకృత
 ఘ్ను తకొడిగట్టి శిష్యులను గశ్యలచిత్తులఁజేయుచుంటి భా
 రతిమిటుదెమ్ము నీవకద ప్రాసతి పండు గృతఘ్నుఁ డెట్టిదు
 ర్గతిఁబడునో యెఱుంగఁబడుఁగాక శపించెదవేమి కాశికక॥ 18

క॥ తప్పొప్పులెఱుంగ వెట నీ

వెప్పు డెటులిఖించినావో యిచ్చుకొఱుంగ వె

ట్లాప్పుదురిక ధీవరునిగ

గొప్పకవులు తప్పుదెలిసికొను మిపుడనిక॥

19

క॥ ధీవరనూతిఁ గనుట నీ

ధీవరుడవుగాని తెల్వి తేటలకలిపిం

ధీవరుడవీవుకా విటు

తేవేమి భవత్కృతం బడే భారతముక॥

20

క॥ అని సర్వజ్ఞుఁడు ధర్మిం

చిన గడగడవడఁకి వాక్కుచెడి తడఁబడకి

ఘృనిచంకనున్న భారత

మున నా¹జంఘుచరితమున విటుచదివెక॥

21

భారతము, శాంతిపర్వము, కృతఘ్ని పాఞ్చాంగము.

..

శ్లో॥ రాజశ్చదర్శయామాసు శ్శరీరం రాజధర్మణః

కృతఘ్నం పురుషం తంచ శాతమః పాపకారిణం॥

1

శ్లో॥ అథాబ్రవీన్నృపః పుత్రం, పాపోయం వధ్యతామితి,

అన్యమాంసై రిమేనర్వే విహరంతు యధేష్టతః॥

2

(తెల్లుభారతము, శాంతిపర్వము, నా¹జంఘుచరిత్రముండి)

చ॥ పరిమియిలబాటి వానిగనిపట్టి కడిది చిడకలఁగట్టితె

చ్చి రసురభర్తమాది యెఱుఁగునేరగఁజేవల దీక్షురఘ్నునక

బారిగొని వే తినుండనినఁ బోకడమాలినవారమయ్య, యి

ద్దురితశరీరముకొనినఁగ జోసముమాకని వార లొల్లమిక॥

1

- శ్లో॥ పాపాచారః పాపరత పాపాత్మా పాపసాధన
హంతవ్యోయం మమమతి ర్భవద్భిరితి రాక్షసా ॥ 3
- శ్లో॥ ఇత్యుక్తారాక్షసేంద్రేణ రాక్షసా ఘోరవిక్రమాః
నైచ్చంతతం భక్షయితుం పాపకర్మామిత్యుత॥ 4
- శ్లో॥ దిన్యానాం దీయతామేష సాధ్యద్యపురుషాధమ
ఇత్యుచుస్తేమహారాజరాక్షసేంద్రం నిశాచరాః॥ 5
- శ్లో॥ శిరోభిఃప్రణతాస్సర్వే వ్యాహరన్ రాక్షసాధిపం
నదాతుమర్హసిత్వంనో భక్షణాయాస్యకీల్బిషం॥ 6
- శ్లో॥ ఏవమస్త్వితితానాహ రాక్షసేంద్రో నిశాచరాః
దన్యానాందీయతామేష కృతఘ్నోఽద్యైవ రాక్షసాః॥ 7
- శ్లో॥ ఇత్యుక్తారాక్షసాస్తేన శూలపట్టసపాణయః
కృత్వాతం ఖండశః పాపం దన్యభ్యః ప్రదదుస్తదా॥ 8
- శ్లో॥ దన్యవశ్యాపినైచ్చంత తమత్తుం పాపకారిణం
క్రవ్యాదాలపి రాజేంద్ర కృతఘ్నం నోపభుంజతే॥ 9
- శ్లో॥ బ్రహ్మఘ్నేచసురాపేచ చౌశే భగ్నప్రతేతథా
నిష్కృతిర్విహితా రాజన్ కృతఘ్నో నాస్తి నిష్కృతిః॥ 10

వ॥ ఆరంభః॥

2

- క॥ తినుఁడు తినమఁడుఁ డైవై నను జేయఁడు పీనిశేల నాముందటికిం
గొనివచ్చితిరనిపడికన్, దనజాలుపురి వెడలఁదెచ్చి తగ్గాఁబ్రంబుక॥ 3
- క॥ వెడకండఁజెత్తురొలుకం, బడఁద్రోచినవచ్చి నుక్కపదుపు వెనుకకున్
జడఁదె గబలింప మొక్క, కడుపులునకకకెబడంగఁ గొడవముఖ్య 4
- న॥ అని చెప్పి నీర్మండు॥ 5

శ్లో॥ మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నశ్చ నృశంసశ్చరరాధమః
 క్రవ్యాదై క్రిమిభిశ్చాన్తై ర్షభుజ్యం తేహితాదృశాః॥ 11

శ్లో॥ కుతఃకృతఘ్నస్యయశః కుతస్థానం కుతస్సుఖం
 అశ్రద్ధేయ కృతఘ్నాహి కృతఘ్న నాస్తిసిమ్మతిః॥ 12

శ్లో॥ సత్కారై గుత్తమై ర్మిత్రం పూజయేత విచక్షణః
 పరిత్యాజ్యోబుధై పాపః కృతఘ్నా నిరపత్రవః॥ 13
 (172—173 ఆధ్యాయములు చూడఁదగు)

క॥ అసచదుపుచున్న వ్యాసుం
 గనియుగ్రుండుగ్రుఁడగుచుఁ గన్నులనిప్పల్
 కనకనచుననిట్లను వ్యా
 సుని పంచప్రాణము లును సుఱుసుఱుమచఁగన్॥ 20

ఉ॥ ఏమనివ్రాఁచెతియ నుజీయెల్లుచరించితి నేఁడు నిన్న ని
 డ్దేమియొనఁచినంగలదె యొరుచుక పాపము పో! కృతఘ్ను ' నీ

క॥ విశుమదియట్టిద కక్కఱుఁ, దివఁగా రోయఁ గృతఘ్ను దేహము మాంసం
 బని చెప్పనాగమంబులు, పనుశీకర్త! తెల్లమయ్యె మనకిచ్చోటన్॥ 6

క॥ అనిచెప్పితొరయిట్లను, పనుమనిరో నాదరమున మఱియును బ్రహ్మ
 ఘ్నునకును నిష్కృతి గలుగును, విశుము కృతఘ్ను శులేడు విమలచరిత్రా॥ 7

క॥ ఆరయమిత్రద్రోహము, దారుణమగుపాతకము కృతఘ్ను తకంబెన్
 శైరముగొని విడువవలయు, నారెడుదెఱుఁగులవారి నాపులనైనన్॥ 8

కాంతిపర్యము 3 ఆధ్యాయము చూ.

మోమునుజూయమ్మాతన నవెకాసు మొనండు నగుం గృతఘ్నఁ డీ
గ్రామముఁజాసిపోమ్మ నిలఁచాఁక నీకు ముహూర్త మ్మాతము॥

క॥ అని ధర్మభంగభీతిని

ననలాక్షఁడుపొమ్మనంగ నాత్మాఘమెఱిం

గిన వ్యాసుఁ డరిగియొక్కటఁ

గనుఁగొనిగోదాతటమ్మఁ గాశికమఱచె॥

22

తే॥ గీ॥ కీ॥ గిరిసుండుదచ్చు నీ, నీ, యటచ్చఁ

గాని వ్యాసుండు శాతమికడనపించి

కోటిలింగమ్ములేనియు దీటుగావు

కాశికాలింగమునకించుఁ గళవసించు॥

23

క॥ వ్యాసునియంతటివాఁ

నీనీయనఁబకియె నింకఁ జేటువకడ బల్

దోసము కృతఘ్నులకుఁదా

వాపవుఁడనియును బాలువకు నప్పట్ల॥

24

క॥ జగతిగృతఙ్గులకన్నను

బాగడ్తగుగుణములేదు పోయికను గు

ప్రగుణము కృతఘ్నులకు మి

చి గనంబుక దిదియె మేటిసిద్ధాంతము॥

25

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అవ్వా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

